

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Claudii Fleurii Abbatis Historia Ecclesiastica

Ab Anno 361. Usque Ad Annum 395

Fleury, Claude

August. Vind. [u.a.], 1758

VD18 90117786

Liber XVIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-66032](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-66032)

HISTORIA ECCLESIASTICA. LIBER XVIII.

DAMASUS, PAPA.

GRATIANUS, VALENTINIANUS II.
ET THEODOSIUS, IMPERA-
TORES.

§. I.

Concilium Constantinopolitanum.

Cum Theodosio Imperatori nihil ita
cordi esset, ac omnium Ecclesiarum
concordia, initio Regni sui statue-
rat, cunctos Episcopos sibi subjectos Con-
stantinopolim convocare; Pastor deerat
vastissimæ urbi. S. Gregorius discessurus
erat. Nulla erat ordinatio Maximi, qui
Qq 5 nihil

Sæculum IV.

A. C. 381.

Theod. V. c. 6

Socr. V. c. 8.

Sæculum IV. nihilominus suos Sectatores habebat.
A. C. 381. Schisma Ecclesiæ Antiochenæ adhucdum
Martell. durabat. Non nulli sperabant, Macedo-
Chr. an. 381. nianos quoque ad sinum Ecclesiæ redire
Chro. Pasch. posse. Ergo Theodosii jussu (*) Conci-
cod. an. p. 304 lium congregatur mense Majo. Eucherius
 & Syagrio Consulibus. Seu anno 381.
 Adfuere centum quinquaginta Episcopi
Soz. VII. Catholici, quorum præcipui erant, S. Me-
c. 7. letius Antiochenus cum duobus suis Pres-
Theod. V. byteris Flaviano, & Elpidio. Helladius
hist. c. 8. Cæsariensis in Cappadocia, S. Basilii Suc-
 cessor. S. Gregorius Nyssenus. S. Pe-
 trus Sebastenus, frater ejus. S. Amphilo-
 chus Iconiensis. Optimus Antiochenus
 in Pisidia. Diodorus Tarsensis. S. Pela-
 gius Laodicensis. S. Eulogius Edeffenus.
 Acacius Bereensis in Syria. Isidorus Cy-
 rensis. S. Cyrillus Jerosolymitanus. Ex
 Nepos ejus, Gelasius Cæsariensis in Pa-
 læstina. In subscriptionibus quoque vi-
 suntur Dionysius Diospolitanus in Pala-
 estina.

(*) Concilium istud, sicut bene notat Ano-
 nymus I. non solius Theodosii, sed etiam S. Da-
 masi Papæ Auctoritate convocatum. Id enim
 certum est ex Epistola Patrum hujus Concilii an-
 no sequenti ad S. Damasum data. *Convenerimus enim Constantinopolim ex litteris superiori*
anno a Vestra Reverentia post Aquilejense Con-
cilium ad Carissimum Deo Imperatorem missis.
 Theodoretus Lib. V. Cap. VIII. Concil. Tom. II.

laetina. Vitus Carrensis in Mesopota-
 mia. Abraham Bathenensis. Antiochus
 Samofatenus, S. Eusebii Nepos, & Suc-
 cessor. Bosphorus Coloniensis in Cap-
 padocia. Otreus Melitinensis in Arme-
 nia. Omnes aliunde, & præsertim ex
 S. Basilii Epistolis noti. Quibus necdum
 adnumerati sunt Episcopi Ægypti, & Ma-
 cedoniæ, qui deinde venerunt. Theodo-
 sius etiam Episcopos Sectæ Macedonianæ
 advocavit, non omni spe abjecta, eos Ec-
 clesiæ reconciliari posse; adveneruntque
 triginta sex viri, plerique ex Hellespon-
 to; potiores inter eos erant Eleusius Cy-
 zizenus, & Marcianus Lampsacenus. Qui
 centum octoginta Episcopos Concilii Con-
 stantinopolitani numerarunt, verosimi-
 liter etiam Macedonianos adjunxerunt.
 Ad hoc Concilium solius Orientis Epis-
 copi vocati sunt, nam Theodosius, qui
 convocaverat, non alios Episcopos quam
 suæ Ditionis accivit, & Hæreses, quæ e-
 rant reprimendæ, in solo Oriente gras-
 sabantur. Nemo legitur Nomine S. Da-
 masi, aliorumve Occidentalium inter-
 fuisse, nihilominus velut secundum Con-
 cilium Oecumenicum, seu Universale
 agnoscitur, ob consensum postea ab Oc-
 cidentalibus præstitum, circa ea, quæ de
 fide fuerant definita.

S. Meletius primum Concilio præ-
 fuit, cui honorem haud vulgarem Theo-
 dosius

Sæculum IV.
 A. C. 381.

Prosper.
 Chron. an.
 381. Theod.
 V. c. 6. 7.

v. Pagi. an.
 381. n. 4. 5. 6.

Theod. V. c. 6

Sæculum IV.

A. C. 381.*Ibid. c. 7.**Conc. C. P.
can. 4.*

dofius exhibebat. In memoriam redibat Imperatori, sibi post insignem victoriam, de Barbaris reportatam, in somnio S. Meletium occurrisse, pallium Cæsarium suis humeris circumdantem, & coronam imponentem capiti. Redeunte luce somnium uni amicorum narravit, qui respondit, somnium esse clarissimum, & sine ænigmate; vera prædixisse Morpheum, eventus monstravit, quippe paucos post dies Theodosius a Gratiano ad Imperii societatem assumptus est. Dum igitur Episcopi ad celebrandum Concilium Constantinopoli erant congregati, & Regiam intrabant, ut salutem dicerent Imperatori, præcepit, ne quis ipsi Meletium ostenderet, sed facile exhibitam sibi antea speciem agnovit, & præteritis aliis in ejus amplexum festinavit, os, oculos, pectus, manum, qua ipsum coronaverat, osculatus. Præfagia deinde, sibi in somno ostensa, narravit. Reliquis etiam sinceræ amicitiae signa dedit, rogavitque tanquam Filius Patres suos, ut Ecclesiæ rebus consulerent.

Nihil minus moram patiebatur, quam Electio Episcopi, qui Sedem Constantinopolitanam occuparet; igitur ante omnia ordinationem Maximi nullam pronuntiarunt Patres, & expressum Canonem hac super re condiderunt, hujus tenoris; Maximum Cynicum nec unquam fuisse, nec

nec jam esse Episcopum; quos promo-^{Sæculum IV.}
visset ad quemcunque Clericorum gra-^{A. C. 381.}
dum, Clericis non esse accensendos, atque
omnia pro ipso, vel ab ipso facta nullius^{Soz. VII.c.9}
esse valoris. Tum Imperator, qui S. Gre-
gorii Nazianzeni virtutem, & eloquen-
tiam suspiciebat, desiderare se dixit, ut
in Sedem Constantinopolitanam colloca-
retur; ipse primo cum clamore, & lacry-
mis resistebat, sed tandem flecti se passus^{carm. I.p.24.}
est, sperans se, ut ipse fatetur, ob situm
urbis Constantinopolitanæ Ecclesias O-
rientalem, & Occidentalem concilian-
di (*) occasionem nacturum, a tanto tem-
pore ob schisma Antiochenum divisas.
Itaque, quod Imperator optabat, S. Gre-
gorius a S. Meletio, aliisque Concilii E-
piscopis solemniter Episcopus Constanti-
nopolitanus constitutus est.

§. II.

S. Meletii obitus.

Haud multo post S. Meletius Constan-^{Greg. Nyss.}
tinopoli vivis excessit, ubi sæpius^{or. in Melet.}
ad p. 1024. to. 2.

(*) Ex Schismate Antiocheno non est or-
tum Schisma inter Ecclesiam Orientalem, & Oc-
cidentalem; nam quamvis Papa S. Paulinum tan-
quam Episcopum Antiochenum agnovisset, nun-
quam tamen S. Meletium, nec illos Orientales,
qui eum sequebantur, a sua Communione ex-
clusit.

Sæculum IV. ad instruendum populum pro Concione
A. C. 381. dixerat. Amicos circumstantes ad ulti-

Greg. Naz. mum vitæ halitum ad pacem hortaba-
carm. I. p. 25. tur. Corpus ejus multis odoramentis

Greg. Nyss. conditum, lino, & serico involutum,
p. 1026. & in Ecclesia Apostolorum depol-
 tum, donec Antiochiam deferretur.

Theod. V. S. Meletii exequiis nihil splendidius;
hist. c. 8. has enim populi frequentia, innume-
 ræ accensæ faces, Psalmorum cantus,

Greg. Nyss. pluribus choris, & diversis linguis re-
p. 1026. petitus, exornavit. Non nulli lineæ
 Viri sancti capiti admovebant, quæ dein-

de concisa in populum dividebantur, &
 servabantur, futura in periculis præse-
 dia. (*) Quicumque inter Concilii E-
 piscopos aliqua eloquentiæ laude cele-
 braretur, orationem funebrem pronun-
 tiavit. Nulla autem earum nobis super-
 est, nisi quam S. Gregorius Nyssenus di-
 xit; in ea tantum jacturam deplorat,
 quam Ecclesia Viri sancti decessu patie-
 batur, & exequiarum pompam describit,
 nam qui ante eum dixerant, debitis laudi-
 bus defuncti virtutes, & inita pro fide
 certamina exornaverant. S. Gregorius,
 ut populum fidelem soletur, de S. Mele-
 tio dicit: *Jam Deo loquitur facie ad fa-*
ciem,

(*) Testimonium irrefragabile! quod anti-
 qui Christiani crediderint, se Beatorum Inter-
 cessione posse juvari.

ciem, atque orat pro nobis, (*) & pro ^{Sæculum IV.}
^{A. C. 381.}
 ignorantibus populi. Dum deinde S. Me-
 letii Reliquiæ Antiochiam translatae sunt,

uni- ^{Greg. Naz.}
^{carm. I. p. 25}
^{Soz. VIII.}

(*) Alter eximiae Auctoritatis Testis, quod ^{c. 10.}

Sancti pro nobis orent. In Theologia Mariana
 anno 1758. Edita, Auctor contra aliquem Neo-
 tericum contendit, Sanctos in Cælo pro nobis
 orare non solum Oratione communi, sed etiam
 particulari, & affert Exemplum Christi: Qui
 Mortem suam non solum obtulit pro omnibus
 in communi, ac promiscue, cum sufficientia ad
 omnes salvandos, sed etiam pro quibusdam in
 particulari cum efficacia ad salutem infallibili-
 ter consequendam. Unde dicit Apostolus ad
 Gal. 2. tradidit semetipsum pro me. &c.

At vero ex Christi Morientis Exemplo non
 sequitur, quod Auctor inferre nititur; Nam sicut
 Jesus Christus æque pro uno homine ac pro
 altero mortuus est, & æque pro uno ac pro al-
 tero mortem suam divino Patri perpetuo offert
 (quia mori, & mortem offerre est unum, & idem,
 & ipsa Mors est Oblatio, seu Sacrificium) & si-
 cut quilibet reprobis æque ac S. Paulus veris-
 sime potest dicere: Tradidit semetipsum pro
 me; Ita etiam Beatissima Virgo, & Sancti in
 cælo, oratione perpetua, & communi, pro sin-
 gulis æquali erga unum ac alterum affectu orant.
 Quod vero Oratio Beatorum, qui in Verbo vi-
 dent, quid Deo acceptum sit, & in quibus sint
 exaudiendi, in effectu non æque uni profit ac
 alteri, hujus diversitatis causa non in Oratione
 Sanctorum particulari, sed in inscrutabili Dei
 Bene-

Seculum IV. universi cives Constantinopolitani, por-
A. C. 381. tis egressi, comitabantur. Plurimi, to-

to itinere funus prosecuti, alternantibus
 choris Psalmos cantabant. Præterea Im-
 perator mandatum edidit, ut sanctum hoc
 corpus in omnes civitates admitteretur,
 contra morem Romanorum, hominum
 cadavera intra mœnia recipere omni-
 ducentium. Corpus Sancti penes S. Ba-
 bylam terræ mandatum est in Ecclesia,
 quam ipse ad hujus Martyris honorem

Sup. l. XIV. ædificaverat. S. Meletius Ecclesiam An-
S. 31. tiochenam viginti annis rexit; toto Ori-
 ente celebratus, quippe divinum Me-
 letium appellare solebant. Laudibus,
 quas ei tribuunt S. Basilius, S. Gregorius
 Nazianzenus, S. Gregorius Nyssenus, S.
 Chrysostomus, & Theodoretus superad-

Hær. 73. n. di nihil potest. Ipse S. Epiphanius, quam-
35. vis communione Paulino junctus, in Tra-
 ctatu

Beneplacito, aut in diverso Clientum in terris
 orantium fervore, & dispositione, secundum
 S. Thomam quærenda est; sicut etiam ex Parte
 Christi Mortem suam offerentis nihil se tenet,
 quo minus unus salvetur præ altero, sed ex in-
 comprehensibili Prædestinatione Dei, & culpa
 hominis. Alias Damnatorum aliquis conque-
 posset; Si Christus pro me in particulari mor-
 tem suam obtulisset cum efficacia ad salutem in-
 fallibiliter consequendam, etiam ego salvatus
 fuisset.

De hac Quæstione occurret alia Annotatio.

statu de Hæresibus, illo vivente, scripto, ^{Sæculum IV.}
 illius virtutes summis laudibus extollit, ^{A. C. 381.}
 & conservatum Meletii sermonem, quem
 Antiochiæ pronuntiavit, ad nos transmi-
 sit, unicum, quod habemus, hujus Aucto-
 ris opus. Tandem Occidens, & Eccle-
 sia Romana, licet aliquanto tempore a-
 verso a Meletio animo, & in Paulinum
 prono fuerit, S. Meletio satisfecit, dum
 eundem Sanctorum numero adscripsit,
 & ejus exorat Patrocinium, illa die, qua *Mart. Rom.*
 a Græcis honoratur, nempe 12. Febr. *12. & ibi*
 Talem vero honorem Ecclesia Romana *Baron.*
 Paulino non exhibet. (*)

§. III.

(*) Hier lautet eine kleine Anmerkung des Ue-
 bersetzers also: Darüber muß man sich auch
 nicht wundern; indem sehr viele unter die
 Zahl der Heiligen aufgenommen worden, von
 denen noch nicht erwiesen ist, daß sie jemals
 gelebet. Viele darunter gewesen, die man her-
 nach selbst in der Römischen Kirche um ihrer
 Unwürdigkeit willen aus dem Himmel her-
 aus gewiesen 2c. 2c.

Mein Herr Uebersetzer! wenn man sich schon
 ein und andersmal in dem Calender der Heiligen
 geirret, so bleiben zwey Dinge gleichwohl wahr;
 daß er ein kahler Spötter sey, und die römische
 Kirche diejenige, in welcher allein man sein Heil
 finden kann.

Hist. Eccles. Tom. IV.

R r

Sæculum IV.
A. C. 381.

§. III.

Electio Flaviani.

Cum S. Meletii funere Schisma Antiochenum expiraturum videri poterat, quippe inter eos convenerat, ut ille, qui alteri superviveret, solus Catholicorum Episcopus esset. Etiam hoc pactum *Socr. V. c. 5.* rebatur juratum fuisse a sex Presbyteris *Soz. VII.* Meletianis, & inter eos a Flaviano, ex *c. 3* quibus unum fore eligendum verosimile erat, imo dicebantur, non solum juramento se obligasse, quod hanc Dignitatem quærere nollent, sed etiam, si ultro offerretur, accipere. His ita constitutis nihil obstare debebat, quo minus Paulinus solus Episcopus Antiochenus agnosceretur. Nec ullus amplius Episcopus *Philost. IX.* Arianus aderat, qui litem moveret, nam *c. 3. & 10.* Dorotheus, jubente Theodosio expulsus, *c. 1.* in Thraciam, Patriam suam, commigraverat, & qui Antiochiæ Ariani supererant, duos Presbyteros Rectores sequebantur Asterium, & Crispinum, quibus tamen Eunomius communionem denegavit; tanta erat inter ipsos Arianos divisio!

Quamvis multa essent, quæ suaderent, Paulinum solum Præsulem Antiochenum esse agnoscendum, tamen Patribus Constantinopoli congregatis visum, deliberandum esse, de eligendo S. Meletii

tii Successore. Huic opinioni S. Grego- ^{Sæculum IV.}
rius Nazianzenus fortiter repugnabat, & A. C. 381.

eo magis, quod a se Neo- Electro impo-
nendæ manus fuissent; nam S. Meletii
morte ipse Concilii Præses evaserat. *U-*
nus tantum Civitatis, inquiebat: *ratio-*
nem habetis, cum magis ad Ecclesiæ uni-
versalis Bonum esset attendendum. Et si
duo Angeli contestarentur, æquum non
esset, ut eorum divisione totus Mundus
turbaretur. Vivente Meletio Occiden-
talium averfio excusari poterat, ne dee-
rat spes, eos ipsius mansuetudine concilia-
ri posse. Nunc igitur, cum Deus dede-
rit nobis pacem, conservanda est. Per-
mittamus Paulinum sedere in Sede, quam
occupat; vir Senex est; mors ejus breve
post tempus Schismati finem faciet. Ex-
pedi non nunquam, ut vinci patiamur;
ne vero quis putet, me proprii commodi
causa moveri, aliam a vobis gratiam non
expeto, quam ut libere liceat cedere Sede
mea, & reliquos vitæ dies tam gloriæ,
quam periculi expertes transigere.

Episcopi ætate juniores huic S. Gre- ^{carm. I. p. 27.}
gorii consilio se se vehementer opposue-
runt, atque Seniores in eandem traxere
sententiam. Nempe adduci non pote-
rant, ut Occidentalibus cederent, nec ul-
lum solidius argumentum proferebant,
nisi illud, potiorẽ esse debere Orientis
sententiam, eo quod JEsus Christus in
Rr 2 Orien-

Sæculum IV. Oriente apparere voluisset. Ergo Flavianus Presbyter Antiochenus in S. Mo-

A. C. 381.

letii Successorem ab omnibus Orientis Episcopis, consentiente Ecclesia Antiochena, electus est; scilicet exceptis Paulini Sectatoribus. Quamvis Flaviano illo gradu esset dignissimus, nihilominus S. Gregorius in sua sententia firmus persistit, nec, quantumcunque amicorum optimi urgerent, permovere potuerunt ut hanc Electionem ratam haberet; immo multo magis in proposito Sede Constantinopolitana cedendi confirmatus est.

cap. i. p. 28. A conventibus abesse cœpit, a quibus ordinem proscriptum videbat, nempe ipsius in valetudo excusationem præbebat. Etiam habitationem mutavit, & migravit e Domo Ecclesiæ contigua, in qua Concilium agebatur; eam Domum episcopalem fuisse, conjectura est. Multum ex populo, quibus S. Gregorius charissimus fuerat, cum viderent, eum serio sedem Constantinopolitanam relinquere paratum esse, cum lacrymis obtestabantur, ne opus tam bene inceptum desertet, & quodcunque vitæ superesset, Ecclesiæ bono impenderet. Ipse quamvis tenerrimis precibus suorum tangere retur, flecti tamen non potuit, & novæ turbæ supervenientes permovere, ut recederet.

Tunc ad Concilium convocati sunt ^{Sæculum IV} ^{A.C. 381.} ^{Carm. 1. p.} ^{28. Sozom.} ^{VII. c. 7.} ^{Epist. Conc.} ^{Aquil. to. 2.} ^{Conc. p. 1000} ^{ibid. p. 1000.} ^{Ruff. II. hist.} ^{c. 9.} ^{Præf. in} ^{orat. 49.} ^{Greg. p. 727.}
 Ægypti, & Macedonia Episcopi, quibus præsentibus facilius pax reduci posset; & celeriter advenerunt. Ægyptiorum Princeps erat Timotheus, Episcopus Alexandrinus, qui ante breve tempus Petro, fratri suo, S. Athanasii Successori, successerat, & simul cum Petro Communioni Episcoporum Occidentalium adhærebat. Præcipuus inter Episcopos Macedonia erat Ascolus Thessalonicensis. Episcopi Ægypti, & Macedonia Constantinopolim advenientes in S. Gregorium, & Orientales admodum commoti videbantur, & ipsos non minus iracundia ferventes. Occidentales, nam ita ab aliis Ægyptii, & Macedones vocabantur, querebantur, violatos canones, dum Gregorius, alterius Sedis Episcopus, ad Ecclesiam Constantinopolitanam fuisset ordinatus. Ipse vero dicebat, hos canones vix amplius observari; diu esse, ex quo Sedem Sasiensem reliquisset, Nazianzenæ autem Ecclesiæ, quamvis id sibi objiceretur, Episcopum nunquam fuisse. & Macedones ita querebantur, quod magis omnia ab Orientalibus acta averarentur, quam S. Gregorium odissent, aut alium in ejus locum sufficere cuperent; idque secreto eidem fatebantur.

Sæculum IV.
A. C. 381.

§. IV.

S. Gregorii Nazianzeni abitus.

Theod. V. c. 8. Sanctus Gregorius Nazianzenus recuperandæ libertatis occasione, quam tam
Carm. I. p. 29. diu optaverat, avide occupata, Convectum Episcoporum ingressus, ait; nihil esse, quod ipse unquam ferventius desiderasset, quam ad unionem Ecclesiæ quidquam conferre, subjungens: Si mea Electio has turbas ciet, Jonas ero, projicite me in mare, ut tempestas cesset, quamvis ego eam non excitaverim. Si ceteri omnes meum exemplum sequerentur, quam facile, & cito omnes in Ecclesia lites consopirentur? Senectus mea, & morborum multitudo discessum suadent, & quietem. Id unice opto, ut Successori meo fidem strenue defendendi zelus non desit. His dictis, Congregatione excessit, lætus, quod tantum onus deposuisset; hanc tamen lætitiæ dolor ob separationem a populo suo, quem tenere diligebat, temperabat. Omnes Episcopi, facilius quam expedire videbatur, in hanc dimissionem consenserunt. S. Gregorius deinde Imperatorem adiens, multis præsentibus, inquit: Domine! est, quod & alii facere solent, quam a te petam, Gratia. Non aurum peto, non marmor, non pannos Attalicos, sacræ mensæ ornamenta, non pinguis propinquis meis munera, his majus aliquid meritis

meritus mihi videor. Liceat mihi cede- Sæculum IV.
A. C. 381.
re invidiæ! omnibus invisus sum, etiam

amicis meis, quia nemini, nisi soli Deo
placere studeo. Nosti, quod invitum in
banc Sedem collocaveris! Laudavit Im-
perator sermonem, applausere adstantes;
sed Gregorius, quod petiit, obtinuit.

Causæ in vulgus sparsæ, cur Episcopi
ita facile in S. Gregorii abdicationem con-
sensissent, erant turbæ, quas ejus Electio
excitasset, & corporis infirmitas; arcana
vero erat, invidia, qua plerique viri Elo-
quentiam, eruditionem, & morum seve-
ritatem persequebantur, hi enim aliorum
fastum, luxumque tacite damnabant.
Quibusdam, etiam Catholicis, displice- Carm. I.
p. 30.
bat, quod tam aperte Divinitatem Spiri-
tus S. prædicaret. Aliqui autem, S. Gre-
gorium contemni, impatientissime tulerunt,
& ubi viderunt, omnes in ejus
discessum consentire, alii manibus occlu-
serunt aures suas, alii palmas contorse-
runt, & ex Concilio auffugerunt, ne, si
alius in Gregorii sedem imponeretur,
spectatores esse cogerentur. Ut hos ami-
cos, populum suum, & Clericos consola- Or. 32.
retur, in magna Ecclesia Constantinopo-
li, præsentibus Concilii Episcopis, sermo-
nem, quo suis valedicit, celeberrimum
pronuntiavit. Episcopis conversationis
sue rationem reddit; quam miser status
Ecclesiæ Constantinopolitanæ fuerit, cum

Rr 4

ipse

Sæculum IV. ipse adveniret, memorat, & quantum se
A. C. 381. Pastore incrementum sumpserit. Expo-

p. 511.

p. 520.

p. 523.

nit fidem, quam oves suas docuisset, summatim Myſterium S. Trinitatis explicans. In hac expositione, ut omnibus disceptationibus finem imponat, utitur voce, Persona, nempe *Proſopon*, utpote voci, Hypostasis, æquipollente, si utraque bene intelligatur. Affirmat, se absque ullius proprii commodi utilitate hanc Ecclesiam rexisse, & nullam aliam mercedem petit, quam abeundi licentiam. Quæ sibi objiciebantur, diluit, & fatetur, quam parum sibi curæ sit, mundo placere. Tandem valedicens Ecclesiæ suæ, p. 525. speciatim charissimæ suæ Anastasiæ, Throno suo Episcopali, Clericis, populo, Imperatori, aulæ, omnibus, & singulis finem dicendi facit. p. 527.

Testamentum S. Gregorii in manibus
App. to. i. nostris est, datum ultima Dec. hujus anni 381. assumit sibi Nomen Episcopi Constantinopolitani, atque hunc titulum etiam post suam resignationem, ut hodieque sit, retinuisse, credendum est. Hoc testamentum omnibus juris Romani solemnitatibus vestitum est. Hæredem dicit Gregorium, Diaconum, & Monachum, Libertum suum cum onere, ut omnia Ecclesiæ Nazianzenæ jure fidei-commissi restituat. S. Gregorius dicit, se hoc facto Parentum suorum voluntatem exequi,

qui, qui promiserant, omnia bona sua da-
 tuos pauperibus, jamque a se ipso ea

Sæculum IV.
 A. C. 381.

pauperibus esse relicta, constitutis tribus
 administratoribus, Marcello Diacono, &
 Monacho, Gregorio Hærede suo, & Eu-
 stathio Monacho, qui etiam servus ejus
 fuerat. Omnibus, quos manumiserat,
 libertatem, & peculium eorum confir-
 mat. Quædam Gregorio hæredi suo, &
 Monacho Eustathio particulariter legat.
 Virgini, cui nomen Russiana, annuam
 pensionem, qua sustentabatur, & habita-
 tionem, ubi ipsa vellet, in futurum asse-
 rit; eidem duas puellas servas, quas ipsa
 eligat, donat, ut, quamdiu vixerit, apud
 se retineat; potestatem etiam facit eas
 manumittendi, nisi faciat, vult, ut Eccle-
 siæ Nazianzenæ serviant. Servos duos
 manumittit, quorum unus est Theodo-
 sius, ejus Notarius, & Legatum donat
 alteri Notario; erant nempe illi, qui ab
 eo dictata notis scribebant.

Alypianæ, quam charam filiam suam ap-
 pellat, excusat, quod ei nihil leget. Decla-
 rat vero, quod Eugeniam, & Nonnam nullam
 rationem habeat, quia vita earum erat
 reprehensione digna. Istæ erant S. Gre-
 gorii Neptes, quæ necessario debebant
 nominari, & causa, cur hæreditate exclu-
 derentur, apponi, ne querelam inofficiosi
 testamenti movere possent. Hoc est,
 quod exhæredari cum elogio dicebatur.

Rr 5

Alypia-

Sæculum IV. A.C. 381. Alypianam filiam suam, & Melecium, qui eam duxerat, generum suum vocat, forte ideo, quod eam adoptasset, nam aliunde constat, S. Gregorium semper continentiam servasse. Hoc testamentum a septem testibus erat signatum, inter quos primus visitur S. Amphilocheus, & ultimus Cledonius Presbyter Iconiensis. Alii sunt ejusdem Provinciae Episcopi, ex quo conjectari licet, eum hoc Testamentum in Asia post reditum suum, forte occasione cujusdam Concilii, condidisse.

§. V.

Ordinatio Nectarii.

Soz. VII. c. 7. 8. Sancti Gregorii abdicatione accepta, in Concilio de eligendo Successore deliberari coeptum. Imperator Episcopos hortabatur, ut singulari cura perpendere, quis eo fastigio esset dignissimus; sed Episcopi hac super electione dissidebant. Tunc forte Constantinopoli morabatur vir Senex, cui nomen Nectarius, conditionis Dignitate, senio, & optimo vultu spectatissimus. Is natus Tarsi in Cilicia ex Patrieiorum familia, urbis illius Præturam gerebat. Viri pietatem, & blandos mores omnes admirabantur, sed necdum erat baptizatus. Cum proximis diebus in Patriam esset reversurus, ad Diodorum, Episcopum Tarsensem in-

Theod. V. c. 8.

vilit,

visit, ut quæreret, num aliqua haberet, Sæculum IV.
quæ domum suis mandaret, suamque A. C. 381.
operam ad ferendas epistolas condicebat.

Illa hora Diodorus de electione viri in
Sedem Constantinopolitanam immitten-
di tacitus cogitabat, utque vidit Nectari-
ri pulchram canitiem, vultus Majesta-
tem, & conversationis mansuetudinem,
existimavit, hunc virum vacanti Sedi
digne præfuturum; & huic cogitationi
constantius inhæsit. Igitur eo ad Epis-
copum Antiochenum, nempe Flavianum,
perducto, de ejusdem dotibus colloqui
cœpit, rogavitque, ut serio ad ejus meri-
ta attenderet. Cum illo tempore deli-
beraretur, quisnam vir inter cœteros
clarissimus Sedi Constantinopolitanæ es-
set imponendus? a Diodoro facta men-
tio de hoc Nectario Flaviano risum mo-
vit. Nihilominus vocatum iterum ad se
Nectarium rogavit, ut discessum, quem
parabat, aliquamdiu differret. Post ali-
quot dies jussit Imperator, ut Episcopi in
tabula nomina eorum, quos Episcopatu
dignos censerent, scriberent, sibi que,
quem vellet, ex conscriptis nominandi
libertatem reservavit. Quisque suam
paravit schedam, & Episcopus Antioche-
nus, postquam omnes, quos eligibiles
æstimabat, posuisset, omnium ultimo, ut
placeret Diodoro, adjunxit Nectarium.
Imperator, perlectis Nominibus, in no-
mine

Sæculum IV. mine Nectarii hæsit, pollice ultimam li-
A. C. 381. neam notans, & secum tacite deliberans;

tum omnium nominibus secundo lustra-
tis, elegit Nectarium. Omnes mirati
omnes quærere, quis esset Nectarius?
quæ viri conditio, quæ patria? ubi au-
tem rescitum, necdum esse baptizatum,
multo magis cuncti Imperatoris electio-
nem obstupescabant. Ipsum Diodorum
ætate Nectarii deceptum credunt, ut po-
taret, eum esse baptizatum, & non au-
surum fuisse, eundem inter Candidatos
apponere, si scivisset, non baptizatum.
Ut ut autem res se habeat, hanc Electio-
nem singulariter disponente Numine con-
tigisse, omnibus visum, nam dum ad Im-
peratorem relatum, virum necdum sacro
fonte ablutum fuisse, reluctantis licet
quibusdam Episcopis, in sua opinione
perseveravit. Tandem omnes Principis
voluntati, & desiderio populi, Nectarium
postulantis, cessere; ergo baptizatur, &
adhucdum vestem Neophytorum candi-
dam gerens, communi totius Concilii
Socr. V. c. 8. consensu Episcopus Constantinopolitanus
pronuntiatur. Observatum, duos Gre-
Domnus ap. gorios particulatim nempe Nazianzenum,
Facund. lib. & Nyssenum cum Diodoro Tarsensi in
VIII. c. 5. hanc Electionem consensisse. Imperator
Bonif. ep. ad Theodosius Legatos purpuratos misit
Episc. Ma- cum Episcopis, qui a Papa epistolam for-
ced. tom. 4. matam, Electionem Nectarii confirman-
conc. p. 1708. tem, peterent.
Soz. VII.
c. 10. Necta-

Nectarius in discendis functionibus Sæculum IV.
A. C. 381.
Episcopalibus Cyriacum Episcopum Adanensem ex Cilicia Præceptorem habuit, quippe a Diodoro Metropolitano ejus obtinuit, ut eum aliquamdiu apud se retinere liceret. Plures præterea Cilices retinuit, atque inter alios Martyrium, Medicum suum, vitiorum, in quæ juvenis abripi se passus fuerat, conscium. Hunc Nectarius volebat ordinare Diaconum; sed recusavit Martyrius, se illo gradu indignum affirmans, atque vitæ licentius ante actæ testem ipsum Nectarium appellans; cui Nectarius: *me vero, qui modo Episcopus sum, an nescis olim te peiorem fuisse, teque ipsum in procurandis explendæ libidinis occasionibus mihi contulisse amicam operam? verumtamen, replicabat Martyrius: tu modo per Baptismi virtutem sanctificatus es, & præterea Sacerdotii Gratiam recepisti; ita ut, sicut ego existimo, ad innocentiam infantum Neo-Natorum redieris; ego autem a multo jam tempore Baptismum accepi, nec postea sanctiorem, quam antea, vitam duxi. Itaque ut in ordinationem consentiret, moveri non potuit.*

§. VI.

Symbolum Concilii Constantinopolitani.

Primum S. Meletius Concilio Constantinopolitano

Sæculum IV. tinopolitano præfedit, ipso defuncto

A. C. 381.

Gregorius Nazianzenus, Gregorio abdicante Timotheus Alexandrinus, & tandem Nectarius. Haud ita facile quis elixerit, quo tempore, & quo Præfide quæque in Concilio gesta sint, constat tamen quoddam de fide Decretum, & nonnullos de Disciplina Canones fuisse conditos.

Sup. §. 1.

Socr. V. c. 8.

Soz. VII.

c. 7.

Imperator Theodosius Macedonians non Ecclesiæ Corpori uniri posse speraverat, hinc eorum Episcopos numero triginta sex, quorum Eleusius Cyzicenus caput erat, ad Concilium admiserat; Imperator, & Episcopi Catholici ad eos dicebant; quod aliquando ad Liberium Pa-

Sup. l. XVI.

s. 7.

pam miserint Legationem, Eustathio Sebasteno Principe, atque haud ante multum tempus cum Catholicis ultro, & indiscriminatim communicassent, ergo ipsos jam male agere, quod fidem impugnant, quam probassent, & viam bonam, quam elegissent, relinquerent. At Macedoniani declararunt, se libentius Doctrinam Arianorum confessuros, quam Consubstantialem admissuros, & Constantinopoli recesserunt; scripserunt deinde ad omnes Sectæ suæ urbes exhortatorias, ne in fidem Nicænam consentirent. Ista Semi-Arianorum, seu Macedonianorum separatio initio Concilii contigit; hinc exinde ut Hæretici aperti habitus sunt.

Itaque

Itaque decretum fuit, ne quis Sym-Sæculum IV.
bolum Nicænum rejiceret, sed ejus inte- A. C. 381.

gra esset Auctoritas; atque anathemati-
zarentur omnes hæreses, nominatim Hæ-
reses Eunomianorum, seu Anomeorum;
Arianorum, seu Eudoxianorum; Semi-
Arianorum seu S. Spiritus inimicorum;
Sabellianorum, Marcellianorum, Photi-
nianorum, Apollinaristarum. Dum Sym-
bolum Nicænum confirmatum est, quæ-
dam verba circa Mysterium Incarnationis
adjecta propter Apollinaristas, aliosque
novos Hæreticos; atque explicatio am-
plior de articulo Spiritus Sancti propter
Macedonianos. Symbolum Nicænum de
Incarnatione Jesu Christi hæc solum ex-
primebat: *descendit de Cælis, incarnatus,
& homo factus est. Passus est, & resur-
rexit tertia die, ascendit in Cælos, &
venturus est judicare vivos, & mortuos.
Credimus etiam in Spiritum Sanctum.*
Concilii autem Constantinopolitani hæc
sunt verba: *descendit de Cælis, & incar-
natus est per Spiritum Sanctum ex Maria
Virgine, & homo factus est. Crucifixus
sub Pontio Pilato, passus, & sepultus est,
& resurrexit tertia die secundum Scriptu-
ras. Ascendit ad Cælos; sedet ad dexte-
ram Patris, & venturus est cum gloria
judicare vivos, & mortuos. Regni ejus
non erit finis.*

Sym-

Sæculum IV. Symbolum Nicænum simpliciter dicitur:
A. C. 381. *Credimus etiam in Spiritum S. & de Ecclesia nihil erat additum. Symbolum Constantinopolitanum hæc habet: Credimus etiam in Spiritum Sanctum, Dominum, & vivificantem, qui a Patre procedit, qui simul adoratur, & conglorificatur cum Patre, & Filio, qui per Prophetas locutus est. Credimus in unam Ecclesiam Sanctam, & Apostolicam. Confitemur unum Baptisma in remissionem peccatorum. Exspectamus Resurrectionem mortuorum, & vitam venturi Sæculi, Amen.* Reliqua Symboli Constantinopolitani, scilicet initio posita, plene Symbolo Nicæno conformia sunt. Cæterum hoc Symbolum Constantinopolitanum illud ipsum est, quod in Missa recitamus.

§. VII.

Canones de Hierarchia.

Quantum attinet ad Disciplinam, Concilium Constantinopolitanum prohibet, ne Episcopi Ecclesias, extra suam Diocesin positas, adeant, aut earum limites confundant. At secundum Canones Episcopus Alexandrinus solam Egyptum regat; Episcopi Orientis solum Orientem; & Ecclesiæ Antiochiæ privilegia, in Canonibus Nicænis concessa, servaverunt. Episcopi Diocesis Asiæ soli Asiæ præerunt. Episcopi in Ponto, soli Pontico;

to; qui in Thracia soli Thraciæ. Episco-Sæculum IV.
pi suis Diœcesibus non exhibunt, nisi ad A. C. 381.
Electiones, aut alia negotia Ecclesiastica
vocentur; quæ in singulis Provinciis
componenda, convocato Concilio Pro-
vinciali juxta Canones Nicænos defini-
antur. Ecclesiæ inter Barbaras Nationes *Can. Nic.*
juxta consuetudinem Patrum tempore 4. 5.
receptam regantur. Talis est secundus
Canon Concilii Constantinopolitani. Hic *vid. Thoma-*
Diœcesin appello, quod Græci nominant *fin. Discipl.*
part. I. lib. I.
Διοίκησις, eratque vastum Regimen, com-
c. 4. n. 12.
plectens plures Provincias, in quibus sin-
gulis erat Metropolis. Nam quod ho-
die Gallice dicimus *Diocese*, nempe unius
Civitatis ditio, uni Episcopo subjecta, id
tunc *Παγονία* dicebatur, id est, vicinia,
unde nostrum vocabulum francicum *Pa-*
roisse ortum est. Provinciam dico, quod
Græci vocabant *Eparchia*, eratque mi-
noris, quam Diœcesis, amplitudinis. (*)
Hujus

(*) Hier hat unser Protestant eine Anmerkung
angeflicket, in welcher er also anhebet: Es ist ei-
ne unlaugbare Sache, daß die in der Hierarchia
und Kirchen-Regiment vorgefallene Verän-
derung erst im vierten Jahrhundert entstan-
den sey 2c. Es ist zwar wahr, daß zur Zeit, als
der Heil. Paulus zum Kayser appelliret, und in der
nächst darauf folgenden eine vollkommene Einrich-
tung in dem Kirchen-Regiment nicht möglich war;
Hist. Eccles. Tom. IV. S s Nichts

Sæculum IV. Hujus Canonis condendi causa fuit, quod
A. C. 381. sub Valentis persecutione quidam Episcopi

Socr. V. c. 8. in negotia Ecclesiastica aliarum Provinciarum utiliter se ingessissent, sicut Eusebius Samosatenus, qui etiam Episcopos ordinaverat; nolebant autem Concilii Patres, ut ejusmodi exemplorum auctoritate alii eadem molirentur. In hoc Canone conspicitur totius Hierarchiæ in Ecclesia Orientali œconomia. Primo ponuntur

Nichts destoweniger ist es richtig, daß diejenigen Bischöffe, welche unmittelbar von den Apostelen gesendet, oder gesandt worden, in einem größtem Ansehen gestanden. Also war dieses schon ein Anfang der Hierarchia unter den Bischöffen; nicht zu melden von dem sonderlichen Gewalt, welchen Jesus Christus dem Heil. Petrus mitgetheilt.

Hernach saget er: Dem sey aber wie ihm wolle, so hat der Erfolg gelehret, daß der Kirchen-Staat nach diesem Politischen Staat eingerichtet worden. 2c. Nein, mein Ueberleger! die Einrichtung des Politischen Staats ist nicht so platter dinges die Richtschnur gewesen, nach welcher man das Kirchen-Regiment bestellet. Wenn man die Unmassung der Patriarchen zu Constantinopel ausnimmt, welcher die Römische Kirche allezeit widersprochen, so hat die Hoheit d. r. übergen einen andern Grund als die Politische Einteilung. Die vornehmsten Stühle waren untertheilt zu Rom, zu Alexandria, zu Antiochia, zu Jerusalem, zu Ephesus. Nun zu Rom ist der Heil. Petrus als Statthalter Christi gesehen. Zu Alexandria

ponuntur duo Patriarchæ, quo nomine ^{Sæculum IV.}
posteriori tempore appellati fuere, nem- ^{A. C. 381.}
pe Alexandrinus, & Antiochenus, quo-
rum jura erant maxime diversa. Epis- ^{vid. Thoma-}
copus Alexandrinus omnibus Ecclesiis ^{fin. Discipl.}
Ægypti, comprehensis Ecclesiis Lybiæ, ^{part. I. lib. I.}
& Pentapolis, præerat. Sed Episcopus ^{c. 3.}
Antiochenus quibusdam Privilegiis gau- ^{Can. Nic. 6.}
debat, & Regimen Ecclesiasticum Dico-
cesis Orientalis, cujus Caput erat Antio-
chia,

SS 2

xandria der Heil. Marcus. Zu Antiochia der Heil.
Petrus. Zu Jerusalem der Heil. Jacobus. Und zu
Ephesus der Heil. Joannes. Alle diese Kirchen
sind unmittelbar von den Heil. Aposteln gestiftet;
das ist der Grund, auf welchem die geistliche Hierar-
chia gebauet worden, und was nachher geschehen,
war keine Veränderung, sondern nur eine nähere
Bestimmung. Nun aber, wenn gleich zu Anfang
der Kirchenfreyheit unter dem Kayser Constantin
die geistliche Hierarchia, Ordnung, Eintheilung der
Erzbisthümer, der Patriarchat, und die Abhän-
gigkeit der Bischöffe in der ganzen Welt unter einem
Oberhaupt entstanden ist, so ist es ein unsehlbares
Zeichen, daß diese Kirche die allgemeine, und die
wahre sey; hingegen weil in denen Kirchen, wel-
che sich nach der Zeit von der Römisch-Catholischen
abgesondert, dergleichen auch heut alle Protestan-
tische sind, dieses Band der Ordnung, Einträch-
tigkeit, Abhängigkeit, und Einigkeit nicht zu fin-
den ist, sind sie nur Winkel-Kirchen, und kann kei-
ne die allgemeine genennet werden. Ferner heisset
es in der Anmerkung: Es ist übrigens bey dieser
neuen

Saeculum IV.
A. C. 381.

chia, generatim Episcopis Orientis tribuitur, quos inter plures Metropolitani numerabantur. Episcopi Primates aliarum trium, & vastarum Diocesium Asiae, Pontii, & Thraciae sequenti tempore Exarchatum acceperunt. Asiae Primas erat Episcopus Ephesinus, in Ponto Episcopus Caesariensis in Cappadocia, Thraciae Primas haecenus Episcopus Heracleensis fuerat, cujus auctoritatem jam ex tunc nascentis Sedis Constantinopolitanae splendor opprimebat.

Coeterum in his omnibus Concilium Constantinopolitanum, sicut antea Nicaenum, nihil novi statuere intendebat,

neuen Einrichtung dergestalt menschlich zugegangen, daß man sich darüber wundern muß, wie einige gelehrte Papisten die Verdammung über sich nehmen können, daß diese kirchliche Verfassung von Christo, und seinen Aposteln herrühre. Es hat aber auch ein gelehrtes Mitglied der Römischen Kirche die *Pia* mit unbeantwortlichen Gründen das Gegentheil dargethan zc. Daß diese eine Metropolitan-Kirche, eine andre ein Patriarchat, ein Erzbisthum, oder ein gemeines Bisthum geworden, ist freylich keine Einsetzung Christi; allein die Hierarchie überhaupt, und die Abhängigkeit aller Bischöfe in der Welt von dem Römischen Pabste hat in den Worten Jesu Christi: *Pasce oves meas.* Joan. 21. und andern mehr ihren Grund, welchen bis auf diese Stund kein Protestant hat umstossen können.

sed solum antiquas consuetudines confir-^{Sæculum IV.}
mare. Easdem quoque confirmat in Re- ^{A. C. 381.}
gionibus Barbarorum, nempe ultra Ro-
mani Imperii limites sitis, nam locorum,
morumque hominum illorum ratio ha-
benda erat. Ita Scythis ad Danubii ostia
habitantibus, unius erat Episcopus, forte ^{Soz. VI.}
quod adhucdum errantes, nullibi fixam ^{c. 21.}
sedem elegissent. Apud Gothos quoque ^{Sup. XVI.}
uno plures Episcopos non invenimus. ^{§. 13.}
Totus Ecclesiasticæ Hierarchiæ ordo an-
tiqua traditione definitus, confirmatus-
que erat. Isto Canone dum Conciliis Pro-
vincialibus integra in causis Ecclesiasticis
auctoritas tribuitur, Patres facultatem ad
Papam appellandi, a Concilio Sardicensi ^{Conc. Sar-}
concessam, videntur retractare, & ad ius ^{dic. c. 3. 45.}
antiquum redire. (*) Hoc quoque in ^{Sup. I. XII.}
Concilio Constantinopolitano statutum, ^{§. 39. c. 3.}
ut Episcopus Constantinopolitanus præ- ^{Socr. V. c. 8.}
rogativa honoris gauderet, nulli nisi Epis- ^{c. 9.}
copo Romano secundus, eo quod Con-
stantinopolis nova Roma esset. Inter
omnes hujus Concilii Canones iste est ce-
leber-

S s 3

(*) Nempe salvo jure Primatus a Jesu Chri-
sto concessi. Ad hunc Fleurii locum Anony-
mus I. apposite dicit: *Hic Canon occasione Ma-
ximi Cynici in Episcopum Constantinopolita-
num consecrati ab Episcopis, qui ex Ægypto ve-
nerant, nec de Appellatione, nec de Judiciis
agit; sed hujusmodi molitionibus in futurum
viam obstruit.*

Sæculum IV. leberrimus; sive autem Episcopo Constantinopolitano novus honor obtigerit, A. C. 381. sive jam antea jus possessionis habuerit, gravissima fuerunt, quæ inde secuta sunt, brevique hæc simplex Dignitas in amplissimam jurisdictionem excrevit. (*)

§. VIII.

Alii Canones.

Can. 6. Ut tolleretur occasio facillime Episcopos calumniandi, statuit Concilium, ne liceret omnibus sine discrimine Episcopum accusare. Si causa sit particularis, & Personalis, tunc quidem nec accusatoris conditio, nec Religio ei nocebit, quia cuique jus suum tribuendum. Si causa sit Ecclesiastica, nec Hæreticus, aut Schismaticus, nec Laicus excommunicatus, nec Clericus depositus contra Episcopum in judicio stare poterit. Si quis ipse reus stet in judicio, Episcopum, aut Clericum accusare non poterit, antequam se ipsum plene

(*) Hic R. P. Balduinus objicit: Dominus *Fleurius* nullam mentionem facit de Concilio Romani Decreto Ecclesiæ Romanæ favente, quod Patriarchatui Constantinopolitano opponitur. Sæpissime refert *Fleurius*, Summos Pontifices illi Canoni Concilii Constantinopolitani, qui illius urbis Episcopo secundum post Episcopum Romanum locum, & Jurisdictionem in alios Orientis Episcopos tribuebat, omni conatu obstitisse. Ergo nulla hic malæ fidei umbra.

plene purgaverit. Si accusatores sint ^{Sæculum IV.}
 omni exceptione majores, coram omni- A. C. 381.
 bus Provinciæ Episcopis accusationem
 proferent. Si Concilii Provincialis non
 sit sufficiens auctoritas, ad Concilium
 Majus, id est, Diœcesanum recurrent.
 Non admittetur actor, antequam scri-
 ptum juramentum tradat, eandem pœ-
 nam subiturum, si calumniæ fuerit con-
 victus. Si quis spreto hoc canone Im-
 peratori, aut Judicibus sæcularibus im-
 portunus accidere ausus fuerit, vel Con-
 cilium Oecumenicum turbare, ad accusa-
 tionem afferendam non admittatur. Nec
 iste Canon Papæ, aut Canonum Sardi-
 censium mentionem facit. (*)

Concilium Constantinopolitanum et- ^{Can. 7.}
 iam de modo recipiendorum hæretico-
 rum ad Ecclesiam Catholicam redeun-
 tium decernit. Ariani, Macedoniani,
 Sabbatiani, Novatiani, qui se ipsos Ca-
 thares,

Ss 4

(*) Hic iterum Anonymus I. animadvertit;
 solum Silentium non sufficere ad derogandum
 Auctoritati Capitis Ecclesiæ. Appellationes ad
 Papam Conciliis Sardicensi, & Niceno Antiquio-
 res, & fundatas in Potestate amplissima ligandi,
 & solvendi, a Jesu Christo S. Petro collata, ab ali-
 quo Concilio Orientalium abrogari non potuisse.
 Eidem Concilio, quod in Divisione Magnarum
 Diœcesium nullam de Occidente Mentionem fe-
 cit, unice propositum fuisse, Ecclesiæ Orientalis
 Disciplinam definire.

Sæculum IV. thares, seu Aristeres dicunt, Quartodeci-
A. C. 381. marii, & Apollinaristæ, si abjurati-

formulam tradiderint, & omni hæresi re-
 nuntiaverint, recipiuntur; primo eis de-
 tur sigillum, seu unctio S. Chrismatis in
 fronte, in oculis, in naribus, in ore, & in
 auribus; dumque unctio fit, dicitur:
Sigillum doni Spiritus S. at vero Euno-
 mianos, qui unica immersione baptizati
 sunt, Montanistas, seu Phryges, Sabellia-
 nos, aliosque Hæreticos, præsertim, qui
 ex Galatia adveniunt, eo, quo Gentiles,
 modo recipimus. Prima die eos Chri-
 stianis adscribimus, secunda Catechume-
 nis, tertia exorcizamus, postquam ter eo-
 rum vultum, & aures afflavimus; ita in-
 formamus eos, diutius in Ecclesia audien-
 dis Scripturis detinemus, & tandem ba-
 ptizamus. In Euchologio Græcorum ea-
 dem unctiones, & eadem verba pro Sa-
 cramento Confirmationis inveniuntur.
 Hæretici autem, quos Concilium bapti-
 zari jubet; vel non erant baptizati, vel
 non secundum Ecclesiæ formam; nempe
 iidem sunt, & ex illa Regione de quibus
 loquitur S. Basilius in prima sua epistola
 Canonica ad S. Amphilo-
 chum, & quorum
 baptismum declarat esse nullum.

Euchol. p.
64. post
Bapt.

Sup. XVII.
§. 14.

Canon particularis in Concilio Con-
 stantinopolitano de communione cum Ec-
 clesia Antiochena legitur in hæc verba:
Can. 5. Quod spectat ad Tomum Occidentalium;
etiam

etiam illos Antiochenos recipimus, qui ^{Sæculum IV. A. C. 381.}
unicam Divinitatem Patris, & Filii, & Spiritus S. confitentur. Tomus iste Occidentalium haud dubie epistolæ sunt ad defensionem eorum, qui Paulinum sequebantur, scriptæ, quales autem fuerint præcise dici non potest. Hæc omnia sunt, quæ in Concilio Constantinopolitano statuta.

Episcopi Epistola Synodali ad Imperatorem Theodosium data, & summatim p. 946. enarratis, quæ pro fide, & Disciplina egissent, subjungunt: *Rogamus igitur, ut Decreta Concilii tua auctoritate confirmes, & sicut epistolis convocationis Ecclesiam honorasti, ita etiam statutis nostris clausulam, & sigillum apponas. (*)* Post hanc
Ss 5 episto-

(*) Hier kommt wiederum eine wilde und ungebundene Anmerkung des Uebersetzers. Obnerachtet, saget er: die Väter dieses Concilii mit ihrer Unterschrift bekennen, daß Theodosius dasselbe zusammen berufen habe, und daß er auch auf die Schlüsse desselben sein Siegel drucken müsse; so hat sich doch Baronius erlaubt zu behaupten, daß Damasus der Urheber dieses Concilii sey.

Es ist in der ersten Anmerkung zu diesem Buch erwiesen, daß dieses Concilium nicht ohne Vorwissen des Heil. Damasus sey berufen worden. Ja wann auch dieses nicht wäre, so zürnet der Uebersetzer dennoch vergeblich über den Cardinal, und gewinnt

Sæculum IV. epistolam sequuntur septem canones.
A. C. 381. Primus, quo fides Nicæna confirmatur,
 & nominatim novi hæretici damnantur.
 Secundus, quo divisio Provinciarum, &
 primarum Ecclesiarum privilegia affig-
 nantur. Tertius, quo secundus locus
 Episcopo

winnet nichts zum Vortheil seiner Kirche. Den
 Fleury hat die Frage im ersten Abschnitt dieses
 Buchs entschieden: toutefois il ne laisse pas
 d'être reconnu pour le Second Concile écu-
 menique ou universel, par le consentement, que l'oc-
 cident a donné depuis à ce qu'il avoit décidé tou-
 chant la Foy. Zu deutsch: Nichts desto we-
 niger wird dieses Concilium als das zweyte all-
 gemeine erkannt, durch den Beyfall, welchen
 die occidentalische Kirche hernach zu demselben
 gegeben hat. Und wie hätte dieses
 Concilium vor diesem Beyfall als ein allgemeines
 können angesehen werden, wenn im Namen der
 occidentalischen Kirche niemand beygewohnt?

So hat sich doch Baronius erkühnet &c. Wie
 dumm ist dieser Ausdruck! Der Hochgelehrte Car-
 dinal Baronius, welchem unser Schmierer das
 Wasser nicht reichen darf, hat alles mit grosser Aus-
 richtigkeit geschrieben, und dieser Uebersetzer hat
 nebst des Fleury auch die Stellen der Heil. Väter
 unverschämt verfälscht. Der ehrliche Herr Simo-
 netti, weil er im ersten Theile des Fleury die rö-
 mische Kirche nicht lästert, und den Fleury aufrich-
 tig übersetzet, konnte seine Edition nicht fortbrin-
 gen.

Episcopo Constantinopolitano tribuitur. ^{Sæculum IV.}
 Quartus, quo ordinatio Maximi Cynici ^{A. C. 381.}
 rejicitur. Quintus de unione Ecclesiæ
 Antiochenæ. Sextus de actionibus con-
 tra Episcopos. Septimus de modo reci-
 piendi hæreticos. Deinde ponitur Sym-
 bolum,

gen, aber unser unbenannte Uebersetzer hat es besser gemacht.

Ferner saget er: im eigentlichen, und näch-
 sten Verstande hat der Kayser (dieses Con-
 cilium) bestätigt. Die rechtgläubigen Kayser
 haben selbst erkannt, daß sie in Glaubens-Fragen
 nichts bestätigen können; und die Kayserliche Be-
 stätigung andrer Schlüsse, wenn sie dazu kommt, ist
 der Kirche sehr nützlich. Endlich will der Ueberse-
 zer den grossen Heil. Gregorius eines Widerspruchs
 beschuldigen, und saget: Merkwürdig ist, daß
 ein und eben derselbe Pabst Gregorius der
 Gross: geschrieben, daß die Römische Kirche
 weder die Acten, noch die Canones des Con-
 stantinopolitanischen Concilii erkenne, daß er
 aber anderwärts bezeuget, daß er 4 Oecume-
 nische Concilia annehme, wie die 4 Evangelia;
 und indem er dieselben namhaft machet, so ist
 das Constantinopolitanische das zweyte darun-
 ter. Allein ein jeder Schüler in den Kirchen-Geschich-
 ten kann den H. Gregorius von dem Verdacht eines
 Widerspruchs retten, wenn er saget: dieser H. Vater
 rede einmal von den Glaubens-Schlüssen, und das
 andremal nicht. Da haben wir die Urtheilungs-
 kraft unsers Uebersetzers. Endlich sind in der
 deutschen Version die Fehler, so den Fleury ganz
 unverständlich machen, unzählig.

Sæculum IV.
A. C. 381.

p. 945.

bolum, & in exemplis latinis subscriptio-
nes centum, quadraginta septem Episco-
porum, in suas Provincias divisorum;
primi sunt Nectarius Constantinopolita-
nus, & Timotheus Alexandrinus. Lep-
tur tamen etiam Nomen Meletii ante Ti-
mothei adventum defuncti. Inde con-
jectura est, toties Episcopos subscripsisse,
quoties unum Decretum fuisset abolu-
tum, & qui ultimo advenissent, omnibus
antea actis nomen apposuisse. Canoni-
bus Concilii datum appositum est: Se-
ptimo Idus Julii, id est, nona ejusdem
mensis.

§. IX.

Lex Ecclesiae favens.

L. 3. Cod.
Theod. de fi-
de Cath.

Socr. V. c. 8.

Soz. VIII.
c. 9.

Theodosius Imperator, Patrum deside-
rio satisfactorius, legem edidit, da-
tam tertio Kalend. Augusti, id est 30. Ju-
lii, eodem anno 381. qua jubet, missa o-
mni mora, omnes Ecclesias tradi Episco-
pis S. Trinitatem confitentibus, unam Di-
vinitatem in tribus Personis aequalibus
credentibus, atque ad communionem
admissis sequentium Episcoporum, nem-
pe Nectarii Episcopi Constantinopolita-
ni, in Ægypto Timothei Alexandrini, in
Oriente Pelagii Laodicensi, & Diodori
Tarsensis, in Asia Proconsulari, & Dice-
cesi Asiana Amphilocho Episcopi Iconien-
sis, & Optimi Antiocheni. In Dicecesi
Ponti

Ponti Helladii Episcopi Cæsariensis, O- Sæculum IV.
treii Militinensis, & Gregorii Nysseni, & A. C. 381.

præterea Terentii Episcopi Scythiæ, & Marmarii Marcianopolitani. Qui cum istis Episcopis communicant, in possessionem Ecclesiarum mittantur, qui ab istis in fide dissentiunt, tanquam hæretici manifesti ejiciantur, nec in futurum eisdem unquam restitui valeant, ut fides Nicæ-
na persistat inconcussa. Hæc lex ad A-
siæ Proconsulem directæ est, quod ista Provincia plus quam aliæ hæreticorum, præsertim Macedonianorum, labe laboraret, quam emendare Concilium adn-
tebatur. Lex ista quinque majores Dicc-
ceses, Præfecto Prætorii Orientis subje-
ctas comprehendit, quarum prima erat Oriens, speciatim ita dicta, nempe Syria. Deinde Ægyptus, Asia, Pontus, & Thracia. Quamvis urbs Constantinopolitana in hac ultima Provincia esset sita, tamen Episcopus Constantinopolitanus primo loco nominatur, cum jam primum iste honor ei a Concilio esset concessus. Episcopi Magnæ Antiochiæ in Syria nulla fit mentio, eo quod adhuc dum Schisma ibi dominaretur, nam Paulinum Orientales non agnoscebant, S. Meletius vivis excefferat, & Flavianus, ut ei succederet, electus, forte necdum manuum impositionem ab Episcopis faciendam receperat, certe multi eum Pastorem

v. Gothofr.
in hanc L.

notit. imp. cs

rem

Sæculum IV. rem recusabant. Igitur Imperatori
A. C. 381. fuit Episcopos duos ex Diœcesi Ori-

tis, omnibus probatos, nominare, Pel-
 gium Laodicenum, & Diodorum Tarsu-
 sem. Asia Proconsularis, & Diœcesis
 Asiæ junguntur, licet enim duæ essent
 Diœceses, si Regimen civile spectetur,
 attamen in Regimine Ecclesiastico unitæ
 erant, ita ut Asiæ Diœcesis undecim Pro-
 vincias complecteretur. Ephesus qui-
 dem Diœcesis Asiæ caput erat, nihilo-
 minus Episcopus Ephesinus hic non no-
 minatur, sed tantum Amphilocho Ico-
 niensis, & Optimus Antiochenus in Fi-
 sidia. In Diœcesi Ponti Episcopus Ca-
 sariensis, quæ urbs illius Diœcesis Metro-
 polis erat, memoratur, nempe Helladius
 S. Basilii Successor. Ultimi duo Tere-
 tius, & Marmarius pertinent ad Diœce-
 sin Thraciæ præter Episcopum Constanti-
 nopolitanum, primo omnium nomina-
 tum; Terentius Episcopus erat Tomita-
 nus, Scythiæ Metropoli. Marmarius E-
 piscopus Marianopolitanus, Mysiæ Me-
 tropoli. Has causas fuisse putamus, cur
 undecim isti Episcopi præ aliis fuerint
 nominati, quorum omnium nomina in
 v. *Vales.* ad subscriptionibus Concilii leguntur. Di-
Socr. V. c. 8. cit Socrates, hos Episcopos creatos fuisse
 Patriarchas, quod de potestate amplissi-
 ma, quæ iis in his vastis Diœcesibus da-
 ta, accipiendum.

Plures

Plures alias leges Theodosii hoc an-
no 381. editas, & Religioni faventes in-

Sæculum IV.
A. C. 381.

venimus. Una earum data est quarto
Idus, id est, decima Januarii, qua hære-

L. VI. Cod.
Theod. de
hær.

tici omnibus Ecclesiis privantur, non ob-
stantibus quibuscunque Rescriptis, forte
obreptitie impetratis. Nominatim da-
mnantur Photiniani, Ariani, & Eunomia-

Theodosii
Leges.

hæreticorum conventicula intra urbes
prohibentur. Hæc lex directæ est ad
Eutropium Prætorii Orientis Præfectum,

Ep. 137. 138.
L. 8. C. Theo.
de hæres.

cujus Doctrinam, & virtutem S. Grego-
rius Nazianzenus commendat. Alia Le-

ge ad Comitem Orientis missa, & deci-
mo quarto Calendas Augusti, id est, de-
cima nona Julii, data, Imperator Theo-
dosius Eunomianis, Arianis, & Aetianis
prohibet, ne in urbibus, aut ruri Eccle-
sias ædificent, adjecta pœna, ut tales do-
mus, vel prædia fisco adscribantur. Nem-
pe ea effectui dari mandat, quæ in Con-
cilio circa quinque Provincias, in Dicc-
cesi Orientis contentas, statuta fuerant;
quia ibi potissimum Ariani prævaluerant,
ibique Eunomius, & Aetius docuerant.

L. 7. Cod.
Theod. de
hær.

Eodem ferme tempore, nempe octa-
va Maji, ejusdem anni 381. Legem con-
didit Theodosius adversus Manichæos,
qua aliæ priores confirmabantur, ne quis
Manichæus ab altero donatione aut te-
stamento quidquam accipere posset, nec

eis

Sæculum IV. eis conventus agere liceret, sub cups

A C. 381. cunque nominis larva, Encratitarum, &

Sup. l. XVI. potactitarum Hydroparastatarum, aut
Saccophororum se occultare niterentur.

S. 41.

Erant hæc nomina hæreticorum antiquo-

rum, qui non eo modo, quo Manichæi,

omnibus erant in visi; horum itaque no-

mina obtendebant, ut odia vulgi vitu-

rent. Encratitas se dicebant, seu con-

tinentes, quia Matrimonium damnabant.

Hydroparastatas, seu Aquarios, quia a-

quam solam in Evcharistia adhibebant,

omnem usum vini damnantes. Ob pa-

pertatem, quam profitebantur, nomen

Apotactitarum, seu renuntiantium, &

Saccophororum, seu saccos portantium

assumebant; sed ipsi omnium harum se-

ctarum erroribus, & adhuc multo pejo-

ribus erant infecti. Hæc lex iterum di-

L. I. C. Theo.

de Apost.

recta est ad Eutropium Prætorio Orien-

tis Præfectum; ad eundem dirigitur &

alia, eodem mense, forte etiam eadem

die data, qua Christianis ad Paganos de-

ficientibus potestas testandi adimitur, eo-

rumque testamenta irritantur. Sub fi-

L. 7. C. Theo.

de Pag. &

ibi. Gothof.

nem ejusdem anni, decimo tertio Calen-

das Januarii, nempe 21. Dec. primam,

quam ab ipso habemus, legem condidit

contra Paganos, quippe contra eos a tem-

pore Constantii, & anno 356. nullas in-

venimus. Hac Theodosii lege Pagani

nocte aut die, intentata proscriptio-

pcena,

pœna, sacrificare prohibentur. Tunc Sæculum IV.
 vero necdum templa claudi iussit, & an- A. C. 381.
 no sequenti 382. Rescriptum dedit, quo
 licentiam expresse faciebat, ut in tem-
 plo celebri Osrhoenis congregari possent,
 quamvis inessent Idola, hac tamen con-
 ditione, ne sacrificia offerrent. Eodem *L.9. C. Theo.*
 anno legem condidit contra Manichæos, *de hæ.*
 priori longe rigidior, qua non tantum
 illa pœna confirmatur, ne de bonis suis
 possint disponere, sed etiam pœnam ca-
 pitis in eos decernit, qui nomine Encra-
 titarum, Saccophororum, aut Hydropa-
 rastatarum abutuntur, præcipitque Floro
 Præfecto Prætorii Orientis, ut Inquisi-
 tores constituat, qui Manichæos obser-
 vent. Hic omnium primo nomen Inqui-
 sitoris in Hæreticos in legibus inveni-
 mus.

Imperator Theodosius, auditis, quæ *Socr. V. c.9.*
 olim accidissent S. Paulo Episcopo Con- *Sozo. VII.*
 stantinopolitano, a Philippo Præfecto in *c. 10.*
 suo exilio occiso, corpus ejus Ancyra *Sup. l. XIII.*
 Constantinopolim referri iussit, & magni- *§. 8.*
 fice terræ mandari in Ecclesia maxima,
 & ornatissima, quam Macedonius, Pauli
 Adversarius, ædificaverat. Inde hæc Ec-
 clesia S. Pauli nomen traxit, & plerique
 ex populo, præcipue scæminæ, S. Pauli
 Apostoli Lipsana ibi quiescere credidere.
 Excubitores ad custodiam Ecclesiarum,
 ubi reliquiæ servabantur, aliorumque lo-
 corum

Hist. Eccles. Tom. IV.

Tt

corum

Sæculum IV. corum sacrorum erant constituti, qui
 A. C. 381. exemptionibus personalibus Clericorum

L. 26. C. Theod. de E. pisc. & ibi. Gothof. gaudebant. Hac super re celebrata
 Theodosii legem habemus, datam ultimo
 Martii, anno 381. ad Orientis Comitem
 directam; atque inde conjecturæ locus
 est, loca sacra, de quibus mentio fit, illa
 esse, quæ Jerosolymæ, & in reliqua Pala-
 estina visuntur.

§. X.

Concilium Aquilejense.

Sup. XVII. §. 4. Concilio Constantinopolitano proxi-
 mum fuit Concilium Aquilejense,

jussu Gratiani Imperatoris ab initio anni
 379. indictum. Haud plures triginta
 duobus, vel tribus Episcopis, plerisque
 Italici in isto Concilio numeramus; alie
 vero Provinciæ, excepta Hispania, Lega-
 tos miserunt, ita ut totius Occidentis
 congregationem non immerito dixeris.
Gesta Conc. n. 7. ap. Amb. ibid. n. 54-55. &c. Orientis quoque Episcopis venire libe-
 rum erat, si id expedire credidissent.
 S. Valerianus Aquilejensis primo sedit
 loco, forte quod ætati honor habe-
 retur, & domum suam agendis conver-
 sibus commodaret; at S. Ambrosius ut
 Metropolitanus Vicariatus Italiæ, cujus
 Mediolanum caput erat, totum Episco-
 porum cœtum dirigebat. Circa ejusdem
 Concilii tempus opus de Spiritu S. ante
 annos tres ab Imperatore Gratiano peri-
 tum,

Sup. XVII. §. 44. Concilii tempus opus de Spiritu S. ante
 annos tres ab Imperatore Gratiano peri-
 tum,

tum, absolvit. Initio enim hujus operis ^{Sæculum IV.}
mentionem facit de morte Athanarici ^{A. C. 381.}

Regis Gothorum, qui 25. Januarii, anno ^{Procl. n. 17. 18}
381. obiit, atque Episcopos Romæ, Ale-

xandriæ, & Constantinopolis nominat

Damasum, Petrum, & Gregorium; un-

de dispicitur, S. Ambrosio necdum Petri

mortem, nec Gregorii abdicationem fuisse

cognitam. Hoc opus in tres libros

divisit, atque contra Arianos, & Mace-

donianos probat; Spiritum S. esse Deum,

Patri, & Filio æqualem, & ejusdem sub-

stantiæ; ipsum per Prophetas locutum;

omnia denique reliqua stabiliuntur, quæ

alii Doctores Catholici demonstraverant,

quales sunt Didymus, S. Athanasius,

S. Basiliius, S. Gregorius Nazianzenus, &

S. Gregorius Nyssenus, quorum conce-

ptus, & argumenta prudenti judicio ap-

plicat, ut ea Ecclesiæ Occidentis inno-

tescerent. A S. Ambrosio secundus in

hoc Concilio Aquilejensi Anemius repe-

ritur, qui ejusdem cura paulo ante Epif-

copus Sirmii, Illyrici Occidentalis Me-

tropoli, electus fuerat. Deinde Con-

stantius Scissæ ex eadem Provincia, &

Felix Jadrensis in ora Dalmatiæ. Ex

Galliis delegati erant S. Justus Lugdu-

nenis, Constantius Arausiæ, Proculus

Massiliæ. Ex Alpibus, Theodorus Octo-

durensis in Vallesia, Dominus Gratiano-

politanus, & Amantius Nicenus. S. Ju-

stus

Sup. XVII.

§. 44.

Gesta n. 61.

62.

Tt 2

stus

Sæculum IV. Justus Lugdunensis idem esse creditur, ad
A.C. 381. quem Epistolæ duæ S. Ambrosii super

aliquibus de Scriptura quæstionibus datæ
 sunt. S. Justus a Concilio reversus, re-
 licta sua Ecclesia, in Ægypti deserta mi-
 gravit, ubi aliquot annos transegit cum
 juvene Lectore, cui nomen Viator, &

Ep. 7. 8. vita qui virum S. illuc secutus fuerat. Post
apud Sur. 2. eorum obitum amborum corpora Lug-
Sept. dunum 2da Sept. reventa sunt, qua die

Mart. Rom. Ecclesia adhuc dum S. Justini memoriam re-
 neratur. Constantius Episcopus Arau-
 canus pluribus aliis Conciliis interfuisse
 legitur, sicut etiam Proculus Massiliensis,
 cujus nomini S. Hieronymus sanctissimi
 & doctissimi Pontificis elogium addit,

Ep. 4. c. 10. Monachumque Rusticum hortatur, ut
 per ejus instructionem proficiat.

Episcopi Africæ, ad Concilium Aque-
 lejenfe delegati, erant Felix, & Numidius.
 Nemo a Papa missus deprehenditur, ne-
 que ex illa Italiæ parte, quæ ei particu-
 lariter subjecta, id est, Romano Vicari-
de Virg. c. 20. tu. Ex reliquis Italiæ partibus adfue-
n. 129. runt Eusebius Bononiensis, cujus zelum
 in informandis, & regendis Virginum
 Collegiis S. Ambrosius laudat. Lince-
 nius Vercellensis, S. Eusebii Successor.
 Sabinus Placentinus, ad quem S. Ambro-
 sius plures Epistolas dedit. Abondan-
Martyr. 18. tius Tridentinus, Philastrius Brixienfis,
Jul. sanctitate, & libro de Hæresibus edito ce-
 lebris.

lebris. Maximus Emonensis in Istria. Sæculum IV.
 Bassianus Laudanus, S. Ambrosii amicus. A C 381.
 Heliodorus Altinensis, S. Hieronymi ami- *Martyr. 19.*
 citia notus. Eventius Ticinensis, seu *Jan. ep. 4.*
 Papiensis, etiam Juventius dictus. Hi *ad Felic. n. 1.*
 tres Sanctis annumerati sunt. Exsupe- *Hier. ep. 1. 2.*
 rantius Dertonensis, S. Eusebii Vercellen- *3. Martyr. 5.*
 sis Discipulus, & Confessor. Diogenes *Jul. Marty.*
 Genuensis. Alii quoque nominantur, *8. Febr. Hier.*
 quorum Sedes reticetur, atque Episcopi
 titulus omittitur. Legitur etiam Nomen
 Chromatii Presbyteri, S. Hieronymo a-
 micitia juncti, & postea Episcopi Aquile-
 jensis. Hæc sunt nomina eorum, qui
 huic Concilio interfuere, ferme omnes ab
 Ecclesia inter Sanctos relati. Ex parte *Ambr. ep. 10.*
 Arianorum plures non adfuere, quam *n. 2.*
 Palladius, & Secundianus Episcopi, &
 Presbyter, cui nomen Attalus, Discipu-
 lus Valentis Petavii in Illyrico Episcopi;
 hic Valens tunc Mediolani latebat. Pri- *Synodica.*
 ma die Sept. Episcopi in Ecclesia Aquile-
 jensi convenerunt, urgentibus maxime
 Arianis, qui statutam horam prævene-
 rant. Ut ipse hujus quæstionis fons re- *Sup. L. X.*
 peteretur, iussa est prælegi epistola Arii *§. 36.*
 ad S. Alexandrum Alexandrinum data,
 & Catholici instabant, ut Arianis blasphemias
 in ea prolatas damnarent, quod ipsi
 pertinaciter facere detrectabant, quam-
 vis nihilominus Arianos se esse negarent.
 Postquam diu inutiliter disputatum, sta-

T t 3 tue

Sæculum IV. tuerunt, ut Ariani in forma iudicii condemnari possent, acta esse scribenda, iusseruntque, omnia, quæ dicebantur, notis consignari. Horum actorum initium habet.

§. XI.

Acta Concilii Aquilejensis.

Syagrio, & Eucherio Consulibus, tertio Nonas Septembris, id est, tertia ejusdem mensis, anno 381. in Ecclesia sedentibus Episcopis, nempe Valeriano, Ambrosio, Eusebio, & aliis, qui nominati fuerunt, Ambrosius dixit: *Diu jam sine officio disputavimus, quia vero Palladius, & Secundianus aures nostras tot blasphemiarum torquent, ut posteris fidem facturi non sumus, & ne fraudibus locus sit, eaque potius modum, quæ affirmarunt, negent, quamvis tot Episcoporum testimonium omni exceptione majus sit, nihilominus optimum factum visum, si dicta omnia in acta referrentur. Edicite igitur, sancti Episcopi, an id vobis placeat? omnes Episcopi dixerunt: Placet! Tum S. Ambrosius Imperatoris Epistolam ad convocandum Concilium legere jussit, & S. Ambrosius dixit: Audistis Imperatoris mandata. Noluit Episcoporum Auctoritati detrabere, quos Scripturarum Interpretes, & in hac causa arbitros agnoscit. Cum igitur Synodaliter*

daliter congregati simus, ad ea, quæ vobis Sæculum IV.
proponuntur, respondete! prælecta fuit A. C. 381.

Arii Epistola, & si vultis, iterum legetur. In ipso exordio apparent blasphemiam, dum dicit, solum Patrem esse æternum. Si creditis Filium Dei non esse æternum, demonstret, quocunque voletis modo! si creditis, condemnandam esse hanc propositionem, condemnate! ecce ad manus sunt Evangelium, S. Paulus, & omnes Scripturæ. Probate, ut lubebit, Filium Dei non esse æternum.

Palladius dixit: Vestris consiliis effecistis, ne Concilium esset universale, sicut ex Epistola Imperatoris, quam legistis, cognoscitur. Absentibus Confratribus nostris, respondere non possumus. S. Ambrosius dixit: Quinam sunt Confratres vestri? Respondit Palladius: Episcopi Orientales. S. Ambrosius: Verumtamen, quoniam superiorum temporum usus fert, ut Orientales sua Concilia in Oriente, & Occidentales in Occidente celebrarent, nos Occidentales Aquilejæ Imperatoris jussu congregati sumus. Denique Italiæ Præfectus suis Epistolis declaravit, in potestate Orientalium esse, ut & ipsi ad hoc Concilium venirent, si vellent, cum vero consuetudinem, de qua dixi, non ignorarent, venire noluerunt. Palladius: Gratianus Imperator noster mandavit Orientalibus, ut venirent; an negas? id enim no-

Sæculum IV. *bis ipsis affirmavit.* S. Ambrosius: *Ma-*
A. C. 381. *davit utique, eo ipso, quod non prohibu-*
rit. Palladius: *Vestræ sollicitationis*
impedimento fuere, ne venirent, & m-
dato confecto, Concilium distulistis.

§. XII.

Æternitas Filii Dei.

Sanctus Ambrosius dixit: *Ne longius*
discurramus! Respondete jam! an te-
ne dixit Arius, solum Patrem esse æter-
num? an secundum Scripturas locutus
est, vel non? Palladius: *Nolo respondere.*
Constantius, Episcopus Arausicanus, di-
xit: Jam non respondes, postquam tamdiu
blasphemasti? Hæc de disputatione præ-
cedente, antequam acta scriberentur, ac-
cipienda sunt. Eusebius Bononiensis
subjunxit: Fidem tuam simpliciter enun-
tiare teneris; si Paganus te interrogaret,
quomodo in Jesum Christum credas?
nunquid oporteret te Jesum Christum e-
rubescere? Sabinus, Episcopus Placenti-
nus, dixit: Vos instantissime urssistis, ut
conveniremus hodie, non expectatis reli-
quis fratribus nostris, qui forte venissent.
Itaque non licet vobis, quod semel plu-
cuit, retractare. *An dicitis Christum*
creatum esse, vel Filium Dei esse æternum?
Palladius: Diximus, nos venturos, ut
convincamus vos, pessime a vobis factum,
quod Imperatorem deceperitis. S. Am-
 brosius:

brosius: *Legatur Palladii Epistola, ut ex-* Sæculum IV.
ploretur, an hoc ad nos scripserit? & A. C. 381.

patebit, ipsum jam secundo fallere. Pal-
 ladius: *Legatur!* Episcopi dixerunt:
Cum Imperator Sirmii esset, nunquid tu
solicitasti, vel ipse apud te institit? Pal-
 ladius: *Imperator ad me: Ite! diximus:*
Num etiam Orientales vocati sunt? Re-
 spondit: *Vocati sunt. Si enim Orien-*
tales non fuissent vocati, an nos adventu-
ros fuisse putatis?

S. Ambrosius dixit: *Mittamus Orien-*
tales! bodie tuam fidem exquiro; lecta
est Arii Epistola; dicitis, vos Arianos
non esse; jam Arium dammate, aut defen-
dite! Palladius iterum ob absentiam O-
 rientalium jurgari, & S. Ambrosius sub-
 junxit: *Vos ipsi institistis, ut convenire-*
mus bodie, dixistis: Venimus Christiani
ad Christianos; ergo vestro judicio Chri-
stiani sumus. Argumenta vestra expro-
mere, & audire nostra promissistis. Ob-
tuli vobis Epistolam, ab Ario scriptam,
sub cujus nomine, dicitis, quod calumnias
patiamini; respondetis, vos Arium non
sequi. Hodie ut mentem vestram aperia-
tis, necesse est; aut Arium dammate, aut
opinionem ejus, quibuscunque Scripturæ
locis placuerit, propugnate. His addi-
dit: Igitur secundum Epistolam Arii Fi-
lius Dei non est æternus. Palladius ad-
huc de Valore Concilii tricabatur.

n. 12.

T t 5

Et

Sæculum IV. Et S. Ambrosius sermonem profectus
 A. C. 381.

dixit: Omnium suffragiis damnatus est
ille, qui dicebat; Filium Dei non esse æ-
ternum; hoc dixit Arius, hunc Palladius
sequitur, dum Arium damnare non erat.
Quamobrem judicate, an ejus opinio pre-
banda sit, & an secundum Scripturam
vel contra Scripturam loquatur? Legi-
mus enim: Virtus Dei æterna, & divi-
nitas ejus. Et iterum: JESUS Christus
est virtus Dei; ergo si virtus Dei est æ-
terna, JESUS Christus æternus est. S. Eu-
sebius Bononiensis dixit: Hæc est fides
nostra! hæc est fides Catholica! qui hoc
negat, anathema sit! Omnes Episcopi di-
xerunt: Anathema sit!

n. 14.

Palladius dixit: Nunquam vidi A-
 rium, nescio quis sit. S. Eusebius dixit:
 Arii blasphemiam in medium proposita fuit,
 æternitatem Filii Dei negantis; an-
 tist blasphemiam unacum suo auctore de-
 mnare, aut defendere? Palladius: Extra
 Concilium Legitimum non responderet.
 S. Ambrosius ulterius Episcoporum dele-
 gata exquirens, ad Gallorum Delega-
 tos convertitur; tum Constantius, Epi-
 scopus Arausicanus, dixit: Semper hæc
 impietatem damnavimus, & hodie etiam
 damnamus non solum Arium, sed quem-
 cunque dicentem, Filium Dei non esse æ-
 ternum. S. Ambrosius suffragium S. Ju-
 sti speciatim petiit, tanquam alterius Gal-

n. 15.

liæ
 flus
 ater
 fio,
 exp
 mir
 se c
 An
 in I
 nat
 Sa
 Ve
 nu
 sol
 in
 Fi
 rel
 ve
 xi
 J
 nu
 D
 qu
 ce
 in
 el
 v
 ge

liae Regionis Legati; responditque S. Ju- Sæculum IV.
 stus: *Qui non confitetur, Filium Dei co-* A. C. 381.
æternum Patri, anathema sit! S. Ambro-
 sio, etiam suffragia Legatorum Africae n. 16.
 expetenti, Episcopus Felix omnium no-
 mine dixit; jam olim hunc errorem a
 se damnatum, & adhucdum damnari.
 Anemius, ut Episcopus Sirmiensis, primæ
 in Illyrico Sedis, sicut & alii, Arianis a-
 nathema dixit.

§. XIII.

Divinitas Filii Dei.

Sanctus Ambrosius dixit: *Audite, quæ* n. 17
sequuntur! Tum in Epistola Arii illa
 Verba de Patre lecta sunt: *Solus æter-*
nus, solus sine initio, solus vere sanctus,
solus immortalis! S. Ambrosius: *Etiam*
in hoc articulo dammate eum, qui dicit,
Filium non esse verum Deum. Palladius
 respondit: *Quis dicit, Filium non esse*
verum Deum? S. Ambrosius: *Arius di-*
xit. Palladius: *Cum dicat Apostolus,*
Jesum Christum esse Deum super omnia,
num quis negare poterit, eum esse verum
Dei Filium? S. Ambrosius: *Ut sciatis,* n. 18.
quod simpliciter veritatem quæramus, ec-
ce! idem dico, quod tu dicis, tu vero non
integram, sed tantum veritatis partem
eloqueris; dum enim hæc dicis, negare
videris, ipsum esse verum Deum. Si er-
go simpliciter confiteris, Filium Dei esse
verum

Sæculum IV.

A. C. 381.

verum Deum, edic ea verba eodem, ego pronuntio, ordine! Palladius: Le-
 quor tibi secundum Scripturas; dico, quod
 Dominus sit verus Deus. S. Ambrosius:
 An dicis, Filium Dei esse verum Domi-
 num? Palladius: Cum dicam, esse verum
 Filium, quid ultra hoc opus sit? S. Am-
 brosius: Non peto id solum, ut dicas, esse
 verum Filium, sed Filium Dei esse Domi-
 num. S. Eusebius Bononiensis dixit: Je-
 sus Christus est verus Deus secundum fidem
 Catholicam. Palladius: Est verus Filius
 Dei. S. Eusebius: Etiam nos Filii se-
 mus per adoptionem, ipse autem est per
 generationem divinam. An ergo fatearis,
 verum Dei Filium esse proprie, & natu-
 ra Dominum? Palladius: Dico, quod sit
 verus Filius unicus Dei. Eusebius: Er-
 go credis, quod contra Scripturas loqui-
 tur, qui dicit, Jesum Christum esse ve-
 rum Deum? Tacente Palladio, S. Am-
 brosius dixit: Qui dicit tantum, esse ve-
 rum Filium, & dicere non vult, esse ve-
 rum Dominum, negare videtur. Ergo
 id Palladius, & hoc ordine fateatur, si-
 stud a sua pertinacia impetrare potest, &
 enuntiet, an credat, Filium Dei esse ve-
 rum Dominum. Palladius: Filius dicit:
 ut te agnoscant solum verum Dominum,
 & quem misisti Jesum Christum. An
 hoc ex affectu dicit, vel in veritate? S.
 Joannes dicit in sua Epi-
 stola:

Joan. 17. v. 3.

1. Joa. 5. 20.

stola: Est verus Deus. Nega, si potes! Sæculum IV.
Palladius: Cum tibi dico, esse verum Fi- A. C. 381.

lium, etiam confiteor unam veram divini-
tatem. S. Ambrosius: Sub his ipsis ver-
bis fraus latet; dum enim dicis, unam so-
lam, & veram Divinitatem, hanc soli Pa-
tri, & non Filio tribuis. Si ergo clare
loqui vis, dum me ad Evangelia remittis,
dic cum S. Joanne Evangelista: Est verus
Deus, aut nega, quod dixerit. Palladius:
Nullus alius præter Filium est, qui sit ge-
nitus. S. Eusebius: Iesus Christus est
verus Deus secundum fidem omnium, &
Professionem Catholicam; secundum tuam
opinionem dic! an non sit? Palladius:
Est virtus Dei nostri. S. Ambrosius:
Non loqueris mente sincera, & ideo ana-
thema sit, qui non confitetur, Filium Dei
esse verum Dominum! Omnes Episcopi
dixerunt: Anathema sit, quicumque di-
xerit, Christum Filium Dei non esse Do-
minum.

n. 21.

Dum lectio Epistolæ Arii continua-
tur, illa verba examini subiecta; quod
Pater solus immortalitatem possideat. Et
S. Ambrosius dixit: An Filius Dei im-
mortalis est, vel non est secundum Divi-
nitatem? Palladius: Quæro, an hæc ver-
ba Apostoli accipias, vel non: qui solus 1. Tim. 6. 16.
babet immortalitatem Rex Regum? S. Am-
brosius: Quid dicis de Christo Filio Dei?
Palladius: Nomen Christi estne divinum,
aut

Sæculum IV. *humanum?* S. Eusebius: *Secundum My-*
 A. C. 381. *sterium Incarnationis vocatur Christus,*

n. 23.

qui idem Deus est, & homo. Palladius:
Christus est nomen carnis, & nomen hu-
manum; etiam vos mihi respondete! S. Euse-
bius: Quare tricis inutilibus immor-
ris? Verba Apostoli, quæ pro Ario dis-
gasti, si tamen ea intelligis, sub nomine
Dei totius Naturæ Divinæ Dignitatem
exprimunt; nam Pater, & Filius eodem
Dei nomine designantur. S. Ambrosius:

n. 24.

Fam peto, ut clare sensum tuum enunties.
An Filius Dei secundum Generationem
Divinam immortalis est, vel non? Et
postquam Palladius adhuc aliqua garru-
vit, subjunxit: Quid vobis videtur de eo,
qui negat, Filium Dei esse immortalem?
Omnes Episcopi dixerunt: Anathema
sit! Palladius: Generatio Divina est im-
mortalis. S. Ambrosius: Iterum late
fallacia, ne clarius de Filio Dei mentem
explicet. Dico, Filium Dei secundum
Divinitatem esse immortalem; nega,

n. 25.

potes! Palladius: An Iesus Christus
mortuus est, vel non? S. Ambrosius: Mor-
tuus est secundum carnem. Nam neque
anima nostra moritur. An ergo credis,

Disputatio
 cum Arianis.

Iesum Christum secundum Divinitatem
mortuum? Palladius: Quare ad hanc vo-
cem mortis expallescitis? S. Ambrosius:
Nullatenus hanc vocem timeo, imo confi-
teor, Filium Dei secundum carnem meum
 mor.

mortuum fuisse, ipse enim, & nemo alius, *Sæculum IV.*
 me vinculis mortis liberavit. Cumque *A. C. 381.*

n. 26.

Palladius non cessaret ambigue loqui, dicens, quod Arium non novisset, & tamen eum damnare nollet, S. Ambrosius dixit: *Illi, qui libere, & bona mente fidem suam non explicat, anathema dico!* Omnes Episcopi dixerunt: *Anathema!*

n. 27.

Dum lectio Epistolæ Arii continuatur, perventum ad illa verba: *Solus sapiens.* Palladius dixit: *Pater per se ipsum sapiens est, sed Filius non est sapiens.* S. Ambrosius, & S. Eusebius ad impia verba exclamarunt. Et Palladius fassus est, quod Filius Dei sit Sapientia. S. Ambrosius interrogavit: *Estne sapiens, an non?* Palladius respondit: *Est Sapientia.* Ergo *sapiens est.* Reposuit S. Ambrosius, *1. Cor. I. 24.*
cum sit Sapientia. Palladius: *Respondemus vobis secundum Scripturam.* S. Eusebius dixit: *Anathema illi, qui negat Filium Dei esse sapientem.* Omnes Episcopi dixerunt: *Anathema!* Super hoc articulo etiam Secundianus interrogatus, noluit mentem suam aperire.

n. 28.

Inde ad vocem, Bonus, progrediuntur. Palladius fatebatur, Jesum Christum esse bonum. S. Ambrosius dixit: *Ergo erravit Arius, quod solum Patrem bonum dixerit.* Palladius: *Qui negat Jesum Christum esse bonum, errat.* S. Eusebius: *Fateris quidem, Jesum Christum esse*

n. 29.

Sæculum IV. esse bonum, at ego etiam bonus sum, cum
A. C. 381. ad me dictum est: Euge serve bone! & alii.

Matth. 25. bi: bonus homo res bonas de thesauro suo
21. expromit. Palladius: dixi, non respon-

Luc. 6. 45. debo, donec plenum adsit Concilium! S.
Ambrosius dixit: Judæi dicebant: bonus
est! & Arius negat, Filium Dei esse bo-
num. Palladius: quis hoc neget? S. Epi-

Joan. 17. sebius: ergo Filius Dei, est Deus bonus!
12. Palladius: Pater, qui bonus est, genuit Fi-

lium bonum. S. Ambrosius: etiam non
genuit bonos, sed non secundum Divinita-
tem. Cumque aliud ex obstinato non
posset exprimere, dixit: anathema illi,

n. 30. qui non confitetur, Filium Dei esse Deum
bonum! Omnes Episcopi dixerunt: ana-
thema!

Ulterius lecta sunt verba: Solus Pa-

n. 31. tens. S. Ambrosius dixit: estne Filius
Dei Potens, vel non? Palladius: nunquid,
qui fecit omnia, potens non erit? S. Am-
brosius: ergo Arius male negavit. An
ipsum saltem in hoc articulo condemnas?
Palladius: quid ad me Arius? (*) pro me
solo tibi respondeo. Deinde fassus est,
Filius Dei esse potentem, sed noluit fa-

(*) Ita etiam cum aliquando Lutheram Con-
fessionis viro Manuscriptum Doctoris Lutheri ex-
hiberetur, ad interrogationem an novisset hanc
manum, respondit: quid mihi, & Luthero?
was frage ich nach dem Luther?

teri, quod sit Dominus potens. S. Am-
brosius: *homines quoque potentes sunt,* Sæculum IV.
A. C. 381.

quia scriptum est: quare gloriaris in ma-
litiis tuis, qui potens es in iniquitate? n. 32.
Psal. 51. 3. *& alibi, cum enim infirmior, tunc potens sum.* 2. Cor. 12.
10.

Peto a te, ut confitearis, Christum Filium
Dei esse Dominum Potentem, aut contra-
rium probes; quippe ego, dum dico, Pa-
tris, & Filii unam esse potentiam, dico,
Filium Dei æque esse potentem, ac Patrem.
Palladius: *dixi jam: respondemus vobis*
in hac disputatione, sicut possumus; soli
vultis esse iudices, & partes. Modo non
respondemus, sed in Concilio universali re-
spondebimus vobis. S. Ambrosius: *Ana-*
thema illi, qui negat, Christum esse Domi-
num Potentem. Omnes Episcopi dixe-
runt: *Anathema!*

§. XIV.

Æqualitas Filii Dei.

Tunc attributum Judicis ad examen re-
vocat, & Palladius fatebatur, Fi-
lium Dei esse omnium Judicem. Sed
subjunxit: *alius dat, alius accipit;* vo-
lens indicare, Patrem Filio dedisse judi-
candi potestatem. S. Ambrosius dixit:
An ei gratia, vel natura dedit hanc pote-
statem? nam ista potestas etiam homini-
bus tribuitur. Palladius: *an dicis Pa-*
trē majorem esse, vel non? S. Ambrosius
videns, quod disputationem detorquere

Hist. Eccles. Tom. IV, Uu vel.

Sæculum IV. vellet ad quæstionem, quæ erat Ariano
A. C. 381. rum Achilles, dixit: *postea ad hoc respon-*

n. 34.

Joan. 10.
33.

debo. Sed cum pertinaciter ultra pro-
gredi nollet, antequam sibi ad hanc quæ-
stionem fuisset responsum, S. Eusebius Ni-
noniensis dixit: secundum Divinitatem
Filius est æqualis Patri. Scis ex Euge-
gelio, Judæos ipsum fuisse persecutos, qui
diceret, Deum esse Patrem suum, & se
æqualem Deo faceret; quod impii perpe-
trando confitebantur, nobis Fidelibus ne-
gare non licet. S. Ambrosius addidit

Philip. 2.6.

alibi legitur: cum in forma Dei esset, non
rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo,
sed se ipsum exinanivit, formam servi ac-
cipiens. Vides, quod in forma Dei æqua-
lis sit? in quo ergo minor est? in forma
servi, non in forma Dei. S. Eusebius
dixit: sicut, quia erat in forma servi, non
potuit esse infra servum, ita etiam, qui
erat in forma Dei, non potuit esse infra
Deum. S. Ambrosius: vel affirma, quod
secundum Divinitatem Filius Dei minor
sit; Palladius: Pater major est. S. Am-
brosius: secundum carnem. Palladius:
qui me misit, major me est. An caro missa
est, vel Filius Dei? S. Ambrosius: ecce
hodie convinceris, quod Scripturas adu-

Joan. 14.
28.

res! quippe scriptum est: Pater major me
est; non vero, qui me misit, major est.
Palladius: Pater major est. S. Ambro-
sus: anathema illi, qui ad Divinas Scri-
pturas

pturas adjicit, vel detrabit! (*) Omnes
Episcopi dixerunt: *Anathema!* ulterius
Disputatio tenuit de verbis: *Pater ma-*
ior est. Surrexit Palladius, exiturus;
mansit tamen, eoque de eodem diutius
altercante, S. Ambrosius dixit: *Anathe-*
ma illi, qui negat, Filium esse æqualem
Patri secundum Divinitatem! Omnes
Episcopi dixerunt: *Anathema!*

Sæculum IV.
A. C. 381.

n. 37.

n. 38.

n. 40.

n. 41.

n. 42.

n. 43.

Palladius in eadem quæstione hærens,
dicebat, Filium esse subjectum Patri, &
ideo minorem; nolebat autem humani-
tatem a Divinitate distinguere, sæpius an-
tiquam crambem recoquens, quod in hoc
Concilio respondere non posset. Tan-
dem S. Ambrosius resumpsit in hunc mo-
dum: *dum hic Blasphemiae Arii legeban-*
tur, etiam illæ, quæ ex ore tuo prodierunt,
damnatae sunt, scilicet Arii Blasphemiis
simillimæ! etiam in medio lectionis licuit
tibi proponere, & proposuisti, quæ volui-
sti; respondimus, quo sensu accipiendum sit,
quando Filius dixit, Patrem esse majorem
se, nempe secundum carnem, quam assump-
psit. Dixisti etiam, Filium Dei esse sub-
ditum, & responsum est tibi, quod sit se-
cundum carnem, non secundum Divinita-
tem. Quæ sit fides nostra, audivisti, jam
Uu 2 audi

(*) Væ Luthero! qui hoc fulmine dignum se
reddidit, dum Divinis Scripturis adjecit, & de-
traxit.

Sæculum IV.

A. C. 381.

Disputatio
Catholico-
rum & Arianorum.

audi & reliqua; nos respondimus tibi, jam & tu responde ad ea, quæ legentur! Palladius: *non respondeo, quia nihil eorum, quæ dixi, notata fuere; illa tantum, quæ vos dicitis, scribuntur.* Non respondit S. Ambrosius: *tuis oculis vides, quod omnia scribantur.* Denique, quod scriptum est, *abundantissime impietatem tuam demonstrat.* An affirmas *Jesum Christum Creaturam esse, vel negas?* Palladius noluit respondere, sed petiit, ut ejus Notæ convocentur, quod Sabinus Episcopus Placentinus ei concedendum arbitrabatur; sed Palladius plenius Concilium de novo postulabat.

n. 44. 45.

Tum S. Ambrosius Presbyterum Attalum, ex parte Arianorum stantem, locutus, urgebat, ut ediceret, an non Concilio Nicæno subscripisset? Attalus, postquam aliquamdiu siluisset, nihil aliud dixit, quam quod respondere nolit; cum Episcopus Sabinus dixit: *nos testes sumus, quod Attalus Concilio Nicæno subscripserit, & jam respondere nolit.*

n. 46.

S. Ambrosius ex omnium Episcoporum mente iussit, lectionem epistolæ Arianæ continuari, & ad Palladium dixit: *respondi tibi ad questionem: quis sit major? & ad alteram,*

n. 47.

an Filius sit subditus? jam tuum quoque est tandem aliquando respondere! Palladius: *non respondebo tibi, nisi post Dominicam auditores adveniant.* S. Ambrosius

sius: ad hanc quæstionem discutiendam ve- Sæculum IV.
neras, nunc vero, quia epistolam Arii præ- A. C. 381.
legi audivisti, quam damnare non vis, &
defendere non potes, fugis, & ad cavillas
converteris. Ecce totam tibi prælego!
edic! an credas, Jesum Christum fuisse
creatum? an fuerit tempus, quo ipse non
erat? aut an Filius Dei unicus semper
fuerit? Palladius: ego te impietatis ma- n. 48.
nifeste reum teneo; Judex meus non es!
sed legis prævaricator es! Sabinus Pla-
centinus dixit: quod crimen ista tua fron-
te nostro fratri Ambrosio objicis? loque-
re, si potes! Palladius: quoties id, quod
dixi vobis, repetendum erit? in Concilio
universali, & coram Auditoribus respon-
debo. S. Ambrosius: si accusandus sum,
& convincendus, volo, ut in conventu fra-
trum meorum id fiat! (*)

§. XV.

Palladius, & Secundianus damnan-
tur.

Tum S. Valerianus Aquilejensis dixit: n. 49.
parcius agite cum Palladio; quomodo n. 50.
veritatem Catholicam simpliciter confite-
ri posset, cum sua conscientia duplicis hæ-
resis reus sit? a Photinianis ordinatus est,

Uu 3

(*) Hier sind zween ganze Abschnitt ausgelassen
in der deutschen Version. Wohl ein fleißiger
Uebersetzer!

Sæculum IV.
A. C. 381.

- Et cum eis damnatus, bodie cum Ariani damnabitur. Palladius: proba, quod loqueris! S. Ambrosius: impietatis me reum dicis, proba, quod dicis! & paulo post omnes Episcopi: Omnes Palladio thema dicimus! S. Ambrosius: vis Palladi, ut reliqua epistolæ Arianæ legantur! Palladius: date nobis auditores! etiam Notarii utriusque partis adsint! S. Ambrosius: quales petis Auditores? Palladius: sunt hic viri in Dignitate constituti. S. Ambrosius: Episcoporum est Laicos judicare, non vero ab iis judicari. (*) Nihilominus edic! quos tibi deposcas iudices; Chromatius Presbyter dixit: Salva Episcoporum judicandi potestate, ordine legantur, qui cum Palladio sentiant.*
- n. 52. *S. Ambrosius subjunxit: erubescimus credere, quod iste, qui Episcopum se jactat, Laicis judicari petat! Et in hoc quoque damnari meretur, cum jam impiæ heresimæ coram convictus sit; itaque ego eum Sacerdotio indignum pronuntio, Sacerdotali Dignitate privandum, & virum alium*
- n. 53. *Catholicum in ejus locum ordinandum. Tum S. Ambrosius Episcopos memores esse jussit, Imperatorem ipsis, tanquam Scripturarum Interpretibus, hujus Disputationis Decisionem reliquisse, & a singulis suffragia petiit.* S. Va.

(*) Insigne pro Clericis a Laicis non judicandis Testimonium!

S. Valerianus, Episcopus Aquilejensis, ^{Sæculum IV.}
 primus sententiam dixit in hunc modum: ^{A. C. 381.}
mibi quidem, qui Arium defendit, Arianus, & qui ejus blasphemias non condem-
nat, & ipse blasphemus esse videtur; qua-
re, mea sententia, talis ex Episcoporum
ordine rescindatur. Palladius, videns,
 rem serio agi, seque, hic stantem, depo-
 nendum, irridentis specie assumpta, in-
 quit: *ludere cœpistis, ergo pergite! non*
respondemus vobis nisi in Concilio Orien-
talium. Quo dicto ultra nihil profatus
 est. Episcopi omnes suam prompsere
 sententiam, unusquisque speciatim, eo-
 dem sensu, quamvis aliis verbis; omnes
 Arianum, & Episcopatu depositum decla-
 rarunt. S. Ambrosius, deinde ad Secun-
 dianum conversus, instabat, ut confite-
 retur, Filium Dei esse verum Deum; at
 moveri non potuit, ut aliud diceret,
 quam esse verum Filium unicum Dei, non
 autem esse verum Deum, dicebatque,
 hanc propositionem in Scriptura non le-
 gi; & quantumcunque urgeret S. Am-
 brosius, S. Eusebio Bononiensi adjuvante,
 aliud a contumaci obtinere nequit. Post-
 quam Disputatio tenuisset a Diluculo us-
 que ad horam septimam, nempe primam
 pomeridianam, Secundianus, sicut Palla-
 dius Sacerdotio dejectus est, & similiter
 Attalus Presbyter condemnatus.

n. 54.

n. 55. 56.
57. & 6.

n. 65.

n. 70.

ep. Syn.
n. 5. 8. 9.

Sæculum IV.
A. C. 381.

§. XVI.

Epistolæ Concilii Aquilejensis.

Ap. Amb.
ep. 9.

Concilium deinde Aquilejense plura scripsit epistolas, quarum quatuor ad nos usque pervenere. Prima data est ad Episcopos Galliæ, atque Provinciarum Viennensis, & Narbonensis, qua Patres Concilii gratias agunt, quod Delegatos misissent, & condemnationem Palladii, & Secundiani notam faciunt. Credere pronum est, similes litteras ad alias quoque Provincias, quæ Delegatos miserant, datas fuisse. Forte etiam una epistola mutatis nominibus ad omnes missa. Tres aliæ Concilii Aquilejensis epistolæ ad Imperatores, id est, ad Gratianum scriptæ sunt. Prima Episcopi pro convocato Concilio gratias dicunt, & narrant, quæ acta fuerint, nempe hæreticorum fallacias, cavillationes, blasphemias, & condemnationem. Rogant Imperatores, ut Concilii sententiam executioni mandari jubeant, & ad locorum Judices rescribant, ut Ecclesiis depellantur, & in eorum locum Episcopi Catholici a Concilio Delegatis constituentur. Injecta de Atalio Presbytero mentione, subjungunt: *de ejus Magistro autem Juliano Valente quid dicemus? qui licet loco Concilii proximis, comparere non est ausus, ne ever-*

n. 8.

n. 9. 10.

for Patriæ, & civium suorum proditor

meri-

meritas pœnas dare cogeretur. *Is etiam* Sæculum IV. A. C. 381.
Romanorum exercitui occurrisset visus di-
 citur, Gothorum habitu, cum torque, &
 armilla Gentilium more, summa Sacerdotii
 ignominia; quippe post fata S. Viri Mar-
 ci, cujus memoria admirationi est, Pe-
 tavii Episcopus ordinatus fuerat; nunc
 patria incensa Mediolani hæret. Igitur
 postulant, ut, Italia expulsus, ad sua re-
 dire cogatur; ut Imperatores Concilii
 Delegatos clementer audire velint, iis-
 que, quæ peterent, concessis, actutum
 reverti permittant; tandem ut leges
 præcedentes vigerent, & Photiniano-
 rum conventus, nam Sirmii adhucdum
 congregabantur, prohibere placeret.

Secunda ad Imperatores, seu potius *ap. Ambr.*
 ad Gratianum, Epistola Antipapam Ursi-*ep. II. n. 3,*
 num respicit. Ad Episcoporum notitiam
 devenerat, Ursinum cum Arianis, præ-
 fertim Valente Petavino, scelestam iniisse
 societatem, ut Ecclesiæ Mediolanensis pa-
 cem turbarent; eosque jam conventus
 agere secretos, jam ante portas Synago-
 gæ, jam in domibus Arianorum; Ur-
 sinum vero aliis pessimum Auctorem esse,
 ut Ecclesiæ Pacem turbarent. Episcopi
 Imperatorem rogant, ne veteratori be-
 nignas aures concedat, sed perniciofa im-
 portune petentem fortiter repellat, non
 solum ideo, quod Hæreticis faveat, sed
 etiam quod nocere voluerit Ecclesiæ Ro-

Uu s manæ,

Sæculum IV.
A. C. 381.

n. 4.

ap. Ambr.
ep. 12.

n. 3.

manæ, totius Imperii Metropoli, ex qua
Communio jus in omnes alias Eccle-
sias derivatur. (*)

Tertia Concilii Aquilejensis epistola
ad Imperatores, præprimis ad Theodo-
sium missa est, cum res Orientis tangi-
tur: *In toto Occidente soli duo Hæretici
supererant, modo a nobis damnati; hi duo
angulos Daciæ, & Mæsiæ turbabant. In
omnibus reliquis partibus usque ad Oreo-
num omnes Fideles in eadem communione
sunt. At in Oriente, quamvis Hæreti-
corum insania repressa sit, ut ad nos rela-
tum est, ipsos inter Catholicos multa con-
tentiones fervent. Timotheus Alexan-
drinus, & Paulinus Antiochenus, nostri
Christiana Communionem semper juncti, vi-
cuntur ab illis vexari, qui in fide constan-
tes non fuere. Ipsorum reditum unice cu-
pinus, ita tamen, ut communio, quæ no-
bis cum aliis est, nihil detrimenti patiatur.*

(*) Ad ejusmodi Testimonia irrefragabilia,
quæ Protestans Noster sua manu in vernaculam
transfert, obmutescit ut stipes. Ecce Patres Con-
cilii Aquilejensis in Sæculo quinto credebant, ex
Ecclesia Romana Communio Jus in omnes alias
Ecclesias derivari, & ex consequenti illos extra
veræ Ecclesiæ Communionem existere, qui cum
ea non communicarent. Quid habet, quod isto-
rum Patrum Testimonio, & Auctoritati, oppo-
nat Interpres noster?

Diu est, ex quo litteras ab utraque parte accepimus, præsertim ab iis, qui Antiochie diffidebant, & propositum nobis erat, quosdam ex nostris delegare, qui pacem restituerent, sed hostium irruptio, & rei publicæ tumultus obstitit. Quapropter rogamus vos, ut aliud Concilium omnium Episcoporum Catholicorum Alexandria celebrari jubeatis, & ibi definiatur, quibus Communio concedenda sit, & quibus neganda. Hæc in Concilio Aquilejensis acta sunt. Ex hac ultima epistola clare cognoscitur, Concilii Patres aut Concilium Constantinopolitanum nuper celebratum, pro œcumenico non habuisse, aut, quæ ibi gesta fuissent, nescivisse.

Sæculum IV.
A. C. 381.

§. XVII.

Aliud Concilium in Italia.

Episcopi Occidentis mentem mutasse videntur, nihil enim de Concilio tunc Alexandria acto constat, sed illud exploratum est, ipsos petiisse, ut Concilium universale Romæ congregaretur, idque Imperatorem Gratianum mandasse; antequam autem hoc concilium ageretur, alterum celebratum est in Italia, in quo S. Ambrosius præfedit, & cujus duæ nobis supersunt epistolæ, ad Imperatorem Theodosium datæ. In prima dicunt Patres: diu est, ex quo scripseramus, necessarium esse, ut duo Episcopi Antiocheni, Pauli-

Soz. VII.
c. 2.

Hier. ep. 27.
ad Eustoch.

c. 2.

ap. Ambr.
ep. 13. 14.

Sæculum IV. *Paulinus, & Meletius, quos ambos cre-*
A. C. 381. *dimus Catholicos, inter se paciscerentur,*

aut saltem si unus morte decederet, in de-
functi locum nullus sufficeretur; bodien-
tem plures constanter affirmant, Meletio
mortuo, & Paulino in vivis agente, qui
semper nostræ Communionis fuit, in locum
Meletii substitutum, seu potius adiunctum
esse tertium, omni jure, & ritu Ecclesi-
astico repugnante. Ferunt, id consensu
& consilio Nectarii factum, cujus ordina-
tionem legitimam non putamus; quippe
Episcopus Maximus nuper nobis in Con-
ilio demonstravit, se cum Ecclesia Alexan-
drina communicare, dum epistolas Petri &
memoriæ prælegit; clare etiam ostendit,
ideo se in domo privata Episcoporum iussu
ordinatum, quod Ariani adhuc dum Eccle-
sias tenerent; hinc nulla nobis causa de
ejus Episcopatu dubitandi visa, eo quoque
minus, quod protestaretur, plerosque de po-
pulo, & Clericis sibi amicam vim intul-
isse, ut ordinari pateretur. Nihilominus
Auguste! ne partibus non auditis, & ab-
sentibus, præcox iudicium feramus, con-
nia te edocendum existimavimus, ut pro
Bono pacis, sicut visum fuerit, disponas;
sentimus enim, Gregorium juxta tradi-
tionem Patrum Sedem Constantinopolita-
nam sibi attribuire non posse.

Deinde queruntur, quod Orientales,
 quamvis scirent Maximum in Occiden-

tem venisse, ut in Concilio universali ^{Sæculum IV.} causam diceret, adesse noluerint, & ju- ^{A. C. 381.} dicitum Occidentalium non expectave-
runt; verumtamen, subjungunt: *et si nul-
lum fuisset Concilium indictum, Majorum
nostrorum jure, & consuetudine egit, dum
ad judicium Ecclesiæ Romanæ, Italiæ, &
totius Occidentis appellavit, quod fecerunt
Athanasius S. memoriæ, & post eum Pe-
trus, ambo Episcopi Alexandrini, & ple-
rique Orientales. Non nobis examinan-
di prærogativam tribuimus, sed a judicio
excludi non debuimus. Concludunt, se
communione suam Maximo denegare
non potuisse, nec eam Nectario conce-
dere; non aliter litis finem futurum,
quam si in Sedem Constantinopolitanam ^{Concilium} reducat, qui ordinatione esset prior, ^{in Italia.}
nempe Maximus, aut in Concilio Romæ,
præsentibus Occidentalibus, & Orienta-
libus hæc quæstio, uter jure potior sit,
decidatur. Etenim, subjungunt: *Orien-
tales examen Episcopi Romani, aliorum-
que vicinorum Episcoporum, & Italiæ re-
cusare non debent, qui solius Ascoli judi-
cium expectarunt, eumque ex partibus
Occidentibus Constantinopolim accive-
runt. Nos vero moniti, a Principe, fra-
tre tuo, ut tibi scriberemus, petimus, ut
judicium omnibus ejusdem Communionis
commune sit. Hic frater, Imperator Gra-
tianus, est.**

Impe-

Seculum IV.

A. C. 381.

Imperator Theodosius, datis ad hanc epistolam responforiis, Episcopis Italia errorem ademit, docens, quis esset Maximus, & quantum ejus ordinatio abordinatione Nectarii diversa sit. Dicit etiam, de ejusmodi causis, sicut & causis Flaviani in Oriente, ubi omnes partes præsentes essent, judicandum, nec petere necessitatem, ut Orientales in Occidentem convocarentur. Hæc fuisse rescripta,prehenditur ex secunda epistola S. Ambrosii, & Episcoporum Italia, qua Imperatori gratias dicunt, quod Ecclesias Orientis, & Occidentis conciliasset, & fraudes aperiendo, tulisset causam, ob quam eorum animi ab Orientalibus fuerant aversi. Excusant, quod scripserint, desiderare se reconciliationem; rogantque, ut querelas Orientalium sopiant, qui neglectos se credebant; *non enim, inquit: Concilium petimus commodi nostri causa, cum totus Occidens in pace sit.* Aliam Concilio celebrando materiam subjungunt in causa eorum, qui, inquit: *in Ecclesiam introducunt ignotam doctrinam, Apollinari adscriptam.* Necessarium erat, ut causa præsentibus partibus discuteretur, & ita novæ Doctrinæ convictus non ulterius sub generali nomine fidei lateret, sed Sacerdotio privaretur. Ex his patet, Apollinarem adhucdum stetisse in gradu suo, & ejus hæ-

resin,

resin, saltem in Occidente, necdum omnibus cognitam (*) fuisset. Sæculum IV.
A.C. 381.

§. XVIII.

(*) Eine fernere Anmerkung des Protestantischen Uebersetzers lautet in ihrem vollständigen Inhalt also: Es ist dieses letztere auch daraus stark zu vermuthen, da selbst der Römische Bischof *Damasus* durch einen Schüler des *Apollinaris*, der *Vitalis* hieß, berücket worden; so, daß er denselben als einen orthodoxen Glaubensbruder an den *Paulinus* nach Antiochien recommandsiret, doch aber bald darauf den begangenen Irrthum erkannt, und andere vor ihm gewarner. Bey welchem mercklichen Verstoß *Baronius* sich mit dem bekannten Trost der Elenden begnüget: *Solamen miseris* &c. indem er den artigen und der Infallibilität ziemlich nachtheiligen Schluß machet: es ist kein Wunder, daß *Vitalis* den *Damasus* betrogen, indem er mit eben diesem zweydeutigen Bekenntniß auch den *Gregorius Nazianzenus* hintergangen. Gewiß viel Ehre für diesen *Gregorius*, daß man ihn an Einsichten dem Pabst vorziehet, und den Fehler des einen mit der Schwachheit des andern entschuldiget. Was soll man nun aus dieser Anmerkung lernen, als daß dieser Protestant in der Frage: in was für einem Verstande die Catholiken einem Römischen Pabste die Infallibilität beylegen, ein Ignorant sey? Pabst *Damasus* hat den Irrthum bald erkannt; Nichts desto weniger ist es bey diesem Uebersetzer ein mercklicher Verstoß, und *Baronius* hat daraus einen der Infalli-

Sæculum IV.

A. C. 381.

§. XVIII.

*Secundum Concilium Constantinopolitanum.*Interim Imperator Theodosius, quod
Concilium Aquilejensem petierat, aliud

Zufälligkeit ziemlich nachtheiligen Schluß gezogen.

Nämlich unser Uebersetzer will einmal als Mann angesehen seyn, welcher im Stande ist, den Römischen Päbste, und den Cardinal Baronius zu beschimpfen, und die Ehre haben, in seinen ebenen Anmerkungen den Cardinal Baronius zu beschimpfen. Nun ob er schon keiner Antwort werth ist, will ich doch ihm zu Liebe, und dem Leser zu einer Ergezung, ein kurzes Gedicht ausschreiben, welches sich auf die Annales des Cardinals, und auf das vergebliche Wollen des Uebersetzers sehr wohl schicken. Ich habe es vor einem Jahre in gar muthigen Blättern gelesen.

So pflegt ein edles Roß beherzt einher zu schreiten,
Wenn zwanzig Rüden ihm gleich jeden Schritt bestreiten.
Es trabt voll Muth die Bahn, darauf es abgetrieben
Wenn mancher Kläffer hüllt, der nichts von Eifer fühlt.
Wie leicht wärs ihm, ein Huf an dessen Hinterrücken
zu wehen,
Deß Ohnmacht wütend tobt, zu schwach, es zu verletzen.
Doch seine Großmuth fragt nach leerem Belohnen nicht,
Und spricht kaum Schlamm und Roth dem Läufer ins Gesicht.

aliud convocavit, ut Orientem, præfer- Sæculum IV
A. C. 381.
tim Ecclesiam Antiochenam pacaret.

Non vero convocavit Alexandrian, sicut
Occidentales optaverant, sed Constan-
tinopolim, & plerique Episcoporum, qui
Magno Concilio interfuerant, etiam an-
no sequente 382. Antonio, & Syagrio
Consulibus, ineunte æstate, illuc commi-
grarunt. S. Gregorius Nazianzenus quo- Theod. V.
c. 8.
que invitatus excusavit absentiam, & hac

super re ad quemdam in officio constitu-
tum, cui nomen Procopius, litteras dedit
in hunc modum: *mea indoles, ut verita-
tem fateor, omnes Episcoporum Conven-
tus refugit. Quia nullum unquam Conci-
lium vidi, cuius prosper fuisset exitus,
quodque malum non auxerit magis, quam
sustulerit. Ambitio, & vincendi pruri-
tus (ne, quæso! verba mea scandalo tibi
sint!) ultra quam credi possit, in his cæ-
tibus dominantur. Et, qui improbos ar-
guere vult, periclitatur, ne & suæ famæ
detrimentum patiatur, & alios non emen-
det. Quamobrem in meipsum me colligo,
nullamque animæ securitatem, quam in sola
quiete invenio. Præterea alia causa me
ista cura eximit, nam morbo laboro, qui
iter facere prohibet, & proximam mortis
horam annuntiat. Itaque excusatum me
babe, & Imperatori suggere, ne me desi-
diæ accuset, sed infirmitati ignoscat, cu-
jus causa summam gratiam obtinui, ut ab-*
ep. 55.

Hist. Eccles. Tom. IV. XX dica-

Sæculum IV. *dicare liceret.* Credidere, morbum fin-

A. C. 382. gi, atque iterata mandata per alium spe-

statum Ministrum, atque Olympium,

Cappadociæ Prætorem, missa. Coeterum

ep. 76. tanta Conciliorum averfatio, quæ etiam

ep. 83 84. in aliis S. Gregorii Nazianzeni scriptis ro-

p. 842. peritur, nullatenus reverentiæ nocere

Carm. II. debet, quæ universaliter his sanctis Con-

ventibus exhibenda, cum aliunde Con-

liorum agendorum necessitas luculenter

fit demonstrata. Facile quisque observa-

bit, generosam viri indolem, iis, quæ con-

tra optimam ejus voluntatem in magno

Concilio Constantinopolitano evenerant,

acerrime ictam fuisse; senectus quoque,

& morbi continui tœdium augebant. (*)

Episcopi Orientales, Constantinopoli-

Theod. V. congregati, Epistolam Synodalem, ab Oc-

cidentalibus missam acceperunt, quæ ad

magnum Concilium, quod tunc Romæ

agebatur, invitabantur; ipsi vero exco-

satos se haberi petierunt, quod tam

longum iter nullius fore utilitatis crederent.

Epistola responsoria directa erat

ibid. c. 9. ad Damasum, Ambrosium, Britonem, Val-

(*) Hic in adjecta Nota Protestans audent
cere; Concilia Ecclesiæ plus nocuisse, quam
profuisse. Nempe, in Conciliis omnes Hæreses
damnatae fuere, & Interpres cum Ovidio canit:
Eleg. 1.

Ignoscant Augusta mihi Loca, Diique Locorum,
Venit in hoc illa fulmen ab Arce caput.

Valerianum, Asculum, Anemium, Basi- Sæculum IV.
A. C. 382.
lium, aliosque Episcopos Romæ congre-

gatos. Initium epistolæ ducunt a per-
secutione, quæ inter eos primulum ces-
sabat, cujus tristissimi effectus non nisi
longo tempore reparari possent, licet
enim hæretici Ecclesiis essent depulsi, eo-
rum tamen pseudo-pastores eos foris
congregare, movere seditiones, & omni-
bus viribus Catholicis nocere; itaque,
subjungunt: *quamvis maximo desiderio*
teneamur, charitati vestræ, qua nos invi-
tatis, respondendi, Ecclesias nostras non
possumus derelinquere, quæ reflorescere in-
cipiunt; imo plerisque nostrum absolute
impossibilis esset ista profectio; Constan-
tinopolim enim venimus juxta epistolas, a
vobis anno superiore post Concilium Aqu-
lejenſe ad piissimum Imperatorem Theodo-
sium datas; () ad hoc iter solum compa-*
rati eramus, ad hoc solum Concilium con-
sensum Episcoporum, in Provinciis rema-
nentium, afferebamus; de longiori pere-
grinatione nequidem cogitavimus, aut de
ea aliquid ad aures nostras pervenit, ante-
quam Constantinopolim advenissemus. Præ-

X x 2 terea

(*) Ex his manifestum fit non sine S. Damasi
Papæ consensu, ut Interpres Protestantis falso af-
firmat, Concilium Constantinopolitanum Uni-
versale a Theodosio Imperatore fuisse convoca-
tum.

Sæculum IV. *terea quis tam brevi tempore longinqua*
A. C. 382. *profectioni necessaria parare potuisset?*

aut novam rem Episcopos nostræ communis edocere, & expectare consensum? cum hæc ita se habeant, nihil aliud facere potuimus, quam ad vos Venerabiles patres nostros Episcopos Cyriacum, Eusebium, & Priscianum mittere, quibus testibus præsentibus amorem, quo in pacem, & salutem, quo in veram fidem ferimur, periclitamur.

Ita enim res se habet; si persecutionem sustinuimus, pro fide Nicena sustinuimus, quæ nos docet credere in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. id est, in unam Divinitatem, Potentiam, & æqualis Dignitatis, Regni coæterni in tribus perfectis Hypostasibus, seu tribus perfectis Personis PROSOPOIS substantiam; ita ut error Sabelliano locus non sit, qui Hypostasem confundit, aut proprietates destruit; nec errori Eunomianorum, Arianorum, & Spiritus inimicorum, qui substantiam, naturam, aut Divinitatem dividunt, & adducunt naturam posteriorem, creatam, aut alterius substantiæ in Trinitate increatam consubstantiali, & coæterna. Etiam doctrinam Incarnationis purissime conservamus, nec in isto Mystério admittimus carnem sine anima, aut sine intellectu imperfectam. Constatemur, Verbum Dei integre perfectum ante Sæcula, & his novissimis

mis diebus hominem perfectum pro nostra salute factum esse. *Hæc est summa fidei, quam prædicamus, & de qua plenius edoceri potestis per Concilii Antiocheni Symbolum, & per Symbolum Concilii Oecumenici, quod anno superiore Constantinopoli celebratum.* Istud, de quo mentio est, Concilium Antiochenum, illud anni 379. fuisse creditur; atque his dispicitur, Orientales Constantinopolitanum anni 381. pro Oecumenico habuisse.

Sæculum IV.
A. C. 382.

Sup. XVII.
§. 48.

Tum rationem reddunt de iis, quæ circa Disciplinam statuerant; scitis, inquit: antiquam Regulam, Decreto Concilii Nicæni confirmatam, ut ordinationes fierent in qualibet Provincia ab Episcopis Provinciæ, & si vellent, vicinos accerferent. Itaque ad Ecclesiam Constantinopolitanam nuper restauratam, ordinavimus Episcopum Venerabilem Nectarium in Concilio Oecumenico, communibus suffragiis, spectante præssimo Imperatore Theodosio, omnibus Clericis, & tota Civitate consentientibus. Pro Ecclesia Antiochena illius Provinciæ, & Diæcesis Orientis Episcopi Venerabilem Flavianum totius Ecclesiæ consensu Canonice elegerunt; atque toti Concilio hæc ordinatio tanquam legitima probata est. In Ecclesia Jerusalem Episcopum agnoscimus venerabilem Cyrillum, olim ab Episcopis totius Provinciæ ordinatum, qui diversis in locis

XX 3

ab

Sæculum IV. *ab Arianis multa passus est.* Orientales
A. C. 382. in fine suæ epistolæ Occidentales hortan-
 tur, ut in Spiritu unionis, & Charitatis,
 deposito omni præjudicio, & affectu pri-
 vato in omnia consentiant.

§. XIX.

Concilium Romanum.

Soz. VII. 4. II. At Orientales Occidentalibus non per-
 suaserunt, ut in articulo gravissimo,
 nempe ordinatione Flaviani acquiesce-
 rent. Damasus Papa, & omnes Episcopi
 Occidentis Epistolas suas Synodales ad
 Paulinum, tanquam Episcopum Antio-
 chenum direxerunt; Flaviano non scrip-
 pserunt, nec ultra cum Diodoro Tarfensi,
 & Acacio Bereensi communicarunt, qui
 eum ordinaverant. Ægyptii quoque,
 & Arabes Paulino adhærebant; at Syri,
 Palæstini, Phœnices, Armeni, Cappado-
 ces, sicut plerique ex Galatia, & Ponto
 ad Flaviani partes accessere. Hæc om-
 nia sunt, quæ de isto Concilio Romano
 scimus. Ex inscriptione epistolæ ad
 Orientales videmus, S. Ambrosium, S.
 Valerianum Aquilejensem, S. Ascolum
 Thessalonicensem, & Anemium Sirmio-
 nem interfuisse; aliunde autem constat,
Hier. ep. 27. ad Eustoc. c. 2. ep. 16. ad Prim. c. 3. S. Epiphanium, & Paulinum Antioche-
 num, comitante S. Hieronymo ex Orien-
 te advenisse. S. Epiphanius apud Paulam
 Matronam Romanam tunc nobilitate, &
 exinde

exinde Sanctitate illustrissimam diversa. Sæculum IV.
tus est; cum Paulinus quoque sapius ad A. C. 382.
eam inviseret, ingens solitudinis deside- *Ep. 99. ad*
rium in mulieris animo excitarunt. Hye- *Asell.*
me Romæ transacta, anno deinde sequen-
ti in Oriente reversi sunt; at S. Hiero-
nymus ferme annos tres ibi moratus est.

S. Ambrosius, cum esset Romæ, a *Paul. vita*
Matrona ex ordine earum, quæ diceban- *Ambr. n. 10.*
tur Clarissimæ, invitatus, ut in domum
ejus trans Tiberim veniret, ibi Sacrifi-
cium obtulit. (*) Mulier quædam bal-
neatrix decumbebat paralytica, sciens-
que Ambrosium in illa domo esse, illuc
in sella transferri voluit; tum S. Ambro-
sio orante, & ægrotanti manus imponen-
te, ipsa viri vestes tetigit, easque oscu-
lata, repente sanata est, & ingredi cœ-
pit. Paulinus, S. Ambrosio ab epistolis,
qui hoc miraculum narrat, id se in ipsa
urbe Roma post aliquot annos quorum-
dam Sanctorum virorum testimonio di-
dicisse ait. Hujus rei occasione discimus,
non nunquam Sanctum Sacrificium in
domibus privatorum fuisse celebratum.
S. Ambrosius Romæ charissimam Sororem
suam, S. Marcellinam, quæ ibi moraba-

X x 4 tur,

(*) Exemplum Missæ privatæ! hoc ut elu-
deret astutissimus Interpres Protestans addidit
vocem feyerlich. Allwo er das Opfer der
Christen feyerlich begieng.

Sæculum IV. tur, invenit; eadem ipsi ægrotanti for-
 A. C. 382. roria charitate inserviit; S. Ascolus The-
 salonicensis quoque ad ægrotum in vi-
 Ambr. ep. 15. summo decumbentis solatio, nunquam
 the 10. enim antea eum viderat; ergo perve-
 sæculi mores deflentes, mutuis lacrymis
 sua vestimenta humectarunt.

§. XX.

S. Hieronymus Romæ.

Hier. ep. 11. S. Sanctus Hieronymus in ista Romana con-
 ad Ageruc. versatione S. Damaso Papæ familiaris
 c. 3. fuit, eumque in scribendis Epistolis ju-
 Ep. 99. ad vabat, & Rescriptis, quæ, pro consilio
 Asell. ap. rogatus, ad diversa Ecclesiarum Con-
 Hier. ep. 124. lia dabat. Brevis tempore omnes S. Hier-
 144. 145. onymum magni facere, ejusque morum
 Præf. in E. ronymum magni facere, ejusque morum
 vang. ep. 145. sanctitatem, humilitatem, & facundiam
 amare cœperunt, omnes virum Episco-
 patu dignum censebant. Damasus Papa
 virum jam antea sæpius de variis Scri-
 pturæ quæstionibus consuluerat, eum-
 que ad emendandam latinam Versionem
 Novi Testamenti hortatus fuerat, cum
 ergo Hieronymum Romæ apud se habe-
 ret, ut labores suos in S. Scripturam con-
 tinuaret, auctor fuit. Illo tempore, quo
 Romæ fuit, verosimiliter creditur, Tra-
 ctatum in visionem Cherubinorum Isaie
 Ep. 142. 143. composuisse, & in Parabolam filii Prodi-
 146. gi, quem utrumque aliis scribentibus di-
 ctavit, cum ipse oculis laboraret; item
 versio-

versionem duarum Homiliarum Origenis in Cantica, & correctionem Psalterii secundum Septuaginta. Illo etiam tempore, & S. Damaso Papa luce fruente, scripsit contra Helvidium, Auxentii Discipulum, qui librum ediderat, quo, se quidem iudice, ostenderat ex Scriptura, S. Virginem, Domino nostro nato, ex S. Joseph alios liberos peperisse; tum ad Thesin transgrediebatur, & affirmabat, Virginitatem nullatenus Matrimonio esse meliorem. Is error in Oriente disseminatus, ut vidimus, dum de Antidicomarianitis locuti sumus, in Occidente etiam serpere coeperat. S. Hieronymus aliquamdiu Helvidii scriptum tum ob Auctoris obscuritatem, quem non noverat, quamvis & ipse Romae ageret, tum ob vile operis pretium, sprexit; tandem amici persuaferunt, ut responderet; atque clare demonstravit, nihil in Scriptura inveniri, quod opinioni in Ecclesia receptae adversaretur, Mariam semper Virginem mansisse, & S. Josephum Virginitatis ejus custodem fuisse. Imo propugnat, sanctum Virum Virginitatem servasse. In hoc libro Virginitatis virtutem extollit, & Matrimonii laudibus nihil detrahit. Circa idem tempus Dialogum contra Luciferianos scripsisse creditur, qui Ursini Sectatoribus juncti, turbas ciere in Damasum Papam non desisterant.

X x

f

Sæculum IV.
A. C. 382.

Post. ep. 151.
Præf. in Ps.
Ep. 50. ad
Pamm. c. 7.
Gennad. in
Helvid.

Sup. XVII.
§. 26.

c. 8.

c. 9. in fin.

Sæculum IV. stebant. In isto Tractatu S. Hieronymus
A. C. 382. luculenter ostendit ex actis Concilii Ari-
minensis, qua ratione Episcopi decepti
Sup. l. XIV. fuissent.

§. 14.

Coeterum nihil S. Hieronymo, quam-
 diu Romæ mansit, tantum negotiorum
 facessivit, quam responsa danda iis, qui
 eum super S. Scriptura consultabant, præ-
 cipue Matronis Romanis; nam quamvis
 viri modestia, quantum poterat, earum
 occursum vitaret, majus tamen in eo
 perquirendo erat foeminarum studium;
Epist. 99. ad istarum numero S. Marcella, S. Asella,
Asell. ep. 16. ad Princip. soror ejus, & Mater earum Albina sunt
e. 3. præf. in accensendæ. Marcella brevi tempore,
ep. ad Galat. & in compendio Doctrina proficiens,

Ep. 136. 137.
Ec.

quam sibi S. Hieronymus longo labore
 comparaverat, sæpe eum exinde, ut ex
 Epistolis apparet, consuluit; ea septimo
 post primas nuptias mense vidua, move-
 ri non potuit, ut deinde novo foedere
 jungeretur Cereali, viro, ætate quidem
 gravi, sed nobilissimo, & opulentissimo,
 qui sub Constantio Romæ Præfectus, &
 anno 358. Consul fuerat. Longissimam
Ep. 10. ad viduitatem tanta morum puritas com-
fur. mendavit, ut nemini unquam malæ rei
 suspicio exorta.

Ep. 16. ad
Princip.

In domum ruralem pro-
 pe Romam secessit, ubi diu cum filia sua
 Principia Virgine vitam Monasticam du-
 xit; & pium earum exemplum magno
 Monasteriorum, virorum, Virginumque
 nume-

numero originem dedit. Jam pridem, Sæculum IV.
nempe annos ante quadraginta pietatis, A. C. 382.
& vitæ Monasticæ amor S. Marcellæ in-
fillatus fuerat, cum S. Athanasius sub Ju-
lio SS. Pontifice anno 341. Romam ve-
nit; tunc enim ipso docente S. Antonii,
adhuc dum viventis institutum, & Disci-
plinam Monasteriorum S. Pacomii pro
viris æque ac fœminis didicit.

Sup. l. XII.

§. 20.

§. XXI.

S. *Paula*.

Paula Marcellæ amica, atque inter Ma-
tronas Romanas, S. Hieronymi Disci-
pulas, facile illustrissima, ex Rogato &
Blesilla parentibus orta erat. Pater e-
jus genere Græcus, gentis suæ originem
ab Agamemnone repetebat. Mater a
Scipionibus, & Grachis genus ducebat.

Hier. ep. 27
ad Eust. c. 1.

Paula Julio Toxotio in matrimonium da-
ta est, viro ex familia Julia, atque ideo
ex Julii, & Æneæ sanguine. Genuit tres
filias, & filium unum. Filiarum primo-

Ep. 22. ad
Eustoch. c. 6.Ep. 25. ad
Paul.

genita, ab aviæ nomine Blesilla dicta, se-
ptem non pluribus mensibus in matri-
monio vixit, quod & Marcellæ contige-
rat, & relicta est vidua, viginti annos na-
ta. S. Hieronymus, Romæ agens, eidem
librum Ecclesiastici interpretatus est, ut
contemptum mundi insinuaret. Roga-
vit ipsa, ut sibi commentariolum hujus
libri abiturus relinqueret, quo Scriptu-
ram

Ep. 116. ad
Paul. &
Eust.

Sæculum IV.
A. C. 382.

ram istam, ipso absente, posset intelligere, dumque ipse parat opusculum componere, illa violenta febris correpta, paucos post dies extincta est. S. Paulam, filia mortem vehementissime dolentem, S. Hieronymus data Epistola solatus est, qua memorat, Blesillæ græce, latineque loquendi peritiam; hebræam quoque paucis diebus cepisse, nec unquam S. Scripturam e manibus dimisisse.

*Ep. 52. ad
Pamm.ep. 50
ad Pamm.
init.*

Filia S. Paulæ, Paulina nuptui data est Pammachio, sanctæ Marcellæ cognato, ex familia Furia, qui plures inter Majores suos numerabat Consules. Veteri amicitia vinculo S. Hieronymo, quondam suo Condiscipulo, junctus erat, cui ille non nulla opuscula inscripsit. Paulina prior ex hac vita cessit; tum ipse ab uxore liber, & improlis totum se piis operibus, & Dei servitio dedit; vitam Monasticam amplexus, omnia bona sua juvandis pauperibus, præcipue peregrinis, hospitio prope portum Romanum exstructo, impendit. Tertia S. Paulæ filia Eustochium vocabatur, quæ, nunquam a Matre discedens, Virgo permansit. Quarta Ruffina fuit, postmodum Alethii ex ordine Clarissimorum Conjux. S. Paulæ filius, omnium natu minimus, nomine Patris sui Toxotius vocatus, duxit Letam filiam Albini, Gentilis, & Idolorum Pontificis, qui deinde in sua senectute, filia, &

*Ep. 26. ad
eund.*

*S. Paula &
Filia ejus.*

S. Paula & Filia ejus.

& genero hortantibus, fidem suscepit. *Sæculum IV.*
 Ex matrimonio Toxotii, & Letæ proge- *A. C. 382.*
 nita est Paula junior, cujus gratia S. Hieronymus ad Letam, tunc jam viduam, præcepta de puella Christiane educanda scripsit. Talis fuit S. Paulæ familia.

Alia etiam Elogia duarum viduarum, Leæ, & Fabiolæ, & Virginis Afellæ a S. Hieronymo accepimus. Lea monasterio Virginum præerat, quas magis exemplo, quam verbis instruebat; noctes in oratione transigebat, vili vestitu, & cibo utebatur, a quibus tamen paupertatis ostentatio aberat. Moribus humillima, omnium cæterarum ancilla videbatur, quæ olim maximo famularum, & mancipiorum numero imperaverat. Ejus memoriam Ecclesia 22. Martii agit. S. Hieronymo, quodam mane S. Marcellæ Psal- *Ep. 24. ad Marcell.*
 mum 72. explicanti, relatum est, defunctam esse Leam; hinc, occasione arrepta, eidem deinde defunctæ Elogium misit. Post biduum eidem quoque misit Elogium Afellæ, ipsius Marcellæ sororis, adhucdum in vivis existentis; Hæc decennis Deo consecrata fuerat; duoden- *Ep. 15. ad Marcell.*
 nis cellulæ se inclusit, humi cubans, solo pane, & aqua victitans, sæpe duos, tresve dies, & in quadragesima integras septimanas jejuna. Tunc annos numerabat quinquaginta, & necdum tanta austeritas ejus valetudini nocuerat. Suis mani-

Sæculum IV. manibus laborabat, cella non exibat, nisi ut in Ecclesias Martyrum se conferret, a nemine visa. Nunquam viro locuta fuit. Raro sororem in conspectum admittebat, moribus simplex, semper sibi similis, & in medio urbis Romanæ tumultu solitaria. Ecclesia sexta Dec. ejus memoriam colit. *Fabiola*, illustri Fabiorum familia exorta, viro nupsit, ea morum dissolutione, ut, cum tolerare non posset, eum relinqueret; tum juvenilibus adhuc annis libertate, a legibus civilibus sibi concessa, utens, alteri juncta est. Marito hoc secundo elato, coepit peccatum agnoscere, atque perpendens, secundas nuptias Legi Evangelii fuisse contrarias, publicam poenitentiam subire sustinuit; ergo Sabbato ante festum Paschæ ad Basilicam Lateranensem, aliis poenitentibus mixta, comparuit, sparsis capillis, habituque, quo cæteri omnes, ad tristitiam composito; huic spectaculo Episcopus, Presbyteri, omnisque populus illacrymatus est. Ipsa extra januam perseveravit, donec eam Episcopus, qui ejecerat, in Ecclesiam reduxit. Post hæc, venditis omnibus bonis, prima Romæ fuit, quæ ægrotis Nosocomium erexit, ubi suis manibus decumbentibus serviebat. Sua liberalitate Clericos, Monachos, Virgines non solum Romæ, sed in omni Hetruriæ ora, ubi jam tunc condi-

ta

taerant Monasteria, juvabat. Verosimi-
le est, istam nobilium foeminarum, alio-
rumque divitum Christianorum charita-
tem magnum mendicorum numerum
Romam contraxisse, atque ad hoc tem-
pus Valentiniani junioris Decretum re-
fertur, ad Præfectum Romæ anno 382.
directum, quo jubetur mendicorum æta-
tem, & vires examinare; debilibus sub-
veniat, validos Denuntiatori tradat, si
servilis sint conditionis, si vero liberi, ad
agriculturam inertes compellat. Con-
stans semper sanctorum virorum opinio
fuit, in largiendis eleemosinis pauperum
selectum esse oportere, ne eorum maxi-
mo damno, qui vere pauperes sunt, va-
gorum hominum otium, & avaritia fo-
veatur. (*)

Sæculum IV.
A. C. 382.

L. un. C. de
mendic.

Ambr. off. II
c. 16.

§. XXII.

(*) Hier reisset der protestantische Uebersetzer die Gelegenheit bey den Haaren an sich die Bettelmönche zu lästern. Er sagt: Das war auch eine Ursach, warum zu diesen, und in den nächstfolgenden Zeiten keine Bettelmönche geduldet wurden. . . . Einen Mönch der nicht arbeiten wollte, sahen die Alten für einen öffentlichen Betrüger, und Strassenräuber an, wie solches Socrates angemerkt hat.

Wenn er als ein ehrlicher Mann schriebe, würde er einen Unterschied machen zwischen einigen Landläufern, dergleichen der heil. Vater Benedictus

Sæculum IV.

A. C. 383.

§. XXII.

*Epistolæ Damasi contra Apollinarem. &c.**Ambr. ep. 15.*
& 16.

Sanctus Epiphanius, & Paulinus Antiochenus, hyeme Romæ transacta, anno sequente 383. in Orientem reversi sunt; per Macedoniam migrantes, pervenerunt Thessalonicam, cui eodem anno novus Episcopus obtigit; S. Ascolus obierat, cujus fata Episcopi Macedonia, & Clerici Thessalonicenses ad S. Ambrosium perscripserunt; is in responsoria defunctum meritis laudibus exornat, & gratulatur ob Anisii, ejus Discipuli Electionem, quem in defuncti locum suffecerant.

dictus in seiner heiligen Regel beschreibt, und zwischen Ordensmännern, welche sich zu einer gewissen Regel bekennen, und unter einem Oberhaupt mit dem Beyfall der ganzen rechtgläubigen Christenheit leben.

Allein die vollständige Antwort auf diese Anmerkung steht in dem obigen Gedichte und XVII. Abschnit. Wie auch auf diejenige, in welcher er auf seiner 453. Seite die Thaten des heil. Damasus ohne Grund kritisiret. Denn er meint, weil der heil. Petrus, oder Paulus gleich die ersten ad Tage nach Christi des HErrn Himmelfahrt keinen Vicarium in Illyrien bestellet haben, so hätte es der heil. Pabst Damasus auch nicht thun können.

rant. Ipsi quoque Anisio scripsit, horta-
 tus, ut Prædecessoris sui vestigiis stre-
 nue insisteret. S. Damasus Papa similem
 illi, quam S. Ascolo dederat, potestatem
 confirmavit, ut de omnibus causis in Il-
 lyrico Orientali cognosceret. Cum Pau-
 linus Antiochenus Theſſalonicæ eſſet, S.
 Damasus ad eum Epistolam dedit, cujus
 hoc est initium: *Antea tibi scripseram* Coll. Rom.
per filium meum Vitalem, me omnia tua Holst. p. 186.
committere prudentiæ; hinc ne quod du- to. 2. Conc.
bium tibi remaneat circa eos, qui Eccle- p. 864.
sie uniri volent, mittimus tibi fidei no-
stræ Confessionem, non tam tui causa, qui
eadem nobiscum sentis, quam eorum, qui
tuam Communionem petierint. Itaque
post Concilium Nicenum, illudque, quod
ab Episcopis Catholicis Romæ celebratum,
quædam, Spiritum S. tangentiæ, adjecta
sunt, quia posterius aliqui dicere ausi sunt, Ibid. p. 900.
Spiritum Sanctum factum esse per Filium.
Quapropter anathematizamus eos, qui non Theod. V.
aperte affirmaverint, Spiritum Sanctum hist. c. II.
eiusdem Potentiæ, & eiusdem substantiæ
cum Patre, & Filio esse. Anathemati-
zamus Sabellianos, qui dicunt, Patrem, &
Filium esse eundem. Arium, & Euno-
mium, qui æqualiter, diversis licet verbis,
dicunt, Filium, & Spiritum S. esse crea-
turas. Macedonianos, qui alio nomine
ab Ario proficiſcuntur. Photinum, qui,
Ebionis Hæresin recudens, defendit, Do-
Hist. Eccles. Tom. IV. Y y minus

Sæculum IV.

A. C. 383.

Ep. Innoc.
coll. R. ep. 46.

Coll. Rom.

Holst. p. 186.

to. 2. Conc.

p. 864.

Ibid. p. 900.

Theod. V.

hist. c. II.

Y y

minus

Sæculum IV. A. C. 383. *minum nostrum Iesum Christum non a-*
liam, quam ex Maria Virgine habere ori-
ginem. Eos, qui dicunt, dari duos Filios,
unum ante Sæcula, alterum post incarna-
tionem. Deinde anathema ponitur con-
tra Apollinarem, & aliud contra Mar-
cellum Ancyranum, quin tamen nomi-
nentur. Sequitur Canon contra trans-
lationes, jam tum in Oriente frequentes.
Post hæc anathematizationes contra di-
versas Arianorum, & Macedonianorum
propositiones continuantur. Ultimo
prohibetur, ne quis, dum de divinis Per-
sonis loquitur, Deorum voce in plurali
utatur, quamvis id nominis Scriptura
quandoque Angelis, & sanctis homini-
bus tribuat. Tandem S. Damasus sub-
jungit, Paulinum alloquens: Igitur, si
filius meus Vitalis, & qui cum eo sunt,
communione tuam petant, prius fidei Ni-
cenæ subscribant. Et inferius: Quia ma-
lis futuris mederi non possumus, radici-
tus extirpanda est hæresis, quæ nuper in
Oriente deprehensa dicitur, & confiten-
dum, ipsam Sapientiam, Verbum, Filium
Dei assumpsisse corpus humanum, animam,
& intellectum, id est, totum Adam, totum
veterem hominem sine peccato. Nam si-
cut, dum confitemur, Filium assumpsisse
corpus humanum, non ideo tamen eidem
affectus humanos tribuimus, ita etiam,
dum dicimus, assumpsisse animam hominis,
&

& intellectum, non ideo affirmamus, fuisse ^{Sæculum IV.}
 subjectum peccato, quod a cogitationibus ^{A. C. 387.}
 oritur. Hic dispicimus, errorem Apol-
 linaris Romæ fuisse optime cognitum, &
 damnatum; Vitalem vero, quamvis in ^{Greg. Naz.}
 eum suspicio caderet, erroris necdum ^{ad Cledon.}
 fuisse convictum; econtra Damaso Papæ ^{p. 746.}
 fidei formulam tradiderat, quæ Ortho-
 doxa videbatur, atque Papa rem Paulino
 discutiendam reliquit.

Ad idem tempus refertur Epistola ^{Ap. Theod.}
 S. Damasi ad Orientales, quæ ita incipit: ^{V. c. 10.}
Quando Sedi Apostolicæ honorem debitum
exhibetis, nemo majus emolumentum,
quam vos ipsi, honoratissimi filii mei!
inde percipit. Deinde docet, se jam a ^{Sup. l. XVII}
 multo tempore Timotheum unacum Ma- ^{S. 32.}
 gistro suo Apollinari, præsentē Petro, E-
 piscopo Alexandriæ, damnasse; non igi-
 tur esse, cur petant, eum rursus deponi.
 Ergo hortatur, ut fidem Nicenam con-
 stanter teneant, & non tolerant, ut sibi
 subditi vana eloquia, & quæstiones du-
 dum definitas auscultant.

§. XXIII.

S. Ambrosii Tractatus de Incar-
natione.

Eodem ferme tempore S. Ambrosius ^{Paul. vit.}
 Tractatum de Mysterio Incarnationis ^{Ambr. c. 18.}
 contra supra dictos errores scripsit. Oc-
 casio-

Sæculum IV. casionem scribendi dederunt duo cubi-
A. C. 383. cularii, seu camerarii Gratiani Imperato-

ris, qui erant Ariani. Hi S. Ambrosio, pro Concione dicenti, quæstionem de Incarnatione Domini Nostri proposuerunt, promittentes se altera die in Basilica Portiana adfuturos, ut responsum audirent. Altera die hi duo viri contemnentes promissum suum, Episcopum, & populum, in Ecclesia congregatum, conscenso curru urbe exierunt oblectationis causa. S. Ambrosius, postquam diu expectasset, & ultra detinere populum non posset, suggestum Ecclesiæ ascendit, atque de illa quæstione differe-
De incarn. re coepit, dicens: *Debitum, sicut promisi, solvere cupio, fratres mei! sed be-*
 6. 16 *sternos meos debitores non conspicio; nisi forte putent, fraudibus turbari nos posse? at vera fides nunquam turbatur. Forte tamen venient, interim hos duos agricolas, qui nobis in lectione proponuntur, consideremus. Nempe Cain, & Abel quorum historia fuerat prælecta. Inde sumpta occasione materiam aggreditur, & statim illorum Hæreticorum numerum*
 6. 2. 11. *init, qui circa Filium Dei errabant; his illos accenset, qui animam rationalem a Mysterio Incarnationis excludebant, nempe Apollinaristas, quos tamen non nominat; tum subjungit, eos forte S. Trinitatem rite honorare, sed nescire Natu-*
 ram

ram humanam a Divina distinguere. *Na-Sæculum IV.*
tura Dei, inquit: simplex est; homo ex A. C. 383.
anima rationali, & corpore compositus,
si alterutrum tollas, hominis totam natu-
ram destruis. Deinde contra Arianos *c. 3. 4.*
disputans, Divinitatis Verbi æternitatem
probat; & ad Apollinaristas digrediens, *c. 6. n. 49. & c.*
demonstrat diversitatem carnis Jesu
Christi, & Divinitatis ejus; quippe dice- *c. 7.*
bant Verbum in carnem fuisse mutatum.
Tandem alterum eorum errorem refel-
lit, quo Jesu Christo animam rationalem,
tanquam peccati principium, eripiebant.
Et hic sermonem claudit.

Interim duo Cubicularii, dum lon-
giori excursionē oblectantur, curru ex-
cussi, & funesto lapsu ambo extincti sunt.
Revecta corpora, terræ mandata; at S.
Ambrosius, ne miserorum memoriæ in-
sultare videretur, nusquam in suis libris,
ne quidem, dum hunc ipsum sermonem,
quem, ab ipsis provocatus, pronuntiave-
rat, conscripsit, de tristi casu mentionem
facit. In dicto sermone Tractatus ejus
de Incarnatione consistit. Imperator ve-
ro Gratianus, qui huic sermoni non ad-
fuerat, Objectionem Ambrosio propo-
suit, in qua Ariani maximam vim conti-
neri jactabant, nempe Filium, cum esset
genitus, ejusdem cum Patre naturæ esse
non posse, qui esset ingenuus. Ergo
S. Ambrosius hujus objectionis solutio-

Y y 3

nem

Sæculum IV. nem adjunxit, quæ in hoc versatur car-
A. C. 383. dine; distinctionem Geniti, & non Ge-
 niti non Naturam, sed Personam respi-
 cere. *c. 9. n. 97. &c.*

§. XXIV.

*Epistola S. Gregorii Nazianzeni ad
 Cledonium.*

Vita Greg. Sanctus Gregorius Nazianzenus quoque
p. 32. in suo secessu contra errores Apolli-
 naris scripsit, quibus Ecclesia Nazianze-
 na turbabatur. Is in Cappadociam re-
 versus in prædium Arianzenum, quod
 sibi de paterna hæreditate obvenerat,
 concessit, ibique, quamvis magna corpo-
 ris infirmitate debilitatus, vitam pœni-
 tentiæ rigore asperam duxit, quam ta-
 men quies, & solitudo ei suavem redde-
 bant. Imo totum quadragesimæ tempus
Carm. 54. p. 128. Carm. 55. p. 131. silentio exegit, & Poema concinnavit,
Carm. 5. p. 74. quo sui silentii rationem explicat; aliud
Carm. jamb. 23. p. 244. orat. 51. composuit in festis Paschalibus, ut inter-
 ruptum sermonem rursus a Laudibus
 Jesu Christi inchoaret. Attamen rediens
 Ecclesiam Nazianzenam, non eo fervore,
 quo par fuisset, absentia suæ tempore
 cultam, invenerat, atque Apollinaris er-
 roribus infectam; id quidem primo pa-
 tienter tulit, videns autem Hæreticos,
 eo non contentos, quod errores propa-
 garent, etiam seipsum calumniari, & af-
 firmare, in eorum stare sententia, quia
 cum

cum eis adhucdum, tanquam cum fratribus, agebat, necessarium esse existimavit, ut mentem suam aperiret; scripsit hac super re ad Presbyterum Cledonium, qui jam diu vitam ducebat Monasticam, & cui in sua absentia præcipuam gregis curam reliquerat. Apollinaristæ jactabant, se in Concilio quodam Occidentali-
 Sæculum IV.
 A. C. 383.
 Sup. l. XVI.
 §. 16. P. 738.

lium fuisse receptos; ad hoc S. Gregorius dicit: *Si recepti fuere, ostendant, & sufficiet nobis; non enim recepti fuerint, nisi sanctam Doctrinam teneant, & alio modo ostendere non possunt, quam Decreto Synodico, vel Epistolis Communionis, quia hæc est Conciliorum consuetudo.*
 Ad rem ipsam deinde progrediens, dicit: *Nemo alios fallat, aut se falli patiat, credendo hominem sine intellectu, hominem Domini, sicut ipsi vocant; sed potius dicamus Dominum, & Deum nostrum.* Hæc ideo dicit, quia Apollinaristæ Jesum Christum, hominem Domini, Græce *Κυριον*, & latine Dominicum appellabant. Tum S. Gregorius ita profectur: *Non separamus hominem a Divinitate; docemus, eundem esse, qui antea non erat homo, sed Deus, & Filius unicus ante Sæcula sine corporis, aut cujuscunque materiæ commixtione. Qui novissime etiam humanitatem pro nostra salute assumpsit, in carne passibilis, Divinitate impassibilis, corpore finitus, Spiritu*
 v. Aug. l. re-
 tract. c. 19.
 S. Gregorii
 Nazianzeni
 tu Epistola.

Sæculum IV.
A. C. 383.

tu infinitus, idem terrestris, & celestis, visibilis, & invisibilis, comprehensibilis, & incomprehensibilis, ut homo totus in peccatum lapsus per illum reparetur, qui totus, verusque homo est, & Deus. Si quis non credit, Mariam Matrem Dei, Θεοτοκον, a Divinitate alienus est. Si quis dicat, Filium per Mariam transisse, sicut per canalem, non autem in ea fuisse formatum operatione divina simul, & humana, divina, quia homo non est cooperatus, humana, quia de cætero graviditatis leges fuerunt servatæ, impius est! Si quis dicat, formatum fuisse hominem, in quem Deus deinde intraverit, dammandus est! Si quis duos Filios affirmet, unum ex Deo Patre, alterum ex Matre, & dicat esse distinctos, jure adoptionis veris Fidelibus promissæ dejiciatur! nam duæ sunt naturæ, Deus, & homo, sicut anima, & corpus; sed non sunt duo Filii, neque duo Dii, sicut non sunt duo homines, quamvis S. Paulus interiorem, & exteriorem hominem, quasi essent duo homines, memorat. Ut verbo uno complector omnia! Salvator duobus diversis constat, cum visibile, & invisibile idem non sit, sicut etiam aliud est, quod tempore mensuratur, & quod tempore mensurari non potest; sed duæ Personæ non sunt; hoc ut dicam, avertat Deus! nam duo unita sunt; Deus factus est homo, vel homo factus est Deus! hoc ut lubet, enuntiare licet. Di-

Dico vero Deum, & hominem duo esse ^{Sæculum IV.}
 diversa, si cum Trinitate comparentur; A. C. 383.

nam dicimus alium esse Patrem, & alium
 Filium, ne Hypostases confundamus, non
 autem dicimus aliud esse Patrem, aliud Fi-
 lium. Tres Divinitate unum sunt. Si
 quis dicat, Deum in Jesu Christo per gra-
 tiam operatum esse, sicut in alio Propheta,
 non vero ei in substantia fuisse unitum, is
 Gratia Divina privetur! Si quis non a-
 dorat Crucifixum, anathema sit, & inter
 ejus interfectores adnumeretur! Si quis
 dicat, Jesum Christum per opera sua ad
 perfectionem pervenisse, & ad dignitatem
 Filii elevatum post baptismum suum, aut
 suam Resurrectionem, sicut mortui, qui a
 Gentilibus Deorum numero inseruntur,
 anathema sit! nam quod initium habet,
 quod perficitur, aut crescit, Deus non est;
 quamvis alicubi de Jesu Christo hoc dica-
 tur, quia sensim in oculis hominum se-
 ipsum manifestabat. Si quis dicat, quod
 modo carnem dimiserit, Divinitas ejus
 corpus exuerit, & cum corpore, quod as-
 sumpsit, & retinet, non sit venturus, is
 adventum ejus, & gloriam non videat!
 Si quis dicat, carnem Jesu Christi de
 Cælo descendisse, eamque inter nos non
 fuisse assumptam, anathema sit?

Luc. II. 52.

S. Gregorii
Epistolæ.

p. 740.

Deinde ad punctum, quod hæresis
 Apollinaristarum caput erat, transiens,
 dicit: Si quis sperat in hominem sine in-

Y y 5

tellectu

Sæculum IV. *tellectu, ipse intellectu caret, & salute in-*
A. C. 383. *dignus est! Deus enim nihil aliud sanat,*
& salvat, quam quod assumpsit. Si A-
dam non nisi secundum unam sui partem
lapsus est, non opus fuit nisi, ut Christus
assumat, & salvet mediam hominis partem.
Si Adam totus peccavit, ne nobis in-
videant salutem perfectam! nec putent,
Salvatorem ossibus tantum, & nervis con-
stitisse, atque inanem fuisse hominis effi-
giem, si homo fuit sine anima. Hoc ipsum
Ariani dicunt, ut possint passionem Di-
vinitati tribuere, tanquam vitæ principio
in corpore ejus. Si Christus animam
habet sine intellectu, quomodo homo est?
nam homo non est animal sine ratione;
talis creatura nil nisi figura, & habitatio
hominis erit cum anima equi, bovis, aut
alterius bruti. Sequeretur talem, & non
aliam creaturam esse salvatam, meque a ve-
ritate esse deceptum, si ob honorem non
mibi, sed alteri collatum, superbiam.
Deinde objectionibus Apollinaris respon-
det; tandem protestatur, illos, qui mo-
nitis suis non obtemperaverint, sed ul-
terius Corpus Ecclesiæ dilaceraverint,
perviciaciæ poenas in extremo judicio
datturos. Apollinaris scriptorum suorum
multitudine, & carminum amœnitate
multitudinem fallebat; hinc S. Gregorius
quoque plura scripturum se, & etiam ver-
sus compositurum promittit. Hæc cau-
sa

sa fuisse videtur, quod tot carmina post Sæculum IV.
reditum suum ab urbe Constantinopoli A. C. 383.
ediderit.

S. Gregorius alteram quoque Episto- *Orat. 52.*
lam dedit ad Cledonium, ut satisfacere-
ret quibusdam, sanæ fidei suæ argumen-
ta petentibus, quasi vero necdum eam sa-
tis probasset. Simpliciter edicit, fidem
suam non esse aliam, quam Nicenam, ea
solum adjiciens, quæ ad Spiritum S. per-
tinent, de quo tunc temporis nulla quæ-
stio mota fuerat. Etiam fidem suam de
Incarnatione aperit, & loquens de Apol-
linaristis, dicit, cupere se omnibus no-
tum esse; quomodo se res habeat inter
eum, & Vitalem; *Ne accuser*, inquit: *S. Gregorius*
bodie Confessionem fidei ejus, quam prius Nazianzenus
receperam, recte; Eandem nempe, quam
scriptam petenti Beato Damaso Episcopo
Romano tradiderat. Ex his verbis col-
ligitur, hanc Epistolam aliquamdiu, post-
quam Vitalis Confessionem fidei tradi-
disset, & post mortem S. Damasi scri-
ptam fuisse. Tum S. Gregorius prose-
quitur, dicitque, Apollinaristas hæresis
suæ arcanum solis suis Discipulis aperire,
& quoties disputando ex notionibus com-
munibus, quas nobis Scriptura de Incar-
natione suggerit, ab adversariis preme-
rentur, ipsos fateri, Jesum Christum ha-
bere rationem, & intellectum, atque esse
perfectum hominem; sed hoc ita acci-
pere,

Sæculum IV. pere, quod Divinitas ea, quæ ex parte
 A. C. 383. naturæ humanæ deficerent, suppleat;
 ut in Disputatione S. Epiphaniî contra
 Sup. l. XVII Vitalem vidimus. *Quis ergo miretur?*
 S. 25. p. 748. pergit S. Gregorius: *si bona fide in me-*
liorem sensum accepi Vitalis verba, quæ
nunc scandalo sunt aliis, horum verborum
verum sensum intelligentibus? Hinc fa-
ctum existimo, quod ipse Damasus, veri-
tatem edoctus, sciensque, ipsos primis suis
explicationibus inhære, eos excommu-
nicatos declaraverit, eorumque fidei formu-
lam anathemate percusserit, indignatus,
quod sua simplicitate abuti ausi fuissent.
Et inferius: Quis non videt, quantum a
sana ratione abhorreat, hodie velle annun-
tiare Doctrinam a tempore Jesu Christi
huc usque ignotam? Si enim triginta an-
ni sunt, ex quo eorum fides nata est, quam-
vis, ex quo Jesus Christus apparuit, fer-
me quadringinti effluxerint, Evangelium
nostrum toto isto tempore nihil profuit,
vana fuit fides nostra, in vanum Mar-
tyres passi sunt, frustra, & perverse tot
Magni Præsules populis præfuerunt! ()*

Greg. Naz.
 Ep. 71. ad
 Posthum. ep.
 72. ad Satur.

§. XXV.

(*) Hier ist wiederum eine Anmerkung des
 Uebersetzers. Es heisset: Die ersten christlichen
 Lehrer hätten unter dem Namen der Tradition
 keine neue Glaubenswahrheiten verstanden, die
 weder

§. XXV.

Sæculum IV.
A. C. 383.*Eulalius Episcopus Nazianzenus.*

Eodem ferme tempore S. Gregorius Ec-
clesiæ Nazianzenæ curam penitus a
se amolitus est; ab Episcopis Provinciæ,
præprimis ab Helladio Cæsariensi, ejus-
dem Metropolitano, instantissime petiit,
ut huic Ecclesiæ Episcopum darent, &
tandem obtinuit, Eulalio in Præsulem
Nazianzenum ordinato. Non abs re
credetur, idem esse, quem S. Gregorius
in pluribus locis laudat; is Gregorium
affinitate contingebat, & vitam Mona-
sticam professus, inter cœteros virtute
eminuerat. Hunc igitur S. Gregorius,
a se Presbyterum, & Chor-Episcopum
creatum, magno gaudii sensu in Sedem
Nazianzenam collocari vidit. Verunta-
men hæc ipsa res S. Gregorii æmulis no-
vam calumniandi materiam præbuit, di-
centibus aliis, spretam fuisse ab eo hanc
Ecclesiam; aliis affirmantibus, ipso invi-
to Successorem ei fuisse subrogatum. Qua
de

Ep. 225. p.
912. Ep. 54.
in fi. Ep. 42.
vit. S. Greg.
p. 33. ep. 195.
Sup. L.
XVII. §. 5.
Carm. 47. p.
108. Ep. 88.
p. 833.

weder im Evangelio Jesu, noch auch in den ältes-
ten Glaubensbekenntnissen gegründet gewesen. Das
ist wahr, und lehren es auch die neuen römischca-
tholischen Lehrer. Es hat noch niemand können
darthun, daß eine Glaubenslehre geprediget werde,
welche nicht in der heil. Schrift ihren richtigen
Grund hat.

Sæculum IV. de causa ad S. Gregorium Nyssenum, e-
 A. C. 383.

Ep. 225.

Ep. 42.

hunc modum : *Nemo calumniatur me, quasi me invito alius Episcopus fuisset ordinatus. Non ita omnibus contemptus, vel invisus sum ; sed Episcopos, ut id facerent, vehementer rogavi ; ego enim semi-mortuus Ecclesiæ neglectæ gravissimum onus reformidabam ; hanc igitur gratiam petii, nec, quod petii, canonibus est contrarium, sed mihi maxime commodum. Tandem per preces vestras dignus vobis, viris Sanctis, Episcopus, huic Ecclesiæ datus est ; hunc in manus vestras committo, Venerabilem Eulalium, inter cujus manus Spiritum reddere cupio. Si quis dicat, vivente Episcopo, alium non fuisse ordinandum, sciat, id nihil officere causæ meæ ; quis enim est, qui nesciat, me Ecclesiæ Sasimensi, non autem Nazianzenæ fuisse ordinatum ? hujus Ecclesiæ Regimen interim, tanquam extraneus, & in reverentiam Parentis mei, aliorumque, qui me rogarunt, suscepi.*

Cum S. Gregorius comperisset, proxime Concilium Constantinopoli agendum, & præteritorum experientia docuisset futura timere, duobus Magistratibus in Oriente præcipuis, Saturnino anni 383. Consuli, & Posthumiano Prætorii Præfecto, ambobus Christianis, amicis suis scripsit, rogans, ut in hoc Conci-

lio

lio pacem, & Bonum Ecclesiæ, quantum
possent, promoverent. *Ut ut enim, in-*
quit: *Dignitatem deposui, affectus tamen,*
& Ecclesiarum sollicitudo durat.

§. XXVI.

Concilium Constantinopolitanum ter-
tium sub Theodosio.

Concilium, ut propositum fuerat, cele-
bratum est. Theodosius Imperator,
procurandæ Ecclesiarum paci nunquam
non intentus, omnium Sectarum Episco-
pos Constantinopoli congregandos exi-
stimavit, ratus, si colloquia conferre ju-
berentur, ad unam omnes sententiam
adduci posse. Ergo Episcopi ex omni-
bus partibus, & omnis Religionis Con-
stantinopolim confluxerunt mense Junio,
Merobauda, & Saturnino Consulibus, id
est, anno 383. Imperator, vocato ad se
Nectario, Episcopo Constantinopolitano,
de mediis pacandi Ecclesiam cum eo deli-
berans, dixit, quæstionem, divisionis cau-
sam, plene dilucidandam, & omne du-
bium tollendum. Hæc Imperatoris ver-
ba magnam Nectario ingessere sollicitu-
dinem. Misit, qui Agelium, Novatia-
norum Episcopum, ad se accerferet, quem
secum in Doctrina de Trinitate consen-
tire sciebat, eique voluntatem Impera-
toris aperit; Agelius, in arte Dialectica
parum

Sæculum IV.
A. C. 383.

Socr. V. c. 10
Soz. VII.
c. 12.

Sæculum IV.
A. C. 383.

parum versatus, suæ Ecclesiæ Lectorem, cui nomen Sisinnius, venire iussit, virum doctum, gerendis rebus exercitatum, methodi peritum, qua Scripturæ explicari solerent, & profanæ Philosophiæ non ignarum; is experientia tenebat, disputationes alendis, quam extinguendis libris aptiores; sciebat etiam, antiquos Patres nullum Filio dare initium, sed ipsum credere Patri coæternum; ergo Nectario suasit, ut disputationibus, & argumentationibus rejectis, ad antiquorum sententiam, & iudicium appellaret, atque auctoritate Imperatoris Sectariorum Duces ante omnia edicere jubeantur, an Doctorum Catholicorum, ante hanc divisionem celeberrimorum, testimonium accipiant, an vero illud, tanquam ad stabilendam Ecclesiæ Doctrinam nihil faciens, & inutile rejiciant? *Si hos Patres rejiciunt, inquit: eos etiam anathematizent, necesse est, quod si facere ausint, populi furorem non effugient, & veritas manifeste triumphabit; si auctoritatem antiquorum Doctorum recipiunt, nostrum erit, eorum libros proferre, nostræ Doctrinæ testes luculentos.*

Nectarius, audito Sisinnio, ad Regiam properans, Imperatori, quid sibi suggestum fuisset aperuit; placuit Theodosio hanc viam ingredi, & quod suadebatur, solerter exequi statuit. Igitur id unum

ex

ex hæreticis sciscitatus est, an auctori-
tatem illorum, qui in Ecclesia ante ortam
his super quæstionibus divisionem do-
cuerant, magni ponderis esse existima-
rent? id negare non sunt ausi, sed ma-
gis affirmarunt, hos se, tanquam suos Ma-
gistros venerari. Institit Imperator quæ-
rere, an hos viros, ut testes fide dignos
in Doctrina Christiana, sequerentur? Re-
petita quæstio Sectarum Duces, & quos
magno numero adduxerant, Dialecticos,
ad disputationem instructissimos, haud
sane leviter perturbavit; tunc divisi
sunt, quibusdam dicentibus, opportunam
esse Imperatoris quæstionem, aliis, cau-
sæ suæ esse noxiam, affirmantibus. Quip-
pe de libris antiquorum inter se dissen-
tiebant, & ne quidem eorum, qui cœ-
teroqui uni Sectæ adhærebant, una erat
sententia. Imperator litigantium con-
fusione delectatus, & agnoscens, eorum
causam non antiquorum testimoniis, sed
inani disputatione innixam, uno passu
progressus, iussit, ut Sectæ singulæ scri-
ptam fidei suæ confessionem afferrent.
Qui inter suos exercitatissimi habeban-
tur, suam fidei formulam exquisitis ver-
bis conscripserunt, & die ab Imperatore
constituta, omnes Episcopi in Palatio
comparuere. Aderat Nectarius, Dux
eorum, qui Consubstantialem defende-
bant. Demophilus Arianorum, & Eu-

Sæculum IV.
A. C. 383.

SS. Patrum
Auctoritas.

Hist. Eccles. Tom. IV.

Zz

no-

Sæculum IV. A. C. 383. *in Not. Vales. ad Socr. V. c. 10.* nomius, cuius fidei confessionem, illo tempore scriptam, hodieque habemus, Eunomianorum Principes. Macedonianorum caput Eleusius Cyzicenus fuit. Imperator, acceptis omnium chartis, secedens, Divinum imploravit auxilium, ut se ad eligendam veritatem dirigeret; tum perlectis omnibus formulis, illisque, quæ Trinitatem dividebant, rejectis, & laceratis, illam solam, qua Consubstantialis asserabatur, recepit, & approbavit. Hæc ita contigisse Socrates, & Sozomenus testatum faciunt.

Credere oportet, Imperatorem Theodosium, quamvis esset Doctrinam Catholicam plene edoctus, id tamen solo suo arbitrio non fecisse, sed Nectarii, aliorumque Episcoporum Catholicorum, tunc præsentium consilio usum fuisse, quales erant S. Gregorius Nyssenus, cuius oratio, in illo Cœtu pronuntiata, nobis superest, & S. Amphilochus, qui eximie pro fide fortitudinis dedit specimina. Ut ut autem hoc se habuerit, ingens fuit hæreticorum pudor, atque alter Episcopus in alterum sinistri eventus causam rejiciebat, singuli vero a suis Sectatoribus turpis ignorantia incusati. Recessere ergo tristes, & quisque, datis ad suæ Sectæ homines litteris, hortabatur, ne magno se deferentium, & fidem Consubstantialis amplectentium numero turbarentur,

Orat. de Dei Filio &c. to. 2. p. 896.

Socr. et Soz. ibid.

rentur, quia, inquiebant: *multi sunt vocati, pauci vero electi*; quod illo tempore non dicebant, ut observat Socrates, quo magna sua in aulis potentia majorem populi numerum ad se rapiebant.

§. XXVII.

Leges contra Hæreticos.

Illo anno Imperator aliquas leges tulit, *Soz. VII.*
 quibus hæretici conventus agere prohibebantur, ad id S. Amphilo- *c. 6*
 chi Episcopi *Theod. V.*
 Iconiensis forti facto excitatus. Paulo *c. 10.*
 ante, nempe mense Januario ejusdem anni 383. Theodosius Filium suum Arcadium, vix expleto vitæ sexennio, Augustum declaraverat, & cum S. Amphilo- *Soz. VII.*
 chus quadam die, aliquot Episcopis co- *c. 12. Chr.*
 mitantibus, in Regiam venisset, exhibitis *Pasch. pag.*
 Imperatori consuetis reverentiæ signis, *304.*
 filium ejus Arcadium, quamvis Parenti proximus staret, nullo honore prosecutus est; credidit Theodosius filii sui præsentiam ab Episcopo non observari, monuitque, ut filium, jam Augustum, debitis obsequii signis honoraret. S. Amphilo-
 chus accedens, puerumque manu demulcens, dixit: *bona dies! fili mi!* Imperator offensus, jussit, ut crudum Senem e conspectu depellerent; cumque jam ad fores protruderetur, ad Theodosium vultu converso, & vocem extollens, dixit: *Filium tuum sperni, ferre non potes! scias*
Zz 2 vero

Sæculum IV. *vero, non minori odio Deo homines illos*
A. C. 383. *esse, qui cultum, sibi debitum, filio suo ne-*
gant! Theodosius, Episcopi Sapientiam
 admiratus, ad se revocato, ignovit, sta-
 timque legem, conventus hæreticorum
 prohibentem, sicut S. Amphilocho pe-
 tierat, condere decrevit.

Arcadius
 Augustus.

Hinc lex superest ad Posthumianum,
L. II. Cod. Prætorii Orientis Præfectum, missa, &
Th. de hæc. data Constantinopoli, octavo Calendas
 Augusti, Merobauda, & Saturnino Con-
 sulibus, id est, 25. Julii anno 383. & illius
 ferme Concilii tempore, qua omnes hæ-
 retici conventus agere, etiam in domi-
 bus privatis prohibentur, facta omnibus
 Catholicis eos coercendi licentia. Alia
L. 12. ibid. lege ad eundem Posthumianum directæ,
 & data trigesima Septembris, eadem pro-
 hibitio iteratur, atque Apollinaristæ Aria-
 nis, & Macedonianis, in priori lege no-
 minatis, adjunguntur. Per hanc Hære-
 tici neque ruri convenire licet, nec Epis-
 copos ordinare. Domus, in quibus con-
 gregati fuerint, Fisco abscribuntur; eo-
 rum Doctores, & Ministri publici pellan-
 tur, & ad locum suæ nativitatis mittan-
 tur; tandem minæ adduntur, a Ministris
 Prætorum, si negligentia rei fuerint,
 poenas reposcendas; hanc tamen legem
L. 13. ibid. non illico accurate fuisse servatam, ex eo
Soz. VII. patet, quod videamus, idem iterato præ-
c. 12. cipi lege edita duodecimo Calendas Febr.
 id

id est, 21. Jan. anni sequentis. Quippe, ^{Sæculum IV.}
 cum Imperator Theodosius nihil magis ^{A. C. 383.}
 percuperet, quam Hæreticos ad Eccle-
 siam reducere, terrere, non nocere vole-
 bat. In dicta lege de Novatianis nulla
 mentio, quod in materia Trinitatis cum
 Catholicis consentirent; hinc ipsi rursus ^{Socr. V.}
 in urbibus congregari cœperunt. ^{c. 10.}

Circa idem tempus, nempe vigesima ^{L. 2. Cod.}
 Maji, Theodosius alteram edidit legem ^{Theod. de}
 contra Fideles, & Catechumenos, ad Pa- ^{Apost.}
 ganismum revertentes, ablata testamen-
 tum condendi facultate. Valentinianus ^{L. 3. Cod.}
 junior in Italia aliam promulgavit eodem
 ferme tempore contra triplicis generis
 Apostatas, nempe Christianos ad Paga-
 nos, Manichæos, & Judæos deficientes,
 eorumque Seductores. Anno sequenti
 384. Theodosius legem tulit, Judæis pro- ^{L. 5. C. Th.}
 hibentem, ne servos haberent Christia- ^{de contr.}
 nos, aut eos ad Judaicam superstitionem ^{emp.}
 pellicerent, adjecta pœna, ut circa tales
 jure Dominii priventur.

§. XXVIII.

Mors Gratiani. Maximus Imperator.

Inter hæc orta est seditio contra Gratia- ^{Zos. l. IV.}
 num, semper in Galliis adversus Ger- ^{p. 760.}
 manos bellum gerentem: Maximus, na- ^{Oros. VII.}
 tione Hispanus, copiis imperabat in Bri- ^{c. 34. Vi-}
 tannia, ubi sub Theodosio militaverat; ^{tor. in epist.}
 cujus foederatum se dicebat, ejusque ad ^{Grat.}
 Impe-

Sæculum IV. Imperium adoptionem æquo animo non
A. C. 383. ferebat. Igitur solerter in rem suam usus

odio militum Romanorum, quo Gratianum prosequerentur, querentes, quod, se despectis, fiduciam in Barbaros, præsertim Alanos, poneret, obtinuit, ut se Imperatorem agnoscerent, atque Purpuram, & Diadema darent. Mari trajecto, in Galliam ad Rheni ostia pervenit, & populos in Gratianum commovit; is a parte suorum desertus, tamen prælio decernere prope Parisios parabat, sed primos transfugas pluribus sequentibus, & Ma-

Hier. ep. 3. ximi castra transeuntibus, cum trecentis
c. 10. equitibus, qui sibi soli supererant, ad alpes contendit, Italiam petiturus. Urbes, penes quas viam dirigebat, fugienti portas clausere. Tandem Lugduni captus

Ambr. in Psalm. 61. est, & Andragathii perfidia occisus. Ad
n. 23. 25. & c. convivium invitato, manu tangentes Evangelia, fidem jurant; mox non cogitantem interficiunt; nec cuiquam licuit saltem mortuo sepulturæ honorem

de obit. Val. exhibere. Hic fuit exitus Imperatoris
n. 79. Gratiani octavo Calendas Septembris, Merobauda, & Saturnino Consulibus, id est, 25. Aug. anno 383. annos vitæ numerabat viginti quatuor, cum natus esset

Socr. V. c. 359. & sedecim partim cum Patre, partim cum fratre, & Theodosio regnasset.
II Marcell
Chron. ann. Is fuerat spectabili corporis habitu, venusto vultu, litteris apprime instructus,
383. Hier.
Chr. an. 360. &

& Religione, quam S. Ambrosii sollicitudine semper servavit integerrimam. Ubi moriturum se scivit, S. Ambrosii præsentiam optare, sæpiusque de eo loqui auditus est. Nec somno, nec vino, nec mulieribus deditus; mansuetus alias, & patiens, nihilominus in bello strenuus erat, & intrepidus. Dum vero voluptatis amorem, suæ ætati familiarissimum, intra honesti limites continere voluit, nimium exercitationibus corporis indulgit, præsertim ferarum insectationi in vivario. Facetiosus erat, & in publico plus æquo timidus, hinc ab illis, quorum familiaritati adsueverat, regi patiebatur, qui ut avaritiam explerent, omnia auro vendebant, & Principis animum, sponte negotiorum labores averfantem, in otio fovebant.

Maximus Imperii socium, Victorem Maximus filium, sibi adlegit, iussitque Flavii nomine appellari, quod a temporibus Constantini venerationi erat. Ipse autem Magnus, Clemens, Maximus dicebatur. Imperii sui Sedem fixit Treviris Galliarum Metropoli, quibus sicut Hispaniæ, & Britannia dominabatur, nempe illis Provinciis, quas sibi Gratianus reservaverat. Merobaudum Consulem, aliosque primæ fortis viros neci dedit. Macedonius Magister officiorum, pecunia corruptus, ut Priscillianistis faveret, tunc meritas avaritiæ,

Sæculum IV.
A. C. 383.
Chr. Pasch.
an. 359. p.
293. Amm.
XXVII. c.
6. XXXI.
c. 10. Victor.
in Grat.
Ruf. 1. c. 13.

Zof. l. 4.

Tyrannus.

Paul. vit.
Ambr. c. 37.

Sæculum IV. ritia, & hæreticæ perfidiæ pœnas dedit,
A. C. 383. atque S. Ambrosii vaticinium implevit;
 quippe, cum aliquando S. Episcopus ad
 Macedonii Palatium se contulisset, gra-
 tiam pro altero petiturus, fores invenit
 clausas, nec in conspectum admissus est;
 tunc S. Ambrosius: *tibi quoque, Macedo-
 ni! post hæc ad Ecclesiam venienti, in-
 gressus denegabitur*; veracem fuisse va-
 tem, eventus docuit, nam, occiso Gra-
 tiano, Macedonio ad Ecclesiam confugien-
 ti, quamvis fores paterent, tamen ingredi
 non licuit.

Haud multo post, quam Maximus
 Treviros advenisset, S. Ambrosius, ab
 Imperatore Valentiniano, vel verius Im-
 peratrice Justina, Matre eius, & Proceri-
 bus, qui ob ætatem Principis rebus ge-
 rendis necdum maturam (quippe duo-
 denni major non erat) Imperii habenas
 moderabantur, missus adfuit. Quamvis
 Justina, utpote Ariana, S. Ambrosio sem-
 per esset infensissima, tamen præsentem
 necessitate ad notam sibi viri prudentiam,
 & auctoritatem confugit, ejusque curæ
 filii sui fortunam commisit. S. Ambro-
 sius longum iter, & Legationem pericu-
 losissimam in se suscepit, totamque hye-
 mem in aula Maximi transegit, reditum
 Comitis Victoris expectans, quem Ma-
 ximus vicissim ad Valentinianum mise-
 rat. Tandem S. Ambrosius optatam pa-
 cem

de obit. Val.
n. 28.

Ep. 24. n. 5.
6. 7.

cem obtinuit, ne Maximus in Italiam Sæculum IV.
moveret, effecit, & cunctando Valenti. A. C. 383.
niano tempus dedit, ut suæ securitati
consuleret. Toto, quo Treviris fuit tem- *Ruf. II. c.*
pore, vir Sanctus cum Maximo non com- *15. Ep. 20.*
municavit, utpote quem Domini sui per- *Ambr. n. 23.*
cussorem æstimabat.

§. XXIX.

Ithacius Priscillianistas accusat.

Ithacius Episcopus interim Treviris mor- *Sup. XVII.*
rabatur, persequendis Priscillianistis *§. 58.*
intentus. Mandatum Gratiani, a Mace- *Sev. Sulp.*
donio obreptitie obtentum, quo in Hispa- *l. 2.*
niam duci jubebatur, eluserat; ubi au-
tem fama didicit, Maximum in Britannia
imperare, & propediem in Galliam traje-
cturum, acquiescere statuit, donec adve-
nisset. Postquam Maximus Treviros
pompa victoris intravit, Ithacius ei sup-
plicem libellum tradidit, plures accusa-
tiones contra Priscillianum, & sectatores *Oros. VII.*
eius continentem. Maximus, qui Chri- *c. 34.*
stianus erat, & si ambitioni suæ modum
posuisset, alioqui vir probus, hoc libello
commotus, Præfecto Galliarum, & His-
paniarum Vicario rescripsit, ut omnes
universim, hoc errore infecti, Burdegala-
m deducerentur, in Concilio judican-
di. Instantius, & Priscillianus igitur illuc
perducti sunt. Primo interrogatus In-
stantius, cum inepte se defenderet, Epis-
copatu

Zz 5

copatu

Sæculum IV.
A. C. 383.

copatu indignus declaratur. Priscillianus, coram Episcopis respondere non ausus, ad Imperatorem appellavit, quam appellationem Episcoporum ignavia admisit, cum potius, ut dicit Sulpitius Severus, Episcopi iudices eum, ob contumaciam damnare aut, si merito suspectus esset, hanc causam ad alios Episcopos devolvere, nullatenus vero iudicium tam manifestorum criminum, ab Episcopo commissorum, Imperatori deferre debuissent. Hæc omnia sunt, quæ nobis de Concilio Burdegalensi constant.

Ergo Treviros ad Maximum perduntur omnes hac accusatione impliciti; Episcopi duo Idacius, & Ithacius aliorum accusatores sequebantur itinerantes. Hæc vero bonis omnibus non probabantur, cum palam esset, hos duos id magis vincendi studio, quam amore justitiæ facere; nam in Ithacio nec morum Sanctitas, nec gravitas, Episcopi ornamenta, deprehendebantur; vir erat impudenter audax, garrulus, prodigus, vorax; & si quos videbat jejuno, & Lectioni additos, esse Priscillianistas calumniabatur. Eadem tempestate S. Martinus Treviris degebat, quo, gratiam Principis pro miseris quibusdam, & damnatis deprecaturus, advenerat. Is non cessabat Ithacium reprehendere, & monere, ut ab incepto desisteret; alia ex parte Maximum rogabat,

gabat, ut reorum sanguini parceret, di- Sæculum IV.
A. C. 383.
cens, sufficere, si lata ab Episcopis sen-
tentia, quod essent hæretici, ex Eccle-
siis pellerentur; denique rem sine exem-
plo esse, ut causa Ecclesiastica Judici sæ-
culari submitteretur. Ithacius, S. Marti-
ni exhortationibus pejor factus, ausus est
virum Sanctum hæresis accusare, nem-
pe more suo, omnes calumniabatur, quo-
rum vitæ Sanctitas morum ejus impro-
bitatem redarguebat. Sed tanta fuit S.
Martini apud Maximum Imperatorem
auctoritas, ut illo temporis spatio, quo
ipse Treviris fuit, reorum judicium dif-
ferretur, & Maximum, cum ipsi abiturus
valediceret, permoverit, ut fidem daret,
se reorum sanguinem non fusurum.

§. XXX.

Priscillianus morti adjudicatur.

Post S. Martini abitum Imperator cessit
malis consiliis Episcoporum Magni,
& Rufi, quorum secundus Episcopus in
Hispania fuisse creditur, posteriori tem-
pore ob hæresin depositus. Ergo lenitatis
oblitus Priscillianistarum causam Evodio,
quem Præfectum Prætorii creaverat, ju-
dicandam commisit, viro justitiæ amanti,
sed præservido, & magis quam par esset,
rigido. Is de Priscilliano bis quæstione
habita, eum plusquam unius criminis
proprio ore convictum tenuit; non enim
nega-

Sæculum IV.
A. C. 383.

negabat, se studiis omnino pudendis operam dedisse, noctu conventiculis cum perditis mulieribus interfuisse, atque orationes nudo corpore peragere adfuisse. Ergo Evodius convictum pronuntiavit, misitque in carcerem, donec quæ in quæstione comperisset, detulisset ad Cæsarem; ubi allata iudicii acta Imperator inspexit, Priscillianum, & complices capitis damnandos existimavit. Tunc demum intellexit Ithacius, quanto Episcoporum odio se ipsum esset oneraturus, si ultimis actionibus contra hos reos adesset, nam adhuc semel iudicandi erant & sententia finalis pronuntianda, jamque plurimum invidia sibi contraxerat, quod etiam miserorum quæstioni adstare sustinisset. Itaque ne omnium odia in se crescerent, discessit, atque Imperator alium loco ipsius Actorem constituit, quemdam, cui nomen Patricius, fisci advocatum. Hoc igitur Actore, Priscillianus ad mortem damnatur, & cum eo duo Clerici Felicissimus, & Armenius, qui ante breve tempus, relicta Ecclesia Catholica, ipsum secuti fuerant. Latrocinianus quoque Laicus, & Euchrocia capite damnati sunt, & hi quinque ultimo supplicio puniti. Instantius Episcopus jam antea in Conciliis Cæsar-Augustano, & Burdegalensi damnatus in Insulam Sylinam, ultra Britanniam sitam, relegatus est. Tunc etiam

Patati p-
neg. n. 29.

iam aliorum Priscillianistarum causa dis- Sæculum IV.
A. C. 383.
cussa; Asarinus, & Aurelius Diaconi ad
poenam capitalem damnati. Tiberianus
in dictam Insulam relegatus. Bona ejus
fiscus abstulit. Tertullus, Potamius, &
Joannes mitiori exilio in Gallias ad tem-
pus missi, quod essent conditionis infe-
rioris, & se ipsos, cum consciis ante ha-
bitam quæstionem accusando, majori
commiseratione digni. Hoc rigore Ma-
ximus in Priscillianistas animadvertit. *Chr. Prosp.*
an. 385.
Eodem tempore una mulier, nomine Ur-
bica, cum pertinacissime illorum hæreti-
corum impietatem defenderet, a populo
Burdegalensi lapidibus oppressa.

Priscilliani supplicium Sectam ejus
non extinxit, sed auxit. Sectatores ejus,
qui Magistrum ut Sanctum suspexerant,
cultum Martyri debitum exhibuere; nec
sanctius eis fuit juramentum, quam si
quidquam in ejus nomine promitterent.
Priscilliani, aliorumque, morte affecto-
rum, corpora in Hispaniam reducta, &
solemnibus exequiis honorata. S. Hiero-
nymus, cum exinde post septem, octove-
annos suum Catalogum Scriptorum Ec-
clesiasticorum scriberet, ubi de Priscillia-
no loquitur, dicit, Idacii, & Ithacii factio-
ne ad mortem condemnatum, eumque
a quibusdam de Gnosticorum Hæresi ac-
cusari, ab aliis autem defendi. At po-
sterius hoc factum melius edoctus, tan-
quam

Sæculum IV. quam de homine hæretico loqui non du-
 bitat, & iuste condemnato. Priscillia-
 num plura opuscula scripsisse memorat,
 & de opusculis Matroniani, & Tiberiani,
 qui ambo erant hujus Sectæ, & Hispani,
 ita loquitur: *Matronianus, qui idem ac*
Latronianus esse creditur, doctus erat, &
elegantes versus canebat. Tiberianus sua
hæresis apologeticum stilo turgenti, & ja-
ctanter composito, scripsit; in exilio,
ærumnarum pertæsus, a Priscillianistis
se separavit, at aliam culpam admisit, dum
filiam suam, quæ Deo Virginitatem con-
secraverat, nuptui dedit.

§. XXXI.

Symmachi Relatio.

Am. l. XXI. c. XXVII. Gentilibus, quos Gratianus legibus edi-
 tis presserat, ipso e vivis elato, spes
Sup. l. XIII. §. 45. lib. XV. §. 3. rediit, rem suam publicam sub debili Re-
 gimine pueri Valentiniani, & mulieris,
 Matris ejus, posse resurgere. Constan-
 tius Romam adveniens anno 357. ex lo-
 co, quo Senatus conveniebat, aram Vi-
 ctoriæ auferri jusserat; at jubente Julia-
 no denuo erecta, Valentiniano primo
 Imperante, stare permessa est. Gratiano
 rerum potito, rursus destructa, qui præ-
 dia templorum, redditus, Sacrificiis, &
 Pontificum sustentationi destinatos, cen-
 sus Virginum Vestalium, quibus etiam
 ademit privilegia, fisco adscripsit; imo
 illa

illa quoque fisco tribuenda decrevit, quæ ^{Sæculum IV.} aliquis testamento Templis, Pontificibus, A. C. 384. aut Vestalibus legasset. Contra hanc Legem Senatores Gentiles querebantur, atque Symmachum, virum sui sæculi eloquentissimum, alterius Symmachi, Romæ sub Valentiniano I. anno 365. Præf- *Ambr. ep. 17.* ecti, filium, legatum ad Gratianum mise- *n. 10. Go-* runt, & quidem tanquam totius Senatus *thofr. Pro-* nomine. At Senatores Catholici, quo- *sopogr.* rum numerus erat admodum magnus, suo quoque nomine libellum tradiderunt, quo Paganorum libello contradicebant, atque tam publice, quam privatim protestabantur, ultra ad Senatum non accessuros, si Cæsar Gentilium petitioni annueret. Damasus Papa hunc Senatorum Christianorum libellum supplicem ad S. Ambrosium misit, ab ipso, sicut factum est, in manus Imperatoris Gratiani reddendum. Gratianus, rejecto libello, Paganos conspectu non est dignatus. Hæc circa annum 382. gesta. Gratiano occiso, Symmachus Romæ Præfecturam obtinuit, Clearco, & Ricimero Consulibus, id est, anno 384.

Is igitur Decretum nomine Senatus scribi iussit, quo omnia dicta jura sibi erepta querebantur; tum tanquam vi officii de iis, quæ Romæ fiebant, rationem redditurus, Relationem composuit, in qua easdem repetebat querelas, & secundum

Sæculum IV. cundum temporum illorum formulam ad
A. C. 384. tres Imperatores, Valentinianum, Theo-

Relat. Sym.

l. 10. ep. 54.

apud Ambr.

post. ep. 17.

vis soli Valentiniano fuerit tradita. Ita-
que Symmachus in hac Relatione, arte
Rhetoricæ suæ usus, dicit, duas se su-
bire Personas urbis Romæ Præfecti, &
Legati. Queritur, se in prima sua Le-
gatione non auditum, dicitque jam se in
spem erigi, sub novo Principe errata
Regni prioris emendanda. Deam Victo-
riam non proscribendam, nec lædendam
hortatur; ac si tota Deæ potentia in hac
ara resideret; antiquæ consuetudinis au-
toritati cedendum, contendit. Tum
Rhetorum figuram adhibens, quam Pro-
fopopeiam vocant, urbem Romam indu-
cit loquentem; in illa Religione perle-
verare velle, in qua maxime floruisset;
nolle sui Senectuti probum inferre, &
mutari; injuriam facere, qui a tot Sæ-
culorum anu exigeret, ut mores pere-
grinos imitaretur. Ut Imperatoribus
Christianis assentetur, persuadere nititur,
a Gentilibus unum Deum sub diversis
nominibus coli. Dicit, Principes gene-
rosos oportere vile lucrum spernere, quod
sibi confiscationibus, de quibus queritur,
esset obventurum. Nec viam terroris
intentatam relinquit, dum calamitatum
publicarum causam antiquæ Religionis
contemptui adscribendam censet. Tum
tragi-

tragicam famis effigiem ante oculos po-
nit, quæ anno præcedenti Romam affli-
xerat. Hæc argumenta disertissimus il-
lorum temporum Orator defendendæ
Idololatriæ aptissima existimabat.

§. XXXII.

S. Ambrosii Responsum.

Quamprimum S. Ambrosius de Symma-
chi Relatione audivit, ad Imperato-
rem Valentinianum litteras dedit, hor-
tatus, ne in favorem Paganorum animum
suum occupari sineret. *Subditi tui, in-
quit: tibi serviunt, tu Deo! tuum ergo
est, saltem impedire, ne falsis Diis servia-
tur. Ex tuo profecto Gentilibus largie-
ris, si ea donas, quæ tamdiu tuus fiscus
possedit. De bonorum jactura queruntur
illi, qui nunquam non Christianorum san-
guinem crudelissime fuderunt, & Ecclesias
nostras funditus everterunt! Privilegia
exposcunt, qui nos, Imperante Juliano,
omnibus hominibus communi loquendi, de-
cendique libertate privarunt! tam parum
expedit tibi, ut quidquam eorum, quæ
Antecessores tui in causa Religionis statue-
runt, mutes, quam in iis, quæ in Regimine
Civili decreverunt. Nemo tuam juven-
tutem decipiat! si Idololatra est, qui tibi
hæc suadet, æquum non est, ut illam tibi
libertatem eripiat, quam tu ipsi indulges!
neminem enim, quod non vult, adorare co-*

Sæculum IV.
A. C. 384.

ep. 17. ep. 18.
n. 1.

Hist. Eccles. Tom. IV.

A a a

gis.

Sæculum IV. A.C. 384. *gis. Si a Senatoribus Christianis exigas, ut coram ara illa iuramentum præstent, idem feceris, ac si in eosdem persecutionem commoveas; nam modicus Senatorum Ethnicorum numerus totius Senatus nomine abutitur. Rogo te igitur ut Episcopus, & omnium Episcoporum nomine, qui mihi se jungerent, nisi res hæc tam subita esset, & incredibilis, ne hoc libello permotus, quidquam statuas! saltem prius rem ad Imperatorem Theodosium, Patrem tuum, deferri jube, quem in rebus arduis consulere consuevisti. Peto, ut mihi descriptum exemplum, Relationis tibi traditæ, detur, quo amplius respondere possim! si aliud jusseris, dissimulare non poterimus. Venies forte ad Ecclesiam, sed Episcopum ibi non inuenies, aut inuenies resistentem tibi, & oblationes tuas spernentem. Deinde Valentinianum, Parentem ejus, excusat, dicens, ipsum nescivisse, exstare in Senatu aram, & ibi offerri Sacrificia.*

Ep. 18. Postea S. Ambrosius, exemplo Relationis Symmachi accepto, in responsum edidit librum, quo allitum artis Rhetoricæ fucum ab hac materia abstergit; Prosopeia ejus alteram ejusdem generis figuram opponit, & urbem Romam fatentem fingit, se quidem tot victorias, tot partas lauros neutiquam falsorum Deorum auxilio in acceptis referre, quos utique devictæ a Romanis gentes non mi-

nus coluere, sed unice militum suorum fortitudini. Tum vero, quam funesto exitu Imperatores Idololatraz interierint, enarrat. Ad Paganorum querelam ob reddituum, & privilegiorum suorum jacturam respondet: *dicam, quantum Christianorum simplicitas, sordida Gentilium avaritia præstet! fratrum nostrorum in Jesu Christo numerus paupertate, oppresione, suppliciis accrevit; ipsi, nisi lucrum eorum avaritiam satiet, stare Deorum cultum posse non credunt. Non credunt Virgines continentiam, nisi obscenæ voluptatis jactura ostentatione, & vanis honoribus compensetur, servare posse. Vix septem Vestales numerare est; has pauculas ad servandam castitatem cogitis, non perpetuo, sed destinato tempore, atque interim ornatu capitis, purpura, lecticarum pompa, copioso famulatu, singularibus privilegiis, & censibus opimis mulierculas delinitis.* His S. Ambrosius opponit ingentem Virginum Christianarum multitudinem, quamvis earum paupertas, vitæ humilitas, & rigor alias ejusdem sexus magis abstertere, quam ad sui imitationem allicere possint.

Tum vir Sanctus prosequitur in hunc modum: *queruntur, quod Sacrificulis, & templorum Ministris annui census, ex ærario publico non dentur; dum interim nos Christiani novissimis legibus etiam priva-*

Aaa 2

torum

Sæculum IV.
A. C. 384.

n. II.

S. Ambro-
sius.

n. 12.

Sæculum IV. *torum hæreditatem adire probibemus, quo*
A. C. 384. *jure Ministri templorum non privantur.*

Si Presbyter oneribus urbium exemptus esse cupit, Majorum suorum bonis abdicare se cogitur, dum interim Centurio ab iisdem oneribus liber est. Non hæc memoro, ut conquerar, sed ut ostendam, quanta illa sint, de quibus non conqueror. Respondent; Ecclesiis nostris suos redditus esse; quæro ego, cur non ipsi in eosdem usus ac nos nostro exemplo census suos expendunt? Ecclesiæ bona sunt panis pauperum. Ostendant illi numerum captivorum, quos ex templorum ærario redemerint, pauperes, quos aluerint, exules, quibus subsidium miserint! quæ prius Sacrificulorum avaritiæ serviebant, hodie Bono publico impenduntur, & hanc Charitatem calamitatum publicarum esse causam calumniantur. Post hæc Symmachi mendacium refellit, dicentis, annonæ inopiam, & famem, poenam esse, qua Dii sui contemptum ulciscerentur. Ostendit, similia ab omnibus retro sæculis mortales afflxisse, & ultimo anno solam Italiam hac calamitate fuisse pressam. Luctuosum Gratiani interitum objicientibus, respondet, funestissimos Principum Ethnicorum, præcipue Juliani, exitus satis probare, hæc rerum humanarum vicissitudini adscribenda. His duobus S. Ambrosii libellis in Consilio Valentiniani Comite

Bau-

sp. 73. n. 5.

Bautone, Militiæ Magistro, & Rumorido ^{Sæculum IV.}
 ejusdem Dignitatis, sed Pagano, præle- ^{A. C. 384.}
 ctis, victus Imperator adductis argumen-
 tis, nihil eorum, quæ Pagani petebant,
 concessit.

§. XXXIII.

S. Damasi obitus. S. Siricius Papa.

Symmachus eodem Præfecturæ suæ an- ^{Symm. X.}
 no, quam Justitiæ amantes Christiani ^{ep. 34.}
 essent, suo bono expertus est. Is apud
 Imperatorem Valentinianum insimulaba-
 tur, aliquos Christianos injuste vexasse,
 occasione accepti mandati, ut in eos, qui
 urbis muros labefactaverint, inquirat.
 Christianos ex Ecclesiarum Sanctuariis
 abstraxisse dicebatur, ad quæstionem ra-
 piendos, atque plures Episcopos tam ex
 vicinis, quam remotis urbibus vinctos
 adduci iussisse, & in carcerem compingi.
 Epistolam, quam, ut objecta dilueret, ad
 Imperatorem dedit, habemus. In illa al-
 legat testimonium ministrorum sibi subje-
 ctorum; nullum Christianum in vinculis,
 aut carcere inveniri, quamvis alii ob di-
 versa crimina ibi custodirentur. At testes
 innocentiae suæ, omni exceptione mayo-
 res, producit epistolas Damasi Papæ, affir-
 mantis, dicti mandati occasione nullum
 Christianorum læsum, nullum vinculis da-
 tum. S. Damasus Papa mortalitatem exiit ^{Hier. script.}
 eodem anno 384. undecima Dec. prope ^{Prosp. Chro.}
 octo- ^{an. 385.}

A a a 3

octo-

an. 385.

Sæculum IV. octogenarius, cum S. Sedem tenuisset
A. C. 384. annos octodecim, nempe ab anno 366.

Sup. l. XVI.

§. 8.

Hunc plura miracula vivum, & post obitum patrasse referunt. In quodam loco, ubi Reliquiæ S. Sixti, & aliorum Martyrum servabantur, corpus suum sepeliri

Dam. carm. 29. Anast. in Damasc. concupierat, sed mutavit propositum, quod indignum se crederet, cuius cineres, cum Sanctorum cineribus commiscerentur. Hinc exuviae ejus in Ecclesia,

carm. 28.

carm. 16.

carm. 18.

Epist. Hadr.

1. Conc. VII.

c. 19. to. 7.

Conc. p. 955.

C. Anast.

quam in Catacumbis ædificaverat, via Ardeatina, penes Matrem, & sororem suam Virginem Irenem, cui Epitaphium composuerat, terræ mandatæ sunt. Sibi ipsi quoque Epitaphium concinnavit, quo fidem suam de Resurrectione expressius manifestat. Ecclesiam S. Laurentii prope Theatrum, cui post Patrem suum ministraverat, vel ædificavit, vel reparavit; hodieque nomine ejus dicitur. Hanc picturis, Historias Sacras repræsentantibus, ornavit, quæ quadringentis abhinc annis conspiciebantur. Huic Ecclesiæ quoque donavit patenam argenteam, quindecim libras habentem; rursus vas cælatum decem librarum. Decem Calices argenteos, quemlibet trium librarum; quinque coronas argenteas, ferendis cereis, quorum quisque octo librarum esset, aptas. Candelabra cuprea sedecim librarum. Domos, circum Ecclesiam sitas, quarum census quinquaginta quin-

quinque asses aureos æquabant. Agrum, Sæculum IV. A. C. 384. cuius census ducentis viginti assibus æstimabatur, & alterum qui centum & tribus. Balneum haud procul ab Ecclesia positum, cuius census viginti septem asses aureos reddebant. Omnes hi redditus quadringentos quinque asses aureos conficiunt, atque si singulos octo librarum esse æstimes, tria millia ducentas quadragintæ nostræ monetæ libras exæquabunt. Vasorum vero argenteorum pondo, si ad duodecim uncias libræ Romanæ reducas, octoginta marcarum pretium, sine operis mercede, æstimabitur. S. Damasus etiam aquam e scaturiginibus Vaticanæ, quæ corpora ibi sepulta humectabant, collegit, & fontes baptismales paravit. Quædam scripta post se reliquit, atque inter alia multa Epitaphia, & Inscriptiones stylo ligato, ferme quadraginta numero. (*)

carm. 39.
Hier. script.

A a a 4 In

(*) S. Hieronymus de Script. Eccles. hæc pauca habet: *Damasus Romanæ urbis Episcopus, elegans in versibus componendis ingenium habuit, multaque, & brevia metro edidit, & prope octogenarius sub Theodosio Principe mortuus est.* Vel istud Interpres Protestans S. Papæ invidet, & adjecta Nota maculam ipsius memoriæ aspergere conatur. Scilicet de eo vere, quoties de SS. Pontificibus sermo recurrit, dici potest illud Maronis Ecloga III. *Et si non aliquæ nocuisses, mortuus esses.*

Sæculum IV. In Damasi locum electus est Siricius
A. C. 385. Romanus, Tiburtii filius, Tituli Pastoris
 Siricius Pa- Presbyter, qui ferme annos quindecim
 pa. fedit. Imperator Valentinianus, tunc
Anast. Ba- Mediolani residens, hanc Electionem ra-
ron. in app. tam habuit, ut ex Rescripto apparet, ad
to. 4. Chr. Pinianum Romæ Præfectum, junioris Me-
Cod. Theod. laniæ Maritum directo. In illo dicitur,
ap. Baron. Siricius una omnium voce electum, &
an. 385. n. 6. Urfinum populi acclamationibus reje-
 ctum; ex quo dispicitur, Urfinum ne
 tunc quidem quievisse. Hoc rescriptum
 septimo Calendas Martii, id est, vigesi-
 ma tertia Februarii, anno 385. datum est.

§. XXXIV.

Decretales S. Siricii.

To. 2. Conc.
p. 1017.

Himerius, qui a longo tempore Eccle-
 siam Tarraconensem, Magnæ Hispa-
 niarum partis Metropolim, regebat, Ro-
 mam miserat ad Damasum Papam Pres-
 byterum, cui nomen Bassianus, ut super
 diversis Disciplinæ Ecclesiasticæ articulis
 SS. Pontificem consuleret. Is Romam
 advenit, Siricio jam ordinato, qui Pon-
 tificatus sui exordio rescripsit epistolam
 celeberrimam, inter epistolas hujus ge-
 neris, quæ ad nos usque pervenerint,
 primam, & Decretales dicuntur, quia
 sunt Rescripta, quæ habent vim legis. (*)
 Hæc

(*) Anonymus II. in Paragrapho I. suarum
 obser-

Hæc Decretalis data est tertio Idus Febr. ^{Sæculum IV.}
 Arcadio, & Bautone Consulibus. Id est, A. C. 385.

undecima Febr. anno 385. atque Papa
 respondet in hunc modum: *Consultatio*
tua in Conventu fratrum nostrorum lecta

A a a 5 est.

observationum dicit, alterum ex duobus virulen-
 tis Principiis, quibus, ipsius opinione, Historia
 Fleuriana nititur, esse, quod credat, aliqua Jura
 SS. PP. falsis Decretalibus originem suam debere.
 Hodie nemo est, qui eas tueatur. Clarissimus
 D. Eusebius Amort in Prolegomenis ad Elementa
 Juris Canonici hac super re scribit pag. 5. Post-
 quam Sæculo IX. *Authoritas supposititiarum*
ejusmodi Epistolarum sensim invaluit, nova Ju-
ris Canonici apparere facies, & non solum Causa-
rum Ecclesiasticarum frequentior ad Forum Ro-
manum Accessio, sed etiam magna Pars Jurisdi-
ctionis Episcopalis hætenus in Synodis Provin-
cialibus cum matura Deliberatione exercita, cum
jàm ob Regnorum scissionem Synodi Provinciales
commode convocari non possent, & plurimorum
Episcoporum ob recepta Imperii Feuda ad mili-
tandum adstrictorum circa Res, & Causas Ecclē-
siasticas immedicabilis negligentia, vel intruso-
rum Episcoporum imperitia, spem reducendi pri-
mævi ordinis penitus præscinderet, Summo
Pontifici tanquam Patriarchæ Occidentis ipsismet
Episcopis plerisque Jus novum collaudantibus
reservari coepit.

Quid igitur causæ subest, cur Anonymus II.
 & alter Theologus, ambo Belgæ, in Fleuriū tam
 atrociter invehantur?

Sæculum IV. est.
A. C. 385.

Hoc intelligi potest de Episcopis, qui ejus Electioni adfuerant, nam Decretales plerumque erant alicujus Concilii conclusa. Deinde: *ad singulos articulos respondebo, postquam te de Ordinatione mea certiore reddidero, ut oportebat.* Ex hoc dispicitur, Pontifices obligatos se credidisse, ut Ordinationem suam ad Episcopos primarum Sedium perscriberent. Tunc Regulas statuit, ad reformandos varios abusus, qui in Ecclesias Hispaniæ irrepserant. De Baptismo. Prohibet Arianos rebaptizari juxta Decreta post reprobatum Concilium Ariminense a Liberio Papa in Provincias missa. *Sicut alii Hæretici, inquit: recipientur, sola S. Spiritus invocatione, & manuum Episcopi impositione.* Id est, Sacramentum Confirmationis illis conferetur. In Hispania tempore, quo sibi videbatur, baptizabant, in Nativitate Domini, in Epiphania, in Festis Apostolorum, & Martyrum. Siricius Papa hunc abusum damnat, & juxta usum conformem omnium Ecclesiarum jubet, ut solo tempore Paschali, & sequentibus quinquaginta diebus usque ad Pentecosten baptizent; & tunc etiam illos solum, qui selecti fuerint, qui saltem ante quadraginta dies, id est, ante quadragesimam, nomina sua tradiderint, & qui per exorcismos, orationes quotidianas, & jejunia prius mundati fuerint.

Reli-

Reliquo anni tempore sanctæ istæ præpa- Saculum IV.
rationes ita accurate servari non pote- A. C. 385.

rant. At de infantibus, necdum loqui
valentibus, de iis, qui premuntur neces-
sitate, qualis est naufragium, hostium in-
cursus, urbis obsidio, morbus desperatus,
volumus, inquit Papa: *ut qui in istis pe-
riculis constituti Baptismum petierint,
statim recipiant, ne si quis sine Baptismo
mortuus fuerit, ejus anima a nobis cum
nostræ periculo exquiratur. Exceptio
circa infantes parvulos annotari mere-
tur, & usus nostri eosdem omni tempore
baptizandi antiquitatem probat.*

De Pœnitentia. *Apostatæ, qui ad
Idolatriam revertuntur, Sacramentis
privantur, & solum in articulo mortis
reconciliabuntur, si totam vitam reliquam
in pœnitentia transegerint. Qui post pœ-
nitentiam ad peccatum redeunt, sive mili-
tando, aut munera publica obeundo, fre-
quentando spectacula, aut novas nuptias
contrabendo, isti, cum pœnitentiæ reme-
dium non habeant, tantum in precibus Fi-
delium partem capient, & Viaticum in
morte accipient, si se prius emendaverint.
Militia, & Nuptiæ pœnitentibus publicis
erant prohibitæ, ita ut novum peccatum
committerent, si, tempore pœnitentiæ
nondum exacto, militiæ nomen darent,
matrimonium inirent, aut matrimonii
antea initi jure uterentur. Verba illa
supe-*

c. 3.

c. 5.

Sæculum IV. superius: *Post pœnitentiam*, accipi pos-
 A. C. 385. sunt, nempe post partem pœnitentiæ
 notabiliorem, ante gradum ultimum, &

c. 6. acceptam absolutionem. Monachi, &
 Moniales, qui, sua Professione spreta, nu-
 ptias sacrilegas, tam legibus Civilibus,
 quam Ecclesiasticis damnatas, contraxe-

Sup. XVII. rint, ex communitate Monasteriorum, &

c. 55. Ecclesiæ Conventibus ejiciantur, & car-
 ceribus includantur, ut ibi peccata sua
 defleant. Communionem non nisi in

v. *Hist. Ord.* mortis articulo accipiant. Hic adnota-

S. Ben. l. 1. ri potest, jam ex tunc in Hispania com-
 c. 6. munitates Religiosas exstitisse, præter

hæc quæ jam ad Concilium Cæsar-Au-
 gustanum observavimus; & matrimonia
 inter hujus Professionis homines utrius-
 que tam Laicæ, quam spiritualis Pote-

Dec. 4. c. statis concursu fuisse damnata. Puella,
 alteri desponsata, ab altero duci prohi-
 betur; &, Benedictionem sponsaliorum
 violare, sacrilegii species dicitur.

§. XXXV.

Regulæ circa Ordinationes.

In Hispania Presbyteros, & Diaconos in-
 venire erat, qui diu post suam Ordina-
 tionem cum uxoribus, aut etiam aliis mu-
 lieribus commercium habebant, & gi-
 gnebant liberos; in excusationem suæ
 incontinentiæ adducebant exemplum Sa-
 cerdotum in veteri Lege. Ad hoc Pon-
 tifex

i. 7.

tifex respondet; veteribus ideo usum Matrimonii fuisse necessarium, quod, ita præcipiente Deo, nefas esset, alios Altari ministrare, quam ex familia Levi procreatos; eosque saltem tempore sui Ministerii ad uxores suas non accessisse; postquam vero Iesus Christus venisset, ut legem perficeret, Presbyteros, & Diaconos lege inviolabili teneri a die Ordinationis suæ sobrietatem, & continentiam servare, ut quotidie Sacrificia offerentes, Deo placere possint. Itaque ait SS. Pontifex: *Qui ignorantia peccaverunt, & errorem agnoscunt, actus ordinis, quem acceperunt, exerceant, hac conditione, ut in futurum continentiam servant; qui errorem defendere volent, ab omni functione Ecclesiastica arceantur.* Hæc universaliter de Episcopis, Presbyteris, & Diaconis dicta sunt. Non satis in mores Ordinandorum inquirebatur, præsertim an non essent bigami? Hinc Papa sequentia statuit: *Qui a pueris Ministerio Ecclesiæ se addixit, ante annos pubertatis baptizetur, & ordini Lectorum aggregetur. Si usque ad annum vitæ trigesimum probatis fuit moribus, una uxore contentus, quam cum Benedictione Sacerdotis Virginem duxerit, Acolytus sit, & Subdiaconus. Exinde ad gradum Diaconatus ascendere poterit, si dignus videbitur, & servare continentiam promiserit; si*
Dia-

c. 8.

Sæculum IV. *Diaconus ultra quinquennium digne ministraverit, ad Presbyteratum admitti poterit; & tandem post alterum decennium ad Cathedram Episcopalem, nisi sit, quod in fide ejus, aut moribus reprehendatur.*

A. C. 385.

6. 10.

Is vero, qui ætate jam matura inter Clericos adscribi cupit, non obtinebit nisi ea conditione, ut Lectoribus, aut Exorcistis statim post suum baptismum adnumeretur; si modo unicam habuerit uxorem, eamque Virginem acceperit. Post duos annos Acolytus, & Subdiaconus esse poterit per quinquennium, & ita ad Diaconatum promoveri, demum decenti intervallo ad Presbyteratum, & Episcopatum, si a Clericis, & populo eligatur. Hæc prima invenitur lex Ecclesiastica, ubi ætas ordinandorum, & ordinationis interstitia designantur. Hic discimus ab Ecclesia probari, ut Laici se ipsos offerant, ordini Clericorum adscribendos. Clericus, qui viduam duxerit, aut secundam uxorem, ad communionem Laicam solum admittatur. Fœminæ in domibus Clericorum habitare prohibentur, illis solum exceptis, quibus id Concilium Nicenum concedit.

6. 11.

6. 12.

Nic. can. 3.

6. 13.

Cupimus, inquit SS. Pontifex, ut Monachi, si sint digni, ad Clericatum suscipiantur, posita conditione, ut si necdum añum trigesimum attigerint, solum ad minores ordines per omnes gradus promoveantur.

veantur, & ætate matura ad Diaconatum, seu Presbyteratum ascendant, sed non subito saltu ad Episcopatum. Cum Clericis publice pœnitere non liceat, ita etiam Lai- ci, qui pœnitentiam publicam sustinuerunt, quamvis culpas eluerint, & sint reconciliati, ad Status Clericalis honorem admitti non debent. Indulgentia conceditur illis, qui de præterito nescientes contra has leges peccaverunt, & se inter Clericos, quamvis fuisse pœnitentes, vel bigami ingesserunt, ita tamen ut in suo ordine semper permaneant, sibi que spem ad superiorem ascendendi præcisam sciant. Dum Pontifex hos Canones ad Himerium Episcopum misit, hortatur, ut eosdem omnibus Episcopis communicet, non solum Provinciæ suæ Tarraconensis, sed etiam Carthaginensis, Beticæ, Lusitaniæ, & Gallæciæ, aliarumque Provinciarum in sua vicinia; quod nempe de Gallia Narbonensi intelligebatur. (*)

§. XXXVI.

(*) In der hier beygesetzten Anmerkung ersieht man die Dummheit unsers Uebersetzers in ihrem vollen Licht. Er sagt; Paphnutius habe in der Nicenischen Kirchenversammlung wider das ehelose Leben der Geistlichen solche Gründe vorgetragen, die bis auf den heutigen Tag vom Papstthum noch nicht sind widerlegt worden. Da doch, wie

Sæculum IV.
A. C. 385.

§. XXXVI.

S. Hieronymi in Palæstinam reditus.

*Præf. in
Didym. ad
Paul.*

*Hier. ep. ad
Eust. c. 22.
c. 12.*

Post S. Damasi Papæ obitum S. Hieronymus haud diu Romæ moratus est. Summæ eruditionis opinio invidiam, & Sacerdotalis libertas, qua vitia Clericorum reprehendebat, aliquorum odium in virum sanctum concitaverant. Tempore, quo Romæ fuit, scripsit exiguum Tractatum de modo servandi Virginitatem ad Virginem Eustochium, S. Paulæ filiam, in quo monet, ut hypocritas utriusque sexus fugiat, & ubi speciatim de Clericis agit, dicit: *Sunt, qui Presbyter-*

wie wir in der Anmerkung bey diesem Concilio im dritten Theile gesehen, der heil. Papst Damasus nichts anders gesagt, als daß man die Ehemänner, so man ordiniren wollte, nicht sollte zwingen ihre Frauen zu verlassen, und übrigs bekant hat, es seye eine alte (wohl gemerkt! schon zur Zeit des Nicenischen Concilii eine alte) Kirchensatzung, daß diejenigen, welche ordiniret würden, und keine Frau hätten, hernach niemal heirathen dürften. Zuletzt heisset es: Und bey dem allem behält diese Unordnung den Schandfleck den ihr Paulus zum Voraus angehängt hat. Ich bitte Gott, daß dieser verwegene Mensch einmal den heil. Paulus, und die heil. Schrift verstehen lerne. Eine Menge anderer Fehler ver-
schweige ich.

byteratum, vel Diaconatum ambiunt, quo Sæculum IV.
A. C. 385.
liberior ad fœminas accessus pateat. Pri-

ma cura est vestium splendor; ut eleganter calceati incedant, & odores aromaticos spirent. Capillos calamistro in cincinnos cogunt, splendent in digitis annuli, pedum articulis erecti ambulant, Neosponsis, quam Clericis similiores. Sunt, quorum unicum studium est, scire nomina, domosque nobilium fœminarum, & in quos illæ propensiore sint animo. Unius mores effingam utpote in hac arte, scilicet, Magistri. De lecto surgit, cum sol oritur. Earum nomina, quas hac die invisere statuit, memoria tenet; viam semper eligit breviorē, atque importunus senecio vix satis a cubiculis, ubi mulieres dormiunt, arceri potest. Si pulvinar, mantile, aut quidquam aliud domestica supellectilis, quod ipsi arrideat, conspexerit, laudat, nitorem admiratur, palpat, dolet, dicitque, beatum se fore, si talia possideret, & tandem donationem non tam obtinet, quam extorquet. S. Hieronymus quorundam etiam avaritiam arguit, dicens, eosdem Clericos, habendi cupidos, dum manum ad dandam Benedictionem extenderent, eadem pecunias accipere, atque ita illis fœminis obnoxios fieri, quas regere debuerant. In alio loco illorum avaritiam culpatur, qui homines senes, & improles demulcebant, atque

Ep. 2. ad
Nepot. c. 7.

Hist. Eccles. Tom. IV.

Bbb ob-

Sæculum IV. obsequia vilia, & Clericis indigna assidue
A. C. 385. exhibebant, ut hæreditatis eorum parti-
 cipes fierent.

Ep. 8. ad De-
met. c. ult. ep.
100. ad Bon.
ep. 99. ad
Asellam.

Ep. 23. ad
Marcell. in
fin. ep. 25. ad
Paul. c. 6. 3.
Apolog. in
Ruff. c. 7.

Hæc S. Hieronymi libertas offendit multos, qui dictis ejus se ipsos perstringi suspicabantur. Nullum maledicentiæ genus fuit, quo cum non insectarentur; gressus ejus, risus, vultus compositio, agendi simplicitas, omnia videbantur suspecta. Tandem eo progressa est calumniandi libido, ut famam Viri sancti denigrare conarentur, obtentu conversationis cum mulieribus, & Virginibus, quibus sacram Scripturam explicabat, quamvis, ex quo Baptismum receperat, purissimis semper fuisset moribus, & ab avaritia alienissimis, & quamvis nullis aliis colloqueretur mulieribus; quamquæ probatissimæ vitæ essent, & in luctu rigidæ pœnitentiæ viverent. Populus vero Romanus contra omnes æque Monachos, ex Oriente advectos, querulabatur; esse homines græcos & veteratores, qui puellas primis stirpibus ortas perverterent, atque nobilibus animis Auctores essent, ut tristi, & austera vita contabescerent.

Ergo S. Hieronymus cedere invidiæ statuit, & urbe relicta in Palæstinam redire. In portu Romano, mense Augusto hujus anni 385. cum fratre suo juniori Pauliniano, Presbytero, cui nomen

Via-

Vincentius, & quibusdam aliis Monachis Sæculum IV.
A. C. 385.
in navem delatus est. Discessurum ali-

qui, amicorum piissimi, deduxerunt, &
omnibus paratis, antequam navem con-
scenderet, ad S. Afellam litteras exara-
vit, quibus sui discessus causas refert, ca-
lumniatores suos ad Tribunal Jesu Chri-
sti provocat, & SS. Matronarum, quas
Romæ relinquebat, precibus se commen-
dat. Primo devectus est Rhegium, inde
per mare Ionium, & præter Cycladas in
Insulam Cyprum appulit, ubi a S. Epi-
phanio exceptus est. Tum Antiochiam
venit, divertens apud Episcopum Pauli-
num; qui comitatus est abeuntem, & S. Hieronym.
Jerosolymam iturum, quo summa hyeme
pervenit. Inde migravit in Ægyptum,
ibique novum Alexandrinum invenit E-
piscopum; quippe Timotheo fatis functo Socr. V. c. 12
anno 385. Arcadio, & Bautone Consuli-
to. 2. Conc. p.
1791.
bus, ei Theophilus successerat, qui Sedem
hanc annis viginti septem tenuit. Ha-
bemus responsa Timothei circa octode-
cim articulos de conscientia casibus, Sa-
cramentorum administrationem respi-
cientibus. S. Hieronymus Alexandriam Ep. 75. ad
Pamm. c. 1.
ep. 51. ad
Domn.
se contulit, ut præprimis celebratissimum
Didymum cœcum videret, & ab eo di-
sceret, quamvis & ipse jam canitie esset
venerabilis, & inter Doctores Ecclesiæ
sapientissimos haberetur. Uno mense Ruff. in ves.
apud Didymum moratus, quæ in omni-
bus

B b b 2

bus

Sæculum IV. bus Scripturis intellectu difficilia sibi vi-
A. C. 385. debantur, proponebat. Ab ipso rogatus
 Dydimus, commentarium, in tres libros
Lib. 2. p. 176. divisum, composuit in Oseam, & quin-
Hier. Proem. que libros in Zachariam, ut ea, quæ O-
ad Ephes. rigenes omiserat, suppleret.

Apol. 6. 7. ep. In hac profectioe S. Hieronymus
65. 6. 1. illustravit Ægypti Monasteria, & illico in
 Palæstinam reversus, Bethlehemum se-
 cessit. Postquam Didymum audiverat,
 nihil ulterius discere posse credebatur,
 sed ipse Magistrum adhucdum adscivit
 Judæum, qui stipulata mercede ad eum
 veniebat, ut doceret noctu, ne id facere
 ab aliis Judæis deprehenderetur. Tum
 demum S. Hieronymus S. Pauli Epistolas
 explicare aggressus est; primo quidem
Præf. ad Epistolam ad Philemonem, tum ad Gala-
Gal. Præf. tas, & Ephesios. S. Cyrillus Jerosolymi-
ad Ephes. tanus circa id tempus beato fine quievit,
Hier. Scrip. postquam Sede sua sæpe pulsus, sæpe re-
 stitutus, octo annis pacate sub Theodosio
inf. n. 55. eam tenuisset. Superfunt ipsius octode-
 cim catecheses, ad explicandum Symbo-
 lum Catechumenis compositæ, & quin-
 que aliæ, quibus tria Sacramenta neo-
 baptizatis, quæ modo acceperant, expo-
 nebantur. S. Cyrillo successit Joannes,
 qui prius vitam monasticam duxerat.

§. XXXVII.

Sæculum IV.
A. C. 385.*S. Paulæ Profectio.*

Sanctum Hieronymum pressis vestigiis *Hier. ep. 27.*
 secuta est S. Paula. Ea Roma excessit, *ad Eust. c. 2. 3*
 & materno affectu discusso, quippe Rufinam filiam nubilem, & Toxotium filium infantem relinquebat, navigio se imposuit. Filiam Eustochium secum abduxit, & paucissimos domesticos; primum in Insula Pontia, in Italiæ littoribus aliquantum substitit, ut piæ curiositati satisfaceret, & S. Domitillæ cellulas videret, in quibus exilii sui tempus sub Imperatore Domitiano ante annos trecentos peregerat. Inde S. Paula in Cyprum *Sup. L. II. §. 52.* appulsa, S. Epiphaniæ pedibus advoluta est, qui, ut quiescendi tempus daret, diebus decem eam retinuit. Ipsa hos dies visitandis illius Regionis Monasteriis impendit, iisque solitariis eleemosinas largita est; nam sancti Episcopi Charitas ex omnibus mundi partibus vitæ solitariæ cupidos illuc attraxerat. Ex hac Insula Antiochiam delata est, & aliquantum, urgente Paulino Episcopo morata. Ex hac urbe media hyeme iter ingressa est, misero asello vecta, quæ antea ab Evnu-
 chis, servis suis, portari adsueverat.

Paula, peragrata Syria, Sidonem venit, nec procul ab hac urbe, nempe Sareptæ, in modicam Prophetæ Eliæ tur-

Bb b 3 rim

Sæculum IV. rim ingressa est. Cæsareæ domum Cen-
A. C. 385. turionis Cornelii vidit, in Ecclesiam adi-
 ficatam. Vidit quoque S. Philippi do-
 mum, & penetralia quatuor Virginum,
Sup. l. 1. §. 26 Prophetissarum, filiarum ejus. Prope
 Jerosolymam vidit sepulchrum Helenæ,
 Reginae Adiabenes. Palæstinæ Prætor,
 cui nobilissima Paulæ familia non erat i-
 gnota, ministrorum suorum præcipuos
 venienti obviam misit, qui Palatium, quo
 habitaret, adornarent, cui ipsa pauperem
 cellulam præhabuit. Omnia loca sacra
 obivit, tanta devotione accensa, ut, si a-
 licubi preces perageret, inde nulla ratio-
 ne, quam alia loca pia, sibi necdum visa,
 adeundi desiderio avelli posset. Ante
 Crucem prostrata, Salvatorem non mi-
 nori fervore, ac si eum oculis corporis
 affixum conspexisset, adorabat. Sepul-
 chrum ingrediens, lapidem, quem Ange-
 lus revolverat, osculabatur; illum au-
 tem locum, quem incumbens Jesu Chri-
 sti mortui corpus contigerat, osculis pre-
 mere non cessabat. Cum montem Sion
 viferet piissima Paula, monstrata est ei
 columna, adhucdum Jesu Christi sangui-
 ne aspersa, & illo tempore Ecclesiæ por-
 ticum sustentans, qua in flagellatione al-
 ligatus fuit. *Hier. ep. 27.* Ostensum est etiam eidem
c. 4. cœnaculum, quo Spiritus Sanctus die
 Pentecostes in Apostolos descendit. Je-
 rosolyma, distributis largiter in pauperes
 elec.

eleemosinis, Bethlehemum concedens, Sæculum IV.
in via sepulchrum Rachelis inspexit, ca- A. C. 385.

vernā Nativitatis ingressa, conspiceret
sibi videbatur, infantulum Jesum a Ma-
gis, & pastoribus adorari. Inde Turrim
Ader, seu gregis, visit, & omnia loca Pa-
læstinæ, quæ fama commendabat, obiit. c. 6.
Inter alia vidit Bethphage sepulchrum
Lazari, atque Marthæ, & Mariæ domum.
In monte Ephraim sepulchra Josue, &
Eleazari Pontificis venerata est. In Si-
char Ecclesiam intravit, puteo Jacob su-
perædificatam, ubi Dominus mulieri Sa-
maritanæ locutus est. Post hæc duode-
cim Patriarcharum sepulchra adiit, & Se-
baste, seu Samariæ sepulchra Elisæi, &
Abdiæ vidit, præcipue vero Sepulchrum
S. Joannis Baptistæ reverita est, & per-
territa mirabili potestate Dæmonis in E-
nergumenos, qui illuc spe recuperandæ
salutis adducebantur. Morasthi Eccle-
siam vidit, ubi aliquando Prophetæ Mi-
cheæ sepulchrum fuerat. Hæc de pe-
grinatione S. Paulæ S. Hieronymus scri-
bit, atque ita sacræ antiquitatis vestigia,
quæ suo tempore in Palæstina monstra-
bantur, nos edocet.

Inde S. Paula comitante filia sua Eu-
stochium, & pluribus aliis Virginibus, in c. 7.
Ægyptum digressa, primum Alexan-
driam, deinde in desertum Nitriæ venit,
ubi eidem Isidorus Episcopus, & Confes-

B b b 4 for

Sæculum IV. A.C. 385. for cum innumerabilibus turmis Monachorum, quorum aliqui Presbyteri erant, aut Diaconi, obviam processit. Celeberrimos invisit Anachoretas, cellulas intrabat, eorum pedibus prosternebatur, nec quidquam aliud ab hoc deserto eam cum suis puellis abstrahere potuit, nisi in sanctis Redemptionis humanæ locis habitandi vehemens amor. Igitur prompte in Palæstinam reversa, Bethlehemi sedem vixit, ubi in angusta domo tribus annis morata est, donec cellulas, Monasteria, & excipiendis peregrinis hospitia prope viam ædificasset. Hic sub Regimine S. Hieronymi, qui & ipse ibi dies suos clausit, reliquum vitæ tempus transiegit, sacrarum Scripturarum studio, & pietatis operibus in peregrinos intenta.

§. XXXVIII.

Theodosius Idololatriam persequitur.

Zosm. l. 4. p. 762. Theod. V. hist. c. 1. Sup. l. XVI. §. 29. **T**heodosius in Oriente Idololatriæ extirpandæ omnibus viribus incubebat. Constantinus Magnus prohibuit quidem, ne Dæmonibus sacrificaretur, sed Tempia non diruit, contentus, paganos ab ingressu arcere. Patris exemplum secuti sunt filii. Julianus Idolorum cultum reducere conatus est, quem Jovianus iterum ejecit. Valens solis Catholicis bellum movit, omnes alios, quæcunque Religio placuisset, sequi passus, ita

ita ut, ipso regnante, Idolis publice Sa- Sæculum IV.
crificia offerrentur, & Bachi Orgia cele- A C 385.
brarentur. Rebus Religionis ita com-
paratis, superveniens Theodosius, Idolo-
latrîam radicitus evellere statuit. Cum
necdum sibi vires suæ placerent, ut Ma-
ximo bellum diceret, legatione ab eo ac-
cepta, oblatum fœdus iniit, Collegam
appellavit, & Cynegium Præfectum Præ-
torio Orientis in Ægyptum missum, Ma-
ximum Augustum proclamare iussit, &
imaginem ejus Alexandriæ populis ho-
norandam exponere. Simul discedenti
Cynegio in mandatis dedit, ut templa *Idat. fast.*
clauderet, & omnibus Idola adorare pro- *an. 388.*
hiberet; idque effectui datum. In ejus-
modi legibus semper observamus, in Æ-
gypto maxime exstitisse superstitionum
fontes, atque in hac potissimum Regione
Idololatrîam profundissimas radices egis-
se. Legem invenimus Theodosii, ad *L. 9. Cod.*
Cynegium directam, & datam Constan- *Theod. de*
tinopoli, octavo Calendas Junii, Arca- *pag.*
dio, & Bautone Consulibus, id est, 25.
Maji anno 385. qua sub gravissimi suppli-
cii pœna prohibetur, ne quis Diis sacrifi-
cet animalia, cujus exta deinde inspi-
ciat, & futura scrutetur; universim in
hac lege quodcunque demum Divina-
tionis genus adhibere vetatur.

Sæculum IV.
A. C. 385.

§. XXXIX.

S. Marcellus Apamiensis.

Chro. Pasch.
an. 379. Et
ibi. Cang.
Theod. V.
hist. c. 21.

Heliopoli in Phœnicia magnum, & celeberrimum templum Balanii, seu Belenii, quod Solis nomen esse creditur, in Ecclesiam mutatum. Idem Damasci factum. S. Marcellus, Apamiensis Episcopus, primus cœteris exemplum dedit, & urbis suæ templa evertit, legi, & auctoritati Imperatoris confisus. Is successerat Episcopo Joanni, qui magno Concilio Constantinopolitano anno 381. interfuit, erat Marcellus vir singulari pietate, cui litterarum commercium fuerat cum Martyribus, id est, verosimiliter cum S. Eusebio Samosateno, aliisque sub Valente persecutionem patientibus; tandem & ipse Martyrii coronam assecutus. Orientis Præfectus, nempe Cynegius, Apamiam cum duobus Tribunis, & militibus eorum venerat, quibus urbem occupantibus, populus nihil movere ausus. Præfectus Jovis templum demoliri aggressus, ædificium sua magnitudine, & ornamentorum multitudine præcipuum, dimisit propositum, quippe tam solido fundamento nitebatur, ut illud velle diruere, supra humanas vires videretur. Magnis lapidibus, exquisita arte junctis, constabat, & præterea ferro, plumboque firmabatur. S. Marcellus, videns, Præfectum

Atum his impedimentis absterreri, consi- Sæculum IV.
A. C. 385.
lium dedit, ut ad alias urbes procederet;

ipse vero oratione apud Deum institit,
ut modum destruendi ædificii suggere-
ret. Ubi altera dies illuxit, quidam ho-
mo nec artis fabrilis, nec murariæ peri-
tus, sed vilis operarius, ultro Episcopo
se sistit, promittit, se templum facili mo-
do diruturum, nihil ultra pro labore pe-
tens, quam ut merces, operariis dari con-
suetæ, sibi geminaretur. Id spondit
Episcopus; atque iste mercenarius in
hunc modum opus aggressus est; Tem-
plum in colle stabat, & a quatuor late-
ribus contiguaerat porticus; columnæ
totius templi altitudinem æquantes, in
circuitu singulæ sedecim cubitorum e-
rant, de saxo durissimo, & quibuscunque
instrumentis difficulter mobili. Merce-
narius, terra circum columnas effossa,
eas suppositis fulcris ex ligno olivario su-
stentavit; cum hoc modo columnis tri-
bus fundamentum terreum subtraxisset,
lignis, quibus fulciebantur, ignes admo-
vit; sed ardere non poterant, visusque
est Dæmon, obscuri spectri specie, flam-
mas compescere. Postquam hæc ligna
incendere aliquoties frustra tentarunt,
rem ad S. Marcellum deferunt, qui forte
more habitantium in Regionibus calidis,
somno refocillabatur meridiano. Con-
festim Vir sanctus in Ecclesiam festina-
vit.

rm.
o.
Fennad.
Script. in
Faust. Libel.
Marcell. &
Faust. p. 32.
p. 29.

Sæculum IV. vit, iussitque vas aqua impletum sub Al-
A. C. 385. tare deponi, tum pronus jacens in pa-
 vimento, oravit ad Deum, ut Dæmonis
 potentiam coerceret, ne ultra deciperen-
 tur Infideles ! & signo crucis super a-
 quam facto, mandavit Diacono, cujus si-
 bi nota fides, & zelus, & cui nomen E-
 quitius, ut cito curreret, fulcra lignea as-
 spergeret, & ignem subjiceret. Fugit
 Dæmon, hujus aquæ virtutem non ferens;
 sunt verba Theodoretī; &, ac si oleum
 fuisset affusum, ligna flammis correpta,
 statim consumpta sunt. Tres columnæ,
 fundamento destitutæ, collabentes, in
 eandem ruinam duodecim alias, & inte-
 grum templi latus pertraxerunt. Tanti
 casus fragor tota urbe exauditus; & ac-
 currens ad spectaculum populus in Dei
 Laudes solvebatur. S. Marcellus eodem
 modo alia templa tam in urbe, quam in
 agris destruxit, certus, Infideles aliter non
 nisi difficillime posse converti.

Soz. VII.
 c. 15.

Sciens, quod in Regione territorii A-
 pamiensis, quæ Aulona dicebatur, ma-
 gnum templum staret, illuc se cum mi-
 litibus, & gladiatoribus contulit; nam
 Pagani templa sua vi tuebantur, & sæpe
 ad ea custodienda Galilæos, & montis
 Libani incolas accersebant. S. Marcellus
 ubi haud procul a templo Aulonæ per-
 venit, extra teli jactum substitit, quia
 pedibus captus nec dimicare, nec perse-
 qui,

qui, nec fugere poterat. Militibus, & Sæculum IV.
gladiatoribus templum invadentibus, A. C. 385.
quidam Infideles ex illa parte, quæ ab
aggressoribus erat averfa, templo exeun-
tes, & solum Episcopum videntes, com-
prehensum, & in ignem conjectum, ne-
carunt. Res primo omnes latuit, sed
lapsu temporis cognita est, volebantque
S. Marcelli Liberi ob Patris necem pœ-
nas reposcere, quod Concilium Provin-
ciæ fieri prohibuit; namque Episcopi e-
xistimabant, non esse iudicio vindican-
dam viri iusti mortem, pro qua magis
Deo gratias agi oporteret. Ecclesia S. Mart. Rom.
Marcellum Apamiensem 14. Aug. ut Mar-14. Aug.
tyrem honorat.

§. XL.

Rescriptum Luciferianis favens.

Theodosius ad eundem Cynegium Re-
scriptum, Luciferianis schismaticis fa-
vens, direxit. Duo hujus Sectæ Presby-
teri, Marcellinus, & Faustinus tribus Im-
peratoribus Valentiniano, Theodosio, &
Arcadio libellum supplicem tradidere, *Edit. Sirm.*
quo petebant, ut se contra persecutionem 1650.
Catholicorum, ut ipsi dicebant, tueren- *Gennad.*
tur. Catholicos prævaricatores vocant, *Script. in*
quod ad suam Communionem recepe- *Faust. Libel.*
rint, in Concilio Ariminensi lapsos. Schis- *Marcell. &*
matici isti fatentur, Sectatorum suorum *Faust. p. 32.*
numerum esse valde exiguum, & Episco-
porum

Sæculum IV. coporum sanctissimos condemnant; S.
A. C. 385. Hilarius, quem prævaricatorum, & i-

pag. 39. pforum hæreticorum fautorem fuisse ac-
cusant; Osum, quem, post lapsum per-
secutorem fuisse, dicunt, & morte hor-
renda defunctum, narrant, incredibili

p. 72. Præf. fabula. Nec S. Athanasio parant, sed

p. 65. 73. præcipue S. Damaso Papæ irascuntur, se-
que ex parte Antipapæ Ursini stare aper-
te pronuntiant. Cujus vero auctorita-

Sup. l. XVI. tem maxime extollunt, & pro suæ Com-

§. 39. munionis capite habent, est Gregorius

p. 40. Episcopus Illyberitanus in Hispania; huic

miraculorum donum tribuunt, dicuntque,

neminem unquam ausum fuisse, hunc vi-
rum Sede sua pellere, aut proscribere.

p. 76. 77. Ec. Inter Episcopos Orientis præceptum ha-
bent Heraclidem Oxyrinchensem in Æ-

gypto, quem magnas persecutiones ab
Arianis, Catholicisque passum ajunt. Imo

Romæ Episcopum habebant, cui nomen
p. 69. 84. Ephesus, aut Euresius. Conqueruntur,

v. Gothorf. quod Luciferiani appellantur, sed se sim-
ad l. 28. C. pliciter Christianos affirmant, cumque

Tho. de hæ. Lucifer nullam opinionem hæreticam
docuisset, tanquam auctorem Sectæ par-

p. 70. ticularis immerito reprehendi. Denique
postulant, ut quiete vivere juxta con-

p. 97. scientiæ suæ instinctum sinerentur, &
promittunt, se aliis lubenti animo relin-
quere Ecclesias, structura magnificas, &
possessionibus opulentas, quarum affe-

ctu

ctu execrati, inquiunt: fidei integritatem amiserunt. Imperator Theodosius ad hunc libellum respondit, dato ad Cynegium Rescripto, quo Gregorium in Hispania, & Heraclidem in Oriente Episcopos vitæ sanctæ, & laudabilis dicit, & prohibet, ne quis hujus Communio-
nis hominibus quocunque modo molestus sit, utpote in fide Catholica vivere, & mori desiderantibus. Ita Theodosius horum Schismaticorum fraudibus patuit. Non tamen apparet hoc Rescriptum multum utilitatis attulisse ipsorum Sectæ, quæ brevi post tempore extincta est. (*)

§. XLI.

Justina S. Ambrosio infesta.

Ea ipsa pax, cujus inter Maximum, & Sup. §. 28.

Valentinianum stabiliendæ S. Ambrosius Auctor fuerat, Imperatrici Justinæ juvenis Principis Matri otium fecit, persequendi sanctum Episcopum, quod ei vivo Valentiniano Marito suo, aut Gratia-
no

Ruff. II. c. 15

(*) Hier ist eine kurze Anmerkung des Uebersetzers, in welcher er noch den schon verstorbenen Pabst Damasus verfolget. Die 2. Schismatici aber Marcellinus, und Faustinus, die offenbare Lüggen, sonderlich von dem Bischoffe Osius in ihr Libell eingerücket, sind bey ihm die hochwerthe-
ste Zeugen.

Sæculum IV. no non licuisset. Cum prope esset festum Paschæ anni 385. misit Justina ad

A. C. 385. S. Ambrosium, qui peterent, ut Ecclesiam concederet, in qua Ariani, quos apud se

Ambr. ep. 20. habebat, congregari possent. Primo Ba-

ad Sor. n. 1. silicam Porcianam petierunt, quæ extra

Mabill. Itin. urbem erat, & hodie S. Victoris nomine

Ital. p. 17. dicitur. Paulo post Basilicam novam

Ambr. ep. 20. altera majorem, & intra mœnia positam,

n. 2. sibi postularunt. Qui primum missi fuerant, Comites consistoriales dicebantur,

nempe in rebus, bonum publicum tangentibus, Principis Consilarii, petentes,

ut Basilicam Arianis designaret, & populum, forte seditionem moturum, cohiberet.

Respondit Ambrosius; qui templum Dei inimicis traderet, non Episcopum, sed proditorem fore. Hæc die

n. 3. Veneris ante Dominicam Palmarum facta; sequenti die Sabbati Præfectus Præ-

22. 2. 385. torii Ecclesiam intravit, ubi S. Ambrosius erat cum populo, atque persuadere

nitebatur, ut saltem Basilicam Porcianam concederet! ad hanc vocem populo clamante, ait Præfectus, se rem ad Imperatorem delaturum.

27. 2. 385.

n. 4. Die Dominica post lectiones S. Scripturæ, & exhortationem, dimissis Catechumenis, S. Ambrosius Symbolum in

Baptisterio Basilicæ quibusdam Competitoribus explicabat. Competitores erant, ut dictum, Catechumeni selecti, qui

qui tota quadragesima præparabantur ad baptismum, festis Paschalibus recipien-
 dum. S. Ambrosio, his occupato, nuntiatur, missos esse ex Regia Decanos, qui in Basilica Porciana, scuta Cæsarea suspendenderent, quo audito populi partem illuc confluere. Hi Decani erant quoddam apparitorum genus, & scuta Cæsarea, in velis picta, si alicubi suspenderentur, indicabant, illam domum, aut Hereditatem ad Imperatoris Dominium pertinere. Accepto nuntio, S. Ambrosius ab incepto non destitit, sed Missam, id est, Oblationem inchoavit. Ipso S. Sacrificium (*) offerente, adsunt, qui indicant, quemdam Castulum, Arianorum Presbyterum, cum per plateam incederet, a populo fuisse comprehensum; tum vero S. Ambrosius amarissime flere, & in ipsa Sacrificii actione Deum rogare, ne permetteret, in causa Ecclesiæ cujusquam sanguinem fundi, aut certe nullius alterius nisi suum, quem promptissime non modo pro populi sui, sed etiam hæreticorum salute daturus esset; statimque missis Presbyteris, & Diaconis Arianum illum Presbyterum periculo liberavit.

Popu-

Sæculum IV.
 A. C. 385.

Sup. l. XI.

S. 21.

n. 5.

(*) Vocem: *Sacrificii*, nempe luculenta contra se testimonia, Interpres Protestans more suo declinat.

Sæculum IV. Populum resistentem aula seditionis
A. C. 385. incusavit; illico graves pecuniarum mul-

n. 6.

L. 8. C. Th. de
indul. crim.

S. Ambrosius

ctæ in totum mercatorum collegium decernuntur. Multi vinculis dati sunt integra hebdomada majori, qua mos erat vinctos dimittere secundum ultimorum Imperatorum leges; imo secundum legem ab ipso Valentiniano hoc eodem anno 23. Febr. latam. Hoc quidem verum, in illis legibus reos læsæ Majestatis excipi. Tribus diebus a mercatoribus ducentæ libræ aureorum exactæ sunt, id est, trecentæ Marcæ. Dicebant autem paratos se duplum dare, si modo fidem salvam præstare possent. Carceres mercatoribus erant impleti; qui Palatio ministrabant, qui ab Epistolis erant, Imperatoris Procuratores, minoribus officiis destinati, & qui sub diversis Comitibus serviebant, in aula detinebantur, & in publicum prodire prohibebantur, ne si cum cæteris conversarentur, spiritu seditionis afflarentur. Terribiles minæ viris, in Dignitate constitutis, intentabantur, nisi Basilicam Arianis traderent. Tandem persecutores ita exarserant, ut, si ansam dedissent Catholici, timendum fuisset, ne in extremam sævitiam prorumperent.

n. 8.

Comites, & Tribuni ad S. Ambrosium venerunt, jubentes, ut absque cunctatione Basilicam traderet; Imperator rem

rem uti jure suo, cum omnia in Principis potestate essent. Respondit Præful: A. C. 385.

Si Imperator a me peteret, quæ mea sunt, agros, pecunias tradere non recusarem, quamvis, quæcunque mea sunt, pauperum bona sint; at res divinæ potestati Imperatoris non subjiciuntur. () Si vobis patrimonii mei desiderium est, accipite! si corpus vultis torquere lubens offero. Si vultis vincere, & ad mortem ducere, nihil mihi optabilius. Non confertis circa me populi cuneis me tuebor; non Sacrosanctum altare manibus complectar, vitam deprecans, sed pro altari mori gestio. In hæc verba S. Ambrosii zelus erumpebat, quod sciret, immisos esse armatos, (**) qui Basilicam vi occuparent; præterea summo horrore concutiebatur, cogitans, fieri posse cædes, quas non urbis modo, sed totius Italiæ calamitas sequeretur. Vitam propriam in Sacrificium offerre cupiebat, ut averteret ab Ecclesia invidiam, & sanguinem humanum*

Ccc 2 num

(*) Testis omni exceptione major, quos limites Jus Principum in Sacra habeat.

(**) Der deutsche Uebersetzer giebt: Weil er wußte, daß schon die Dragoner beordert waren. Herr Uebersetzer! im 4. Jahrhundert Dragoner? Vielleicht ist ihm hier dasjenige eingefallen, was in Frankreich im Jahre 1685. als das Edictum von Nantes abgeschaffet wurde, geschehen.

n. 9.

Sæculum IV. num servaret, quem sæva persecutio fu-
A. C. 385. sum ibit. Cum deinde instarent, ut po-
 puli furorem cohiberet, respondit: *Meum
 quidem est, populum non concitare, at mi-
 tigare animos in solius Dei potestate. Si
 vero creditis, populum mea præsentia ad
 seditionem accendi, pænas exigite, aut in
 desertum, quocunque libuerit, me mittite.*
 His auditis recesserunt. S. Ambrosius
 tota die in veteri Basilica permansit, ad
 noctem vero in domum suam dormitu-
 rus concessit, ut præsto esset, si adveni-
 rent, se comprehensuri.

§. XLII.

Quæ in ista persecutione secuta sint.

§. II.

Antequam illucesceret, domo egressus
 est, & Basilicam milites cinxerunt,
 qui ad Imperatorem nuntios misisse di-
 cebantur, si exire vellet, neminem obsti-
 turum, & si ad Conventum Catholico-
 rum iret, præsidio se futuros, alias vero
 ad illum, in quo Ambrosius esset, transi-
 turos. Nempe milites omnes, sicut &
 cives Mediolanenses, Catholici erant;
 nulli hæretici, nisi pauci Imperatoris au-
 lici, & Gothorum ex Gente aliqui; Im-
 peratrix vero, quocunque iret, commu-
 nionis suæ homines secum trahebat, quo-
 rum nullus tunc præsentis periculo aude-
 bat prodire. S. Ambrosius ex populi ge-
 mitibus cognovit, Basilicam, in qua esset,
 a mi

a militibus circumdari. Dum lectiones recitantur, S. Ambrosio referunt, etiam Basilicam novam populo redundare, majorem videri Fidelium numerum, quam aliis temporibus soleret, quibus Ecclesias adire liberum fuisset, eosque petere, ut Lector sibi submitteretur. Milites, Ecclesiam circumstantes ubi erat Ambrosius, comperto, quod jussisset, ut omnes ab eorum Communionem abstinere, in concionem ingredi cœpere; quibus visis mulieres perterritæ, unaque earum fuga se abripuit. At milites dicebant, ad orandum intrasse se, non pugnandum. Populus sæpius exclamabat modeste quidem, & constanter, ac si Imperator præsens esset, & loquentes audire posset: *Rogamus te, Auguste! non rebellamus, nec timemus quidquam, sed rogamus!* Ad S. Ambrosium vero dicebant, ut ad alteram Basilicam transfret, ubi a populo expectabatur.

Ipse tunc incepit explanare librum Job, qui, sicut illius temporis officium exigebat, fuerat prælectus. Usus iste hodieque in Ecclesia Græca observatur, in qua liber Job ad officium nocturnum per hebdomadam majorem legitur, nempe die Lunæ incipiunt, & die Veneris finiunt. S. Ambrosius hanc lectionem præsentis persecutionis circumstantiis accommodans, populi sui patientiam laudat,

Sæculum IV.
A. C. 385.

n. 14.

Trodium
impres. an.
1636.

n. 15.

C c c 3

dat,

Sæculum IV. dat, & cum Jobi patientia comparat. In-
 A. C. 385. ter suas quoque ærurnas, & hujus S. Pa-

triarchæ comparisonem adornat, & in-
 quit: *Dæmon vos filios meos, solas nempe
 meas divitias, eripere mihi conatur! &
 quod eidem necdum in corpus meum sciri
 licuerit, inde forte est, quia Deus in-*
 n. 16. *firmitatem meam cognoscit.* Uxori Job

similem dicit Imperatricem, quæ se co-
 gere volebat ad tradendam Ecclesiam,
 & maledicendum Deo. Ejusdem perfe-
 cutionem Evæ Adamum tentanti, nequi-

tiæ Jezabel, & Herodiadis exæquat. Ju-
 beor, inquit: *Basilicam concedere.* Re-
 spondeo: *Hanc concedere mihi non licet,
 tibi vero, Imperator, nocebit hanc accipe-
 re! Affirmant; omnia Imperatori licere,
 ipsi in omnia Dominium competere.* Re-
 spondeo: *Ne usque adeo te ipsum fallas!*
 n. 17. 18. *tuo damno credideris, tibi, quia Impera-*
tor es, jus quodquam in res divinas con-
venire! dixerunt nomine Imperatoris:

Oportet, ut & ego unam Basilicam ha-
 Persecutio beam. Respondi: *Nunquid oportet com-*
 Mediolani. *mercium tibi esse cum adultera? nempe*
cum Hæreticorum Ecclesia. S. Ambrosio

in hunc modum concionante, aliqui re-
 ferunt, Imperatoris parmas fuisse abla-
 tas, & Basilicam plenam esse populo, qui
 Ambrosii præsentiam exposceret. Quos-
 dam Presbyteros illuc misit, ipse vero
 n. 20. ire noluit, & dixit: *Confido in Jesu Chri-*
 sto

sto fore, ut Imperator nobiscum stet. Tum ^{Sæculum IV.} orationem ad rem, quæ nunc refereba- ^{A. C. 385.}

tur, convertens, sermonem ita profecutus est: *quam profunda sunt S. Spiritus oracula! meministis, fratres mei! quo dolore responderimus ad illa verba hodie mane prælecta: Domine! venerunt Gentēs in hæreditatem tuam! venerunt Gothi, aliique alienigenæ armati, Basilicam cinxerunt, sed venerunt Gentiles, & facti sunt Christiani; venerunt, ut hæreditatem invaderent, & in Dei cohæredes mutati sunt. Defensores habeo illos, quos inimicos putabam.* Ep. 78.

Adhuc agebat Deo gratias ob felicissimam mutationem, admirans, quam cito Imperatoris animus militum amore, Comitum rogatu, & populi precibus fuisset mitigatus, cum monetur, missum adesse ab Imperatore Scribam, qui mandata afferret; tum aliquantum secessit, aitque ad eum Notarius: *Quomodo ausus es, contra Imperatoris mandatum agere? S. Ambrosius respondit: nescio quodnam hoc mandatum sit, aut cuius rei incusser? Notarius dixit: quare Presbyteros misisti ad Basilicam? si tyrannus es, fac ut sciam, & arma contra te in defensionem meam expediam? S. Ambrosius: nihil egi, quod plus justo Ecclesiæ tribuat. Ubi comperi, Basilicam a militibus cinctam, ingemiscere contentus, cum plures hortaven-*

Ccc 4 tur,

Sæculum IV. tur, ut illuc irem, dixi: nec Basilicam
A. C. 385. tradere possum, nec me præliari oportet!

¶ 23.

ubi rescivi, ablata fuisse vela, quamvis a populo peterer, Presbyteros nisi, ipse non ivi, sperans, Imperatorem ex parte nostra futurum. Si tibi hoc videtur esse Tyrannis, cur moraris, me percutere, nulla sunt mihi arma, nisi sola potestas vitam meam periculo exponendi. In Lege veteri Sacerdotes Regna dabant, & sibi non accipiebant; hodie dicentes audias, Imperatores magis ambire Sacerdotium, quam Sacerdotes Imperium. Sane Maximus Tyrannum me non appellat, sed auditur con-

¶ 24.

queri, Legatione, quam suscepi, effectum, ne in Italiam arma verteret. Catholici totam diem tristes transegere, nisi quod pueri colludentes Imperatoris insignia laceraverint; hæc erant vela, seu vexilla, quibus Imperatoris imago exhibebatur, in signum ipsius Domini, ubicunque

v. l. 2. Cod. ut
nemo priv.
l. II. tit. 16.
Greg. IV.
ep. 33.

appenderentur. At S. Ambrosius, militibus Basilicam circumstantibus, domum se conferre non potuit. Psalmos recitavit cum fratribus in parva Ecclesiæ Basilica, id est, verosimiliter noctem orantes perdurarunt in quodam oratorio, quod in eadem majori Ecclesia continebatur. Nam Ecclesiis juncta erant alia ædificia, conclavia, triclinia, balnea, porticus; unde intelligimus, quomodo populus integros dies, noctesque ibi permanse-

leg. 4. c. Th.
de his qui ad
Eccles. l. IX.

manferit. Loca erant, ubi decenter co-
medere, aut dormire poterant.

Sæculum IV
A. C. 385.

Altera die, quæ erat Cœna Domini, lectus est de more liber Jonæ, quem Ecclesia adhucdum, sed tantum Sabbato Sancto legit. Lectione finita S. Ambrosius concionem exorsus est his verbis: *Lectus est liber, fratres mei! in quo prædicatur, peccatores pœnitentiam esse acturos.* Ad hæc verba populus spem bonam concepit, quod ipse auguraretur, statim eventurum. Dum S. Ambrosius orationem profequitur, adveniunt, nuntiantes, jussu Imperatoris milites a Basilica recessisse, & multas a mercatoribus expressas, iisdem fuisse restitutas. His auditis populi lætitia in plausus, & gratiarum actiones erupit; gaudebat quoque, id accidere illa die, qua Ecclesia pœnitentibus absolutionem concedit. Viri etiam militares hæc nuntiare festinabant, & altaria complexi, in signum pacis osculabantur.

c. 25.

S. Ambrosius.

n. 26.

S. Ambrosius hæc omnia, sicut tunc contigerant, Sorori suæ, Sanctæ Marcellinæ, Romæ existenti, perscripsit, quæ ubi de persecutionis initio audiverat, sæpe, & maxima sollicitudine, quæ agerentur, scire expetebat. In fine hujus narrationis adjungit; prævidere se graviores motus; namque, inquit: *cum Comites Imperatorem rogarent, ut in Ecclesiam se conferret,*

n. 1.

n. 27.

Ccc 5

ferret,

Sæculum IV. *ferret, respondit: nempe, ut si imperet*
A. C. 385. *Ambrosius, me pedibus, manibusque liga-*

tum, inimicis meis tradatis! deinde ad-
dit: Eunuchus Calligonus, Cubiculario-
rum Præfectus, ad me misit, qui diceret:
Valentinianum spernere audes, me vivo?
quieti caput non dabo, antequam tibi cer-
vices fregerim. Respondi: faxit Deus!
ut quod minaris, etiam effectum præstes!
ego quidem, ut Episcopus sancta morte de-
fungar; tu vero facies, quod infamem Eu-
nuchum decet. Haud multo post hæc Cal-

Aug. VI. ligonus, nefandi criminis reus, & convi-
cont. Jul. ctus, capite plexus est.
c. 14. n. 41.

§. XLIII.

Lex Arianis favens.

Ruff. II. c. 16. Soz. VII. c. 13. *Justina Imperatrix ob populi motus in*
S. Ambrosium exacerbatur, filio suo
Valentiniano persuasit, ut legem conde-
ret, vi cujus Arianis, auctoritate publica
muniti, conventus agere possent. Be-
nevolus, Libellis Præfectus, id est, illo-
rum primus, qui a secretis erant, hanc
legem concipere recusavit, quia erat ab
unguiculis Religioni Catholicæ addictis-
Gaudent. Præf. simus, quamvis necdum baptizatus. No-
vam ei, & majorem Dignitatem promi-
sere, si obediret; sed magno animo re-
spondit: hanc potius, quam possideo, digni-
tatem auferte, & fidei integritatem re-
linquite! simul ante Imperatricis pedes
cingu-

cingulum, suæ Dignitatis signum, proje- Sæculum IV.
cit. Igitur Imperatoris gratia excidit, & A. C. 386.
Dignitate; tum Brixiam, Patriam suam,
rediit, ubi Sanam Doctrinam S. Philastrii
opere didicerat. Benevolus exinde, acce-
pto Baptismo, inter splendidissima hujus
Ecclesiæ ornamenta effulsit, S. Gauden-
tii, qui S. Philastrio successit, amicorum
intimus. Nihilominus Lex pro Arianis *Lib. ult. C.*
scripta, & in publicum edita Mediolani, *Theod. de*
decimo Calendas Febr. Honorio, & Evo- *fid. Cath.*
dio Consulibus, id est, 23. Jan. anno 386.
Honorius erat Theodosii filius secundo
genitus, natus nona Sept. 384. & paulo *Idac. fast.*
post, quam natus esset, Consul designatus *Chr. Pasch.*
cum titulo nobilissimi infantis. Evodius *an. 384.*
ex primis Maximi purpuratis, ab eo Præ- *Socr. V.*
torio Præfectus anno 385. fuerat. Illo *c. 10.*
tempore mos obtinuerat, ut Consul unus
pro Oriente, & alter pro Occidente crea-
retur.

Lex Valentiniani, Arianis favens, hu-
jus erat tenoris: *Licentiam facimus con-
ventus celebrandi iis, cujus opiniones con-
formes sunt expositioni fidei, sub Constan-
tio felicitis memoriæ in Concilio Ariminensi
receptæ ab Episcopis, ex toto Romano Im-
perio congregatis, & ab iis ipsis, qui hodie
huic fidei resistunt, atque in Concilio Con-
stantinopolitano confirmatæ. Liberum
etiam erit in Ecclesiam convenire illis,
quibus indulsumus (nempe Catholicis)*
sciant

Sæculum IV. *sciant autem, si quid turbarum contra*
A. C. 386. *boc nostrum mandatum cieant, se morte*
puniendos, tanquam Seditiois Auctores,
Ecclesiasticæ pacis perturbatores, & Læsæ
Majestatis reos. Illi quoque supplicio ad-
dicentur, qui obreptitie, vel occulte huic
nostro mandato adversabuntur. Occul-
tus hujus legis Auctor erat Auxentius,
quem Ariani pro Episcopo Mediolanensi
habebant. Is, ex Scythia advena, vero
nomine Mercurinus dicebatur, sed notis
criminibus infamis, Auxentii nomen as-
sumpsit, ob primi Auxentii, S. Ambrosii
Prædecessoris, memoriam Arianis gratis-
simum.

Ambr. serm.
de Basilic.
 n. 22.

§. XLIV.

S. Ambrosii admonitio.

Id. ep. 21. ad **H**aud multo post hujus legis publica-
Valent. n. 1. *tionem, Dalmatius, Tribunus, &*
Notarius, Imperatoris jussu ad S. Ambro-
sium venit, & indicavit, ut Judices eli-
gat, sicut Auxentius fecisset, & causa eo-
rum in Imperatoris curia judicaretur,
subjungens, nisi comparere vellet, quo-
cunque vellet discederet! id est, Sedem
Ecclesiæ Mediolanensis Auxentio relin-
queret. S. Ambrosius Episcoporum, qui
Mediolani agebant, consilium exquisivit;
hi suaserunt, ne ad Palatium iret, aut in
hoc judicio sui copiam faceret, timen-
dum esse, ne inter judices, ab Auxentio
selectos,

n. 13.

selectos, pagani vel Judæi larvati late-
rent. Ergo istorum consilio admonitio-
nes scripsit, quas ad Imperatorem misit,

Sæculum IV.
A. C. 386.

excusans, quod huic mandato obtempe-
rare non posset, præcipue ob exemplum
Valentiniani Patris, qui sæpe in collo-
quiis, & editis legibus declarasset, in cau-
sis fidei, aut Personarum Ecclesiasticarum

n. 2.

judicem non debere esse statu inferiorem,
quam partes; id est, Episcopos non nisi
ab Episcopis judicari oportere. Et sub-
jungit: *quis negare ausit, in causis fidei*

n. 4.

*Imperatores Christianos ab Episcopis judi-
cari, nullatenus vero ab Imperatoribus*

Episcopos. Deinde dum de iudicibus, ab

n. 6.

Auxentio electis, loquitur, ait: veniant
ad Ecclesiam, non ut inter iudices sedeant,

sed ut mixti populo auscultent, & quisque

illum eligat, quem sibi sequendum existimat.

Quæritur, quis hujus Ecclesiæ Episcopus

sit? si populus Auxentium audierit, eum-

que credat solum veritatem docere, sequa-

tur fidem ejus! non invideo. S. Ambro-

sus ita loquitur, quod de populi sui con-

stantia in fide Catholica esset certissi-

mus.

De Lege, modo promulgata, conquæ-

n. 9.

ritur, quod per eam liberum amplius non

sit, nisi pro Arianis judicare, cum contra

eam ne quidem libellum supplicem trade-

re liceret. *Idem quod aliis, inquit: utique*

tibi ipsi præscripsisti; nam Imperator Le-

ges,

Sæculum IV. ges condit, ut eas primus observet. Vis,
A. C. 386. ut Iudices Laicos eligam, qui, si pro vera

n. 12.

fide steterint, proscribentur, vel capite luent? vis, ut eos exponam periculo, ne sint in Deum perfidi, aut morte affician-

n. 13.

tur? non est tanti Ambrosius, ut propter ipsum lædatur Sacerdotii honor! vilis est unius hominis vita cum Dignitate omnium Episcoporum comparata.

n. 14.

Tum, quantum Concilium Ariminense abominetur, & firmissime Concilio Nicæno adhæreat declarat. Hæc est illa

n. 15.

fides, inquit: quam Theodosius Pater tuus tenet, hanc tenent Gallia, & Hispania. Si Verbum Dei prædicandum est, id didi-

ci in Ecclesia facere, Prædecessorum meorum more. Si de rebus fidei colloquium

instituendum, id solum Episcopis competit, quod observatum sub Constantino Au-

gustæ memoriæ, qui iisdem liberam judi-

candi facultatem reliquit. Id etiam ab initio sub Constantio factum; sed quod bene

captum, in fine corruptum est. Hic lo-

n. 17.

quitur de Concilio Ariminensi, & sub-

n. 18.

dit: ivissem, Auguste! ad tuum Consilio-

rium, & quod hic scribo, coram te fu-

sem elocutus, nisi me Episcopi, populusque

retinuissent. Atque utinam mandatum

commigrandi, quo vellem, non denuntias-

ses! singulis diebus domo egrediebar, nemo

me custodiebat, tunc sane, quocunque tibi

placuisset, mittendus eram, modo mihi di-

cunt

cunt Episcopi; parum referre, num quis ^{Sæculum IV.}
Jesu Christi Altare vecorditer deserat, A. C. 386.
 vel prodat. Faxit Deus! ut sciam, Ec- ^{n. 19.}
 clesiam Arianis non fore tradendam, quam
 lubens me ipsum offerrem, ut, quodcunque
 tibi videretur, de me statuas!

Scripta hac exhortatione, S. Ambro- ^{Paulin.}
 sius in Ecclesiam secessit, ubi aliquamdiu ^{n. 13.}
 populus S. Episcopum diu, noctuque cu-
 stodiebat, ne sibi vi eriperetur; nec er-
 rabat ipforum conjectura, quippe Impe-
 rator militum cohortes misit, qui extra
 Ecclesiam omnes aditus occuparunt, si-
 nebantque, quotquot vellent, intrare, ne-
 minem vero egredi. Itaque S. Ambro-
 sius inclusum secum populum solabatur
 suis sermonibus, quorum unus nobis su-
 perest eximius, quem Dominica Palma-
 rum pronuntiatum fuisse, prælectum
 Evangelium indicare videtur. Nam se-
 cunda ista persecutio eodem tempore,
 quo anno superiore, id est, quadragesima
 ad finem vergente, excitata est. Sermo-
 nis vero hoc est exordium.

§. XLV.

Sermo contra Auxentium.

Solito tristiores vos video, & majori, Sermo de
quam unquam sollicitudine meæ securi-Basil. post
tati invigilare; miror! nisi ideo facitis, ^{ep. 21. n. 8.}
quia vidistis, quod a Tribunis, Imperato-^{n. 19.}
ris nomine, jussus sim abire, quo vellem,
licentia

Sæculum IV A. C. 386. *licentia facta me sequendi, quibuscunque*

placeret. Timuistis ergo ne vos deseram, ut vitam salvem. At, quid responderim adverteritis; fieri non posse, ut Ecclesiam derelinquam, quia Mundi Dominum magis timeo, quam hujus Sæculi Imperatorem. Si autem vi ab Ecclesia avellerer, corpore quidem, sed non spiritu separarer; & ipse quidem ut Princeps ageret, ego vero paterer, ut Episcopus. Quare igitur animo turbati estis? nunquam sponte vos derelinquam, sed vim vi opponere nescio, quæ si forte adhibeatur, affligar; flere, gemere potero, non enim habeo, quod militum, & Gothorum armis opponam, nisi lacrymas. Econtra Ecclesia excedere, & fugere non possum, ne quis dicat, me metu majoris pænæ terga dedisse.

n. 5. Inferius dicit: *petierunt, ut vasa Ecclesiæ traderem; respondi: si prædia, aurum, & argentum, quod possideo petierint,*

n. 6. *lubentissime me daturum. Sed templo Dei detrabere nihil possum, & quod meæ custodiæ commissum est, alienare. Si persecutores corpus vulnerent, si vitam mihi adimant, vos spectatores tantum mei certaminis sitis! si Deus mihi coronam Martyrii destinavit, quidquid egeritis, frustra erit. Si quis me amat, dilectionem aptius*

n. 8. *probare nequit, quam si me Jesu Christi*

n. 10. *Victimam cadere permittat. Deinde:*

S. Ambrosii *Oratio. de: vehementer miramini, quod portam*

unam

unam inveneritis apertam, qua homo cæ-Sæculum IV.
cus evasisse dicitur, ut domum rediret. A. C. 386.

Agnosceitis jam, nisi Dominus custodiat,
frustra homines vigilare. Rursus e me-
moria vestra necdum excidit, ante duos
dies in sinistro latere Basilicæ liberum adi-
tum fuisse repertum, quem obstructissimum
credebatis, atque non una nocte apertum
mansisse, elusa militum vigilantia. Ne
ergo solliciti sitis; quod JESUS CHRISTUS
volet, & nobis expedit, fiet. Hic exem-^{n. 13. sup.}
plum S. Petri memorat, cui JESUS CHRI-^{l. 11. n. 25.}
stus apparuit sub porta urbis Romæ, di-
cens, se vadere iterum crucifigi. Estque
huius historiæ testimonium, quod habe-
mus antiquissimum. (*) S. Ambrosius
prose-

(*) Nachdem der Uebersetzer die Worte des
Fleury: *a qui JESUS CHRISTUS apparuit a la porte
de Rome, disant &c.* verfälschet, und ein, soll
erschieden seyn, hinein gesticket, folget hier eine An-
merkung, in welcher das Vorurtheil, so ihn ver-
blendet, gleichsam selbst redet. Er saget; Es
hängt dieses Händörchen mit einem andern
zusammen, das eben so schlechten Grund hat;
nämlich daß Petrus nach Rom gereiset
Verständige Leser der Geschichte wissen gar
wohl, daß dieses alles um des Satzes willen
erdichtet worden, daß Petrus zu Rom Bischof
gewesen, und allda den Martyrertod erlitten.
Ob nun wohl nicht geläugnet werden kann,
Hist. Eccles. Tom. IV, D d d daß

Sæculum IV. profequitur: *gravissima pro Nomine JE-*
A. C. 386. su sperabam pati, gladium aut ignem; jam
n. 15. pro tormentis delicias offerunt. Ne quis
ergo

daß verschiedene Kirchen-Lehrer aus dem dritten und vierten Sæculo geschrieben, daß Petrus zu Rom gewesen, so haben sie doch alle nur eine bloße Meynung ohne Erweis angenommen &c. Ist das nicht eine Schwachheit? so pflegen nur die allerdummesten unter den Protestanten zu denken. Herr Uebersetzer! Eine Meynung, für welche in den ersten Jahrhunderten ein Tertullianus, ein H. Ambrosius, ein H. Leo &c. zeugen, eine Meynung, welche alle Rechtgläubige insgesamt angenommen, eine Meynung, welche im dritten Jahrhundert nicht erst entstanden ist, sondern schon alt war, und deren man keinen andern Urheber weiß anzugeben, als die ersten Christen, ist eine erwiesene Tradition, welcher kein vernünftiger Mensch widersprechen kann. Es hat solche auch durch 15 Jahrhundert niemand in Zweifel gezogen, bis Martin Luther aus Ehrgeiz, und Nachbegierde nicht nur wider die Mißbräuche angefangen zu predigen, sondern auch einige wesentliche Stücke der wahren Kirche angetastet. Es ist nicht begreiflich, daß ein Tertullianus, und so vielerley Reher, welche alle von dem Römischen Stuhle verdammet worden, nicht ein einzigesmal den Römischen Bischöffen solten den Vorwurf gemacht haben, daß Petrus niemals zu Rom gewesen, und Sie folglich aus diesem Grunde keinen sonderlichen Gewalt hätten. Endlich gewinnen die Protestanten nichts zum Vortheil ihrer Kirche, wenn sie

ergo vos terreat, dicens, præparatum esse ^{Sæculum IV.}
 currum, aut Auxentium ultima fuisse ^{A.C. 386.}
 minatum.

Quod S. Ambrosius hic dicit de cur- ^{Paul. n. 12.}
 ru, a Paulino in vita ejus enarratur. Qui-
 dam

D d d 2

sie sagen: Es ist nicht gewiß, daß Petrus sey
 Bischof zu Rom gewesen, oder jemal hingee-
 kommen, denn unser Lutherischer Uebersetzer muß
 wissen, daß der Gewalt, welchen die Heil. Apostel
 von Jesu Christo empfangen, nicht auf eine einzige
 Stadt, oder ein einziges Bisthum eingeschränket
 war, sondern sich über die ganze Welt erstreckte;
 daher, ob schon der Heil. Petrus zu Rom gemartert
 worden, und gestorben, oder in einem andern Or-
 te, so müssen doch die Worte Jesu Christi, der ewi-
 gen Wahrheit, in der Heil. Schrift, die er zu Petro
 allein dreyimal hintereinander gesprochen: Pasce
 oves meas, und dergleichen mehr, einen wahren
 Verstand, und Wirkung haben, (wenn man nicht
 mit einem Luther die Worte der H. Schrift schänd-
 lich mißhandeln will) und folglich die Nachfolger
 Petri einen sonderlichen Gewalt in der ganzen Kir-
 che erhalten haben. Nun aber, weil nach dem Ge-
 ständniß unsers Protestanten Zeugen da sind, und
 die ganze Christenheit allezeit geglaubet, Petrus sey
 zu Rom gewesen, und gemartert worden, so folget
 auch, daß ein Bischof zu Rom das sichtbare Ober-
 haupt aller Rechtgläubigen Christen sey, und man
 dem blinden Uebersetzer nichts anders für seinen
 Antheil zur Antwort geben könne, als was ich ihm
 in meinen Gegen-Anmerkungen schon vorhin ent-
 gegen gesetzt: Unus potest plus negare, quam
 centum Sapientes probare,

Seculum IV.

A. C. 386.

dam nomine Euthymius domum prope
Ecclesiam conduxerat, ibique præpara-
tum currum habebat, quo expeditus S.
Ambrosius in exilium aveheretur. Cir-
cumacto uno anno ipse Euthymius illa
ipsa die, qua Ambrosium abducere spe-
raverat, ex eadem domo extractus, &
eidem currui impositus, in exilium mi-
grare compulsus est. Eidem S. Ambro-
sius pecunias, aliaque itineri necessaria
magna charitate impertitus est. Id quo-
que Paulinus narrat; quemdam Aruspi-
cem, nomine Innocentium, conscenso
Ecclesiæ tecto, media nocte ibi sacrifi-
casse, ut odium populi contra Ambrosium
excitaret; at contra accidisse, nam quo
magis ipse maleficia geminasset, eo ma-
gis populi amorem tam in fidem Catho-
licam, quam in S. Episcopum crevisse;
Aruspice Dæmones etiam immisisse, qui
eum interficerent, sed eos, re infecta, re-
diisse, & præstigiatori retulisse, sibi non
licuisse ipsi viro, & ne quidem ejus ha-
bitationi appropinquare, quod totam do-
mum flammæ invincibiles circumdarent,
quibus ipsi etiam ab illo loco distantes
urerentur; itaque Aruspice nihil profi-
cientibus maleficiis abstinuisse. Is ipse
Aruspex post obitum Justinæ Imperatri-
cis hæc omnia narravit, cum enim alio-
rum criminum reus quæstioni applicare-
tur, clamabat, graviora esse tormenta,
quibus

quibus se Angelus, Ambrosii Custos, afficeret, & ea omnia, quæ modo a nobis Sæculum IV.
A. C. 386.
relata sunt, edixit. Alius, gladio armatus, usque ad S. Ambrosii cubiculum penetravit, virum percussurus, sed manus, gladium evaginatum tenens, elevata in aere, vi occulta suspensa, hæsit. Tunc lassus, a Justina se missum, confestim illæsum brachium recepit.

Hæc narratio S. Ambrosii sermone Serm. de Ba-
fil. n. 16.
confirmatur, dum in hunc modum ad

populum suum Sermonem prosequitur:

Plerique dicebant, conductos esse Sicarios, meque morti destinatum; non timeo faminam, & ex hoc loco non discedam. Quocumque ivero, nil nisi lacrymæ, & gemitus oppressorum fugienti occurrent! cum ex omnibus Ecclesiis Episcopi Catholici ejici, resistentes capite plecti, & Magistratus civitatum, nisi mandatum exequantur, proscribi jubeantur! & hæc mane sua scribit, & ore suo dictat Episcopus! Deinde n. 23. 24.

crudelitatem Auxentii, quem hujus legis, Concilio Ariminensi faventis, & mortis pœna sancitæ, Auctorem esse nullus dubitabat, vehementius perstringit. Exemplum Naboth, cujus prælecta fuerat hi- 3. Reg. 21.
n. 18.

*istoria, adducit, & ait: respondi his, qui ab Imperatore missi, me urgebant; avertat Deus! ut hæreditatem Jesu Christi tradam, hæreditatem Patrum meorum, hæ- Sup. I. XIII.
n. 18.*
reditatem Dionysii, qui in exilio pro fide

D d d 3

mor-

Sæculum IV. mortuus est; hæreditatem Confessoris Eustorgii, hæreditatem Myroclis, & omnium

Fidelium Episcoporum, Prædecessorum
Mus. Ital. meorum! Eustorgius decimus Episcopus
to. I. p. 110. Mediolanensis, & Myrocles septimus fu-
De Basil. n. 26. 27. 28. isse fertur. Id vero præprimis S. Ambro-
sius detestatur, quod Auxentius ad judi-
candum fidei causam tribunal indignum
elegisset, Imperatorem juvenem, & Ca-
techumenum, cum quatuor aut quinque
Ethnicis. Tum subdit: anno præterito,
cum in Palatium fuisset vocatus, præsen-
tibus Procerum primis, & Senatu, & Im-
perator unam Basilicam nobis eripere vel-
let, num ad aulæ splendorem trepidavi?
num quidquam constantia Sacerdotali in-
dignum excidit? an forte Imperatoris me-
moriæ jam fugit, cum ad populi notitiam
pervenisset, me ad Palatium ivisse, multi-
tudinem accurrisse tanto impetu, ut eum
sustinere non possent; cumque Comes mili-
taris cum armatorum manu exivisset, po-
puli cuneos repulsurus, corpora ad mortem
tolerandam pro Jesu Christi fide obtulis-
se universos? nesciunt, me tunc fuisse ro-
gatum, ut populo loquerer, & animos mi-
tigarem, promisso in me recepto, non fore,
ut nobis Basilica auferretur? hoc a me ob-
sequium tanquam gratiam petierunt; &
quavis populum in officio continuerim,
hujus concursus invidia me onerare volue-
runt. Adbuc dum illud odium imputari
mibi

Sermo
S. Ambrosii.

n. 19.

mibi cupiunt, quod ego a me amovendum, Sæculum IV.
 non vero timendum existimo. Et inferius: A. C. 386.
 quid autem Imperatori respondimus, quod n. 30.
 humilitatem Christianam lædat? si tribu- n. 33.
 tum petat, damus. Si agros nostros cupit,
 accipiat! nemo ex nobis resistit. Hos qui-
 dem sponte non dono, sed auferri tolero.
 Populi Eleemosinæ alendis pauperibus plus-
 quam sufficientes sunt. Vicio nobis ver-
 titur, quod aurum in pauperes distribu-
 mus; hoc a nobis fieri non modo negare
 non possum, sed glorior; pauperum preces
 sunt præsidium meum; illi cæci, illi clau-
 di, illi senio debiles fortissimis bellatoribus
 robore præstant. Quæ sunt Cæsaris, Cæ- n. 35.
 sari reddimus, & quæ sunt Dei, Deo. Tri-
 butum Cæsaris est, Ecclesia Dei. Quis
 ferat dicentes, his responsis Imperatoris
 Majestatem offendi? non major ei obtin- n. 36.
 gere honor potest, quam si Ecclesiæ filius
 vocetur. Imperator in Ecclesia est, non
 supra Ecclesiam.

§. XLVI.

Hymnorum cantus.

Ad hæc quoque S. Ambrosius respondet,
 quod reprehenderetur, populum n. 34.
 hymnorum suorum cantu decipere; &
 fatetur, se Fideles suos eo instituisse, ut
 his modulis Trinitatis fidem profiteren-
 tur. Et sane inter ea media, quæ ad po-
 puli sui solatium in hac persecutione ad- Paul. vit.

D d d 4

hibuit, n. 13.

Sæculum IV. hibiuit, non inutile fuit hymnorum, a se
A. C. 386 compositorum, cantus, & Antiphonarum,

ut nominat Paulinus, id est, Psalmorum
 alternatim a duobus choris recitatorum.

Isid. 1. offic. Id constat, ex tunc Mediolani ad vigiliis
c. 7. nocturnas, aliasque orationis publicæ ho-
 ras cœptum fuisse, hymnos & Psalmos

Aug. 9. Conf. secundum Ecclesiarum Orientalium usum
c. 7. cantari. Ista consuetudo ab Ecclesia Me-
 diolanensi in omnes Occidentis reliquas

dimanavit. Cum vero semper in Eccle-
 sia universa Psalmi fuerint decantati, non

fatis apparet, quid novi S. Ambrosius in-
 troduxerit, nisi hymnos, & cantus alter-
 nos. Cœterum hodieque plures hym-

nos canimus, qui ipsius opera sunt, usque
 adeo celebrati, ut subsecutis temporibus

monachi loco vocis, hymnus, Ambrosia-
 num dicerent. (*)

Reg. S. Ben.
c. 9. 12. 16.

17.

§. XLVII.

Reliquiæ SS. Gervasii, & Protasii.

Paul. vit. Ipse Deus Ecclesiam Mediolanensem so-
n. 14. lari dignatus est, dum, quo loco jace-
 rent

(*) In Nota hic sequente Interpres Proteſtans
 dicit: In dem sogenannten *Officio Romano* ſie-
 hen verschiedene lateiniſche Geſänge, die *Ambroſii*
Namen führen, es iſt aber ſehr daran zu
 zweifeln, ob er von allen Verfaſſer ſey; wenig-
 ſtens kann es von demjenigen Liede nicht be-
 hauptet werden, darin dieſe Worte ſtehen:
 o Cruce

rent Reliquiæ SS. Gervasii, & Protasii, ^{Sæculum IV.}
fratrum, & Martyrum, quorum nomina, ^{A. C. 386.}
& sepulturæ locus jam diu plurimorum

memoria exciderant, S. Ambrosio reve-
lavit. Is cum, furente Justina, Basilicam
dedicasset, quæ hodieque ejus nomine ^{Amb. ep. 22.}
Ambrosiana dicitur, populus una voce ^{n. 1. 2.}
petiit, ut eam illo modo, quo antea Ba-
silicam Romanam, consecraret. Erat hæc

alia Ecclesia Mediolani, quam prope por-
tam Romanam Apostolorum honori de-
dicaverat; respondit S. Ambrosius: *fa-*
ciam, si Martyrum Reliquias invenero. Et
subito præfagientis animus ardore inflam-
matus est. Nec in vanum; quippe ei ^{Aug. IX.}
Deus in somnio revelavit, Corpora SS. ^{Conf. c. 7.}
Gervasii, & Protasii in Basilica SS. Felicis, ^{XXII. ci.}
& Naboris condita esse. Igitur ante can-
cellos, qui Martyrum sepulchra cinge-
bant, terram effodi jussit, Clericis suis
cum pavore adstantibus; signa invenit
convenientia, puta palmas inseulptas, aut
vit. c. 8.

D d d 5 quod-

o Crux ave Spes unica hoc Passionis tempore,
auge piis justitiam, reisque dona veniam. Denn
die darin befindlichen Ausdrücke, und ab-
göttische Verehrung des Creutzes schickt sich
nicht zu den Zeiten, darin Ambrosius gelebet.
Abgöttisch! ita loquitur Lutheranus Hypocrita
centies, nisi Idiota sit, in sua conscientia convi-
ctus, Catholicos, quomodocunque verba sonent,
non Crucis Lignum, sed Jesum Christum, qui in
Cælis est, adorare.

Sæculum IV. quoddam supplicii instrumentum. Energumenos adduci voluit, ut eis manus

A. C. 386.

imponeret; sed antequam orare cœpisset, energumena a Dæmone corripitur, & toto corpore terræ affligitur, in illo loco, ubi Martyres, quorum corpora investigabantur, quiescebant. Detectis sepul-

Ambrosius. ep. 22.

n. 12.

chris, duo viri visuntur, quorum magnitudo vulgari major videbatur, ossa integra, magna sanguinis copia, & capita a cervicibus separata. Concinnantur ossa, & suo quodque loco aptatur, atque vestimentis contacta, feretro imponuntur. Ita ad vesperum in Basilicam Faustæ transferuntur, ubi tota nocte vigiliæ observatæ. Non nullis Energumenis manus impositæ. Hac, & sequenti die magnus populi concursus fuit. Tunc senibus memoria refricata, audivisse quondam Martyrum nomina, & inscriptionem sepulchro incisam legisse. Altera die Reliquiæ ad Basilicam Ambrosianam delatæ.

Aug. IX.

conf. c. 7.

Serm. 286.

al. 39. divers.

c. 5. XXIX.

civit. c. 8.

n. 2.

Cæcus erat Mediolani, nomine Severus, toti civitati notus, cum oculis valuisset, carnis bovinae venditor, & jam ab annis pluribus lumine captus; is jubilantis populi voces audiens, quærebat, quæ publici gaudii causa esset? ea comperta, statim surrexit, & ad corpora Sancta deduci voluit; ubi illuc advenit, licentiam obtinuit accedendi, ut linteolo feretrum, quo corpora jacebant, tangeret; & ecce!

quam

quamprimum linteolum oculis admovit, ^{Sæculum IV.}
 aperti sunt, & sine cujusquam ducentis ^{A. C. 386.}
 opera ad sua rediit. Hoc miraculum ab
 infinita populi multitudine visum, & præ-
 sente S. Augustino, tunc Mediolani agen-
 te, atque id ipsum in operibus suis ter-
 restatum faciente. Severus ita receptum
 oculorum usum solius Dei honori impen-
 dere statuit, & reliquos vitæ dies in Ba-
 silica Ambrosiana, ubi erant Martyrum
 corpora, consumpsit. Vivebat adhuc-
 dum, quando Paulinus vitam S. Ambrosii
 conscribebat. Hanc translationem mul-
 ta alia miracula cohonestarunt; Energu-
 meni liberati, sanati ægrotantes, dum ma-
 nibus tegumenta Martyrum tangunt;
 aliis sola umbra (*) salutis fuit. Strophio-
 la, aliave lacinia Sanctis Reliquiis injicie-
 bantur, deinde asservanda, certissima mor-
 bis medicina. Horum ipse S. Ambrosius
 testis est in Sermone, occasione illius
 eventus pronuntiato.

ep. 22. n. 9.

Nam Sanctis Reliquiis in Basilicam
 Ambrosianam invecitis, hac super lætitia
 publica, & miraculis ad populum dixit,
 explanans Psalmum decimum octavum,
 & centesimum duodecimum, qui tunc
 fuerant prælecti. Jesu Christo gratias
 agit, qui Ecclesiæ suæ, tempore quo opus
 fuisset,

*ibid. n. 34.
 &c.*

(*) Sola umbra. Hoc Protestans omisit.
 pag. 495.

Sæculum IV.
A. C. 386.

fuiſſet, tuliffet auxilium, & dicit, non alios ſuæ cauſæ expetere defenſores. Subjungit: *bas triumphales victimas in eodem loco, ubi JEſus Chriſtus hoſtia immolatur, (*) deponamus; ipſe vero ſupra altare exiſtat, qui pro omnibus paſſus eſt, ipſi, qui ejus paſſione redempti ſunt, ſubtus altare. Hic eſt locus, quem mihi ipſi deſtinaveram, æquum enim eſt, ut Sacerdos, ubi ſacrificare conſuevit, requieſcat. Latus vero dextrum his ſacris victimis cedo.* Tunc ipſa hora Sanctas Reliquias terra recondere parabat, at conclamante populo, ut hunc actum, qui de poſitio dicebatur, in proximam Dominicam differret, S. Ambroſius obtinuit, ut die ſequenti id fieret. Hac die ſecundam orationem edixit, qua præcipue ſibi propoſuit, ad Arianorum calumnias reſpondere.

ep. 22. n. 15.
16. &c.

(*) Ubi JEſus Chriſtus Hoſtia immolatur. Oñ JEſus Chriſt eſt Hoſtie. Fleury page 512. redidit Proteſtans: Wo wir das Opfer JEſu ſeyerlich begehen. His verbis non idem exprimitur, nam ipſe ponit vocem; JEſu in obliquo, cum S. Ambroſius poſuerit illam in recto. Dicit, ut brevi videbimus, Interpres iſte: *Ambroſius wäre ein Ketzer geweſen, wenn er zur ſelben Zeit die Tranſubſtantiation gelehret hätte.* Et hic ubi S. Pater docet, non panem, eſſe hoſtiam in Sancto Sacrificio, ſed JEſum, ipſius verba impudenter corrumpit. Nonne hæc eſt inſignis impoſtura?

pondere. Nam quamvis hæc miracula Sæculum IV.
A. C. 386.
externam persecutionis vim cohiberent, Paul. vit.
n. 15.
Justinæ aula in Palatio ista irridebat. Dicebant; homines ab Ambrosio fuisse pecunia subornatos, qui se a Dæmone obfessos simularent, & corpora, quæ fuerant inventa, revera Martyrum esse negabant. His S. Ambrosius opponit facti evidentiam, cujus omnis populus testis esset; præ cæteris miraculum cæci sanati negari non posse. Quæro ex iis, ep. 22. n. 19.
inquit, quodnam illud sit, quod non credunt? an negant, a Martyribus quemquam juvari posse? atqui hoc est Jesu Christo fidem non habere dicenti: his majora facietis. (*) Aut cui, dum hæc negant, invident? an mihi? sed ego sane ista miracula non edidi; an Martyribus? ergo fatentur, aliam profecto fuisse Martyrum fidem, & a sua diversam; nulla alia invidiæ causa intelligi potest. Hæc sunt S. Ambrosii verba.

Ad Sanctam Marcellinam Sororem Id. ep. 22.
suam, quæ in inventione, & translatione horum Sanctorum Martyrum acta fuerant, scripsit, & suæ epistolæ duos sermones, quos hac occasione fuerat elocutus, adjunxit. Paul. vit.
n. 6.
Ut magis Ariani confunderentur, hominem de vulgo der repente Spiritus immundus invasit; cumque clamaret,

(*) Bona contra Protestantæ obiectio!

Sæculum IV. maret, illos, qui Martyres negarent, aut
A. C. 386. unitatem Trinitatis, quam Ambrosius

id. n. 17.

*To. 2. Conc.
 p. 1031.
 Theod. V.
 hist. c. 14.*

doceret, non crederent, paribus secum
 tormentis affici, Ariani captum in rivo
 aquis suffocarunt. Arianorum aliquis,
 alias disputando præservidus, & obstina-
 tissimus, testimonium reddidit, se in Ec-
 clesia præsentem, quando Ambrosius con-
 cionabatur, vidisse Angelum, qui ei in
 aurem loqueretur, ita ut nihil aliud, quam
 verba ab Angelo percepta ad populum
 referre videretur. Arianus ille, cui hæc
 visio cognita, ad fidem conversus, dein-
 ceptus fidei, quam oppugnaverat, defen-
 sor exstitit. Itaque miraculorum vi, tan-
 dem Ariani obmutescere coacti, & Im-
 peratrix Justina permittere, ut S. Ambro-
 sius in pace viveret. Forte etiam Maxi-
 mi timor idem consilium suggessit, qui
 epistolam ad Imperatorem Valentinia-
 num dedit, exhortans, ut huic persecu-
 tioni finem faceret. Dicit, non ea se fau-
 surum, si bellum cum eo meditaretur,
 ejusmodi enim divisiones, si occasione
 uti vellet, in rem suam fore. Ostendit,
 quantum sibi periculum esset creaturus,
 si fidem a tot sæculis receptam concu-
 teret; *tota Italia, inquit: banc fidem te-
 net; Africa, Gallia, Aquitania, tota His-
 pania consentit; eandem denique profite-
 tur Roma, quæ in hoc causæ genere, id est,
 in Religione, æque ac in Imperio princi-*
 pem

per locum obtinet. Tandem S. Ambrosio, & Episcopis Catholicis quiescere datum. Sæculum IV.
A. C. 386.

§. XLVIII.

S. Augustini initia.

Cum hæc fierent, a duobus jam annis S. Augustinus Mediolani agebat, miraculorum, de quibus diximus, & fortitudinis, qua S. Ambrosius pro fide decertabat, testis. Is haud diu post hæc fidem suscepit. Natus erat in Africa 13. Nov. anno 354. Tagaste, urbe Episcopali in Numidia, Parentibus Christianis, & conditionis honestæ; Patris nomen Patricius, Matris vero Monica erat. Prima eorum cura fuit, ut filius humanis litteris imbueretur; omnes enim in eo præcellens ingenium, & miram capiendis scientiis docilitatem suspiciebant. In morbum lapsus adhuc puer, & in discrimen vitæ adductus, baptizari petiit, cum jam antea inter Catechumenos per signum crucis, & salem fuisset susceptus. Perterrita Mater omnia ad filii Baptismum disponebat; sed, puero subito melius habente, dilatus est baptismus. Primum Madauræ Grammaticæ operam addidit, & Rhetoricæ usque ad annum ætatis decimum sextum, quo eum Parens Tagasten revocatum, ibi per annum destituit, ut necessaria pararet, & anno sequenti

v. Pagi an.
377. n. 3.
Possid. vit.
c. I.
Conf. l. I.
c. II.

II. Conf.
c. III.

Sæculum IV.
A. C. 386.

quenti Carthaginem mitteret, coronidem studiis impositurum, nam filii sui indolem scientiis exornandi ingens desiderium impellebat Patrem, ut sumptus expenderet, suis facultatibus majores. Illa Tagastensi commoratione juvenis Augustinus, spretis piæ Matris consiliis, illicitis amoribus abripitur; hi fructus otii, & Patris, necdum baptizati, nimix conniventix fuere; Pater vero ejus ante obitum suum, qui haud multo post hæc secutus est, Baptismum accepit. Augustinus Carthaginem delatus, magis, magisque mulierum lenociniis capiebatur, theatrorum spectaculis libidinem foventibus. *III. Conf. c. 1.* Nilominus a Deo castitatem petebat, sed cito exaudiri noluisse. Interim insigni successu studiis incumberebat, quæ se ad munia publica, & Magistratum deducerent, nam ad ea tunc temporis eloquentia viam aperiebat. Inter Ciceronis opera, quibus vacabat, Hortensium legit, hodie non amplius exstantem, eratque exhortatio ad Philosophiam. Animum juvenis tetigit illa lectio, cœpitque, annos natus novemdecim, vanas hujus Mundi spes contemnere, atque Sapientiam, & bona immortalia desiderare. Hic primus conversionis motus fuit.

§. XLIX

§. XLIX.

Sæculum IV.
A. C. 386.*Augustinus Manichæus.*

Id unum in Philosophis displicebat, quod
ibi non inveniret nomen Jesu Christi,
nomen sibi cum lacte materno instillatum, *c. 5.*
& cordi suo profunde inscriptum. Igi- *c. 6.*
tur Sacras Scripturas legere cœpit, sed,
filii simplicitatem fastidians, abstinuit.
Tunc in Manichæorum errores incidit,
qui cum nihil præter Jesum Christum,
Spiritus S. & veritatem creparent, vi-
rum sincerum seduxere; placere cœpe-
runt eorum somnia, & veteris Testamenti
tœdium subiit. At Mater filium non ali- *c. II.*
ter lugebat, ac si fuisset elatus, nolens
ultra cum ipso cibum capere. Afflictæ
immissum cœlitus somnium solatio fuit.
Videbatur sibi regulæ lignæ insistere, &
juvenis eximii splendoris ridenti vultu
ad se venire, qui causam doloris perquire-
ret; respondit se filii sui interitum defle-
re; ille, *respice!* inquit: *en tecum est!*
& respiciens vidit filium in eodem secum
affere stantem. Hoc somnium illa dum
Augustino narrat, dixit: *nempe, quod ego*
sum, & tu aliquando eris, mater! at ni-
hil cunctata reposuit: *non ita, fili mi!*
nam non est dictum mihi: ubi ipse est, &
tu eris; sed: ubi tu es, & ipse erit. Ex
illo tempore, cum filio, sicut antea con-
sueverat, comedit, & habitavit.

Hist. Eccles. Tom. IV.

E e e

Sol-

Sæculum IV.

A. C. 386.

c. 12.

Sollicita Mater S. Episcopum adiens, rogabat, ut filio suo loqueretur; respondit Episcopus: *non est modo filius tuus docili animo, sed nova, qua deceptus es, heresi inflatur. Relinque eum, & sufficiat jam pro eo orare; ipse legendo cognoscat, quantum erraverit. Me, cui modo loqueris, adhucdum puerum mater mea, ab ipsis decepta, Manichæis tradidit; libroseorum omnes non legi modo, sed etiam transcripsi, & sic me ipsum errorem dedocui.* His S. Episcopi verbis S. Monicæ necdum sollicitudo adempta; cumque flens largiter, non desineret instare, ut filio suo loqueretur Episcopus subiratus respondit: *unde! impossibile est, ut tot lacrymarum filius pereat!* Hæc verba Sancta mulier

L. 4. Conf.

c. 1.

tanquam oraculum, a cælo missum, ex cepit. Filius tamen ejus annis novem ab anno ætatis decimo nono, usque ad vigesimum octavum Manichæus fuit.

IV. c. 2.

Possid. c. 2.

Ipse Concubinam domi alebat, cui non aliter ac justæ uxori fidem servabat. Absolutis studiis, Tagaste in urbe Paterna Grammaticam, & deinde Rhetoricam docuit. Quadam die Aruspex operam suam condixit, promittens se animalium sacrificiis effecturum, ut si versus scriberet, inter alios concertantes propositum præmium reportaret; sed rejecit hominem, commercium cum Dæmonibus exhorrescens. Attamen conscientia non

IV. Conf.

c. 3.

duce-

ducebat Astrologos consulere, eorumque libros legere, donec ab horum quoque lectione abstractus est consilio sapientissimi Senis, cui nomen Vindicianus, celeberrimi Medici, qui propria experientia, quam inanis hæc esset scientia, perspexerat. Erat tunc Augustino amicus intimus, cui persuaserat, ut Manichæus fieret; nam alios quoque seducere satagebat. Is, ægrotans, liquecente animo diu jacuit, ergo, de vita ejus conclamatum, rati, sui ipsius nescium baptizarunt; ubi mentem recepit, Augustinus in baptismum ludebat, quem mentis impositos accepisset; at ægrotus, his jocis cum horrore rejectis, paucos post dies Gratia Divinae Fidelis vivis excessit. Augustinus annum ætatis circiter vigesimum sextum agens duos, tresve libros de pulchritudine, & decore scripsit, quæ opuscula hodie non supersunt.

§. L.

Augustinus Manichæis infestus.

Tandem Augustinum fabularum, quas Manichæi de Mundi Oeconomia, corporum Coelestium, & Elementorum natura narrabant, fastidium subiit. *Hæ scientiæ, inquit, Religioni necessariae non sunt, hoc vero summe necessarium, ne mentiamur, aut ea, quæ nescimus, comprehendere nos jactemus; præsertim si quis,*

E e e 2

ut

Sæculum IV.

A. C. 386.

VII. c. 6.

IV. c. 4.

c. 13. c. 14.

v. Conf. c. 3.

Sæculum IV. *ut Manes, talia a Spiritu S. edoctus vide-*
A. C. 386. *ri velit.* Magis palato arridebant ratio-

6. 3. n. 6.

6. 6.

nes, quas Mathematici, & Philosophi circa Eclipses, solstitia, & astrorum cursum reddebant. Inter Manichæos Episcopus, nomine Faustus, a Sectariis suis jactabatur vir incomparabilis, in omni scientiarum genere excellentissimus. Diu expectatus, tandem Carthaginem advenit, ubi Augustinus artem Rhetoricæ auditoribus explicabat. Ubi colloqui datum, Augustinus expertus est virum suavis alloquii, & facundiæ singularis, qui autem ea tantum proferret, quæ alii Manichæi, & nihilo melioribus innixa fundamentis; eo solo discrimine, quod facilius, & ornatius eloqueretur. Aliud erat, quod quærebat Augustinus, & ingenium solidum inani specie pasci non potuit. Omnis Fausti scientia eo solvebatur, quod aliquas Ciceronis orationes legisset, paucas Senecæ, & libros Manichæorum, quotquot exstabant, latine scriptos. Dum autem Augustinus se illius opera ad veritatem abstrusissimam de Solis, Lunæ, aliorumque corporum cœlestium motu penetraturum sperabat, Faustus ingenue edixit, se his quæstionibus intelligendis non studuisse. Videns igitur, quam parum spei suæ satisfecisset Manichæorum famosissimus, ejus Sectæ omnes anno vitæ vigesimo nono averfari cœpit. Tunc amici

amici Augustino suaserunt, ut Romam se conferret, ibidem docturus Rhetoricam, quod Romani eloquentiæ studiosi gratiori animo quam Carthagenenses in Magistrum futuri essent. Navem ingressus est invita Matre, quam amicum ad portum deducendi simulatione decepit. Romæ Augustinus febri correptus in extremum vitæ periculum deductus est; baptizari tamen non petiit. In domo Manichæi hospitabatur, non enim tam cito veteri hominum amicitia valedicere poterat, quamvis veritatem inter eos inveniri posse desperasset; nec ei in mentem veniebat eandem in Ecclesia Catholica quærere, tanto erat contra Catholicos præjudicio. Igitur ad eam devolutus est cogitationem, forte inter Philosophos Academicos, qui de omnibus dubitabant, veram residere sapientiam, & ædium Domini credulitatem sapius reprehendebat, quod Manichæorum fabulis plenam fidem adhiberet. Inter hæc advenere, qui jussu Civitatis Mediolanensis a Symmacho Præfecto Romano Rhetoricæ Professore petierunt; Augustinus, Manichæorum favore adjutus, hanc Cathedram obtinuit, postquam pronuntiata oratione suæ eloquentiæ specimen dedisset. Itaque anno 384. annos natus triginta, Mediolanum venit.

Sæculum IV.
A. C. 386.

c. 8.

c. 9.

c. 10.

c. 13.

Ecc 3

§. LI.

Sæculum IV.
A. C. 386.

§. LI.

Augustus Mediolani.

Sanctus Ambrosius venientem Augustinum lenitate paterna excepit; hinc reciprocae propensionis initium. Is assidue S. Ambrosii concionibus intererat, filii amœnitate captus, & experturus, an famæ par esset eloquentia? non eam quidem dictionis suavitatem deprehendebat, quam in Fausto miratus fuerat, sed doctior erat sermo, & omnino solidior.

c. 14.

Initio quidem ad solum ornatum intentus, ad ipsas res, quas Ambrosius proferebat, non attendebat, sensim tamen, & quasi invitatus agnovit, Doctrinam Catholicam saltem esse probabilem. Ideo Manichæis renuntiare statuit, & Catechumenus, sicut erat, in Ecclesia a Parentibus sibi commendata, nempe Catholica, permanere, usque dum clarius veritas

VI. Conf. c. 1 esset perspecta. S. Monica Mediolanum advenerat, filium insecuta tanta fide, ut mare trajiciens, nautas in maximis periculis solaretur, dato sibi divinitus promisso, ad filium perventuram. Cum filius ei dixisset, jam se non amplius esse Manichæum, nullatenus commota respondit, nullam se dubitare, quin eum fidelem Catholicum esset visura, antequam ex hac vita discederet. Interim orare non cessabat, continuo S. Ambrosii

si concionibus præsens, quem tanquam ^{Sæculum IV.}
Angelum Dei diligebat, non nescia, ipsius ^{A. C. 386.}

ope filium suum in fidei dubia con-
jectum fuisse, quæ malo remedium essent ^{c. 2.}

allatura. In Africa adfueverat, ad Ec-
clesias Martyrum panem, vinum, & car-
nes deferre; hunc morem etiam Me-
diolani servare volebat, sed ab Ecclesiæ

Ostiario monita, id Episcopum prohi-
buisse, statim, dimisso ad suam consuetu-
dinem affectu, obediit. S. Ambrosius
hæc in Ecclesiis convivia sustulerat, quod

veterum mensarum, quæ *Agape* diceban-
tur, sobrietati, & modestiæ, dissolutio
successisset. S. Monicam ipse vicissim ^{IX. Conf. c.}

ob ejus pietatem, & bona opera amabat, ^{13. c. 8. 9. V.}
& sæpe Augustino gratulabatur talem ^{c. 9.}

Matrem, quæ tota vita sua virtutem co-
luisse; nata ex familia christiana, & in-
tegrissime educata, in matrimonio dein-
de viro suo perfecte subdita fuerat, ejus

pravos mores, & iracundiam ea patien-
tia ferens, quam omnes nuptas sequi o-
portuisset. Tandem virum ad finem vi-
tæ ejus Deo lucrata est. Dissidentes

gratia singulari componebat. Elato ma-
rito, totam se pietatis operibus dedit;
largas eleemosinas impertiebatur, servie-
bat pauperibus, nulla die a sacri Altaris
oblatione aberat, (*) & bis, nempe ma-

E e e 4 ne,

(*) Ergo jam tunc Mediolani, & non in A-
frica

Sæculum IV
A. C. 386.

ne, & vespere in Ecclesiam ibat, ut verbum Dei audiret, & preces funderet; nam tota vita ejus continua videbatur oratio. Magno affectu in sacram Scripturam ferebatur. Deus per visiones, & revelationes cum S. Fœmina communicabat, quas ipsa a somniis, & cogitationibus naturalibus scite distinguebat. Talis erat S. Monicæ vita S. Augustino testante.

S. Augustini
vita.

Augustinus S. Ambrosium, virum secundum mundum vere felicem, existimabat, utpote quem homines in orbe potentissimi venerarentur. At S. Episcopo tam sæpe, ac familiariter colloqui, ac ipse cupiisset, non licebat, propter hominum turbas, quæ diversorum negotiorum causa veniebant; alio tempore, quod Ambrosius lectioni dabat, pium laborem interrumpere non audebat. *Sæpe, cum in domo ejus essemus, inquit S. Augustinus: (non enim illius temporis usus erat quemquam ab ingressu arcere, aut Episcopum monere, esse, qui ingredi vellent) conspiciebamus eum, tacite legentem, & postquam satis diu silentes sedissemus, discedebamus, cognoscentes, eum in lectione turbari nolle; nam brevissimum erat tem-*

frica, ut Anonymus I. dicit, quotidie SS. Mystéria celebrabantur. Id est, de Africa hic non est sermo.

tempus, quo spiritum relaxabat, & vires Sæculum IV.
A. C. 386.
corporis, vocemque recipiebat. Singulis
Dominicis ad populum dicentem audiebam,
magis, magisque, dissipatis præjudicio-
rum nubibus, cognoscebam, omnes calu-
mnias, quibus impostores divinos libros
impetebant, dilui posse, atque alicujus in-
concussæ auctoritatis, fideique necessitatem
intelligere cæperam. c. 5.

Amicorum in paucis duo cum Augu- VI. Conf.
c. 7. 10.
 stino Mediolani erant, Alipius, & Nebri-
 dius. Alipius sicut & ipse Tagaste na-
 tus parentibus, in illa civitate primum
 locum tenentibus, Augustino ætate mi-
 nor, ejus Discipulus Tagaste, & Cartha-
 gine fuerat. Is Romam venit, ut Juris-
 prudentiæ operam daret, deinde Comi-
 tis Largitionum, seu Ærarii Italiæ Præ-
 fecti assessor fuit. Postquam Augustinus
 quoque Romam advenerat, & Mediola-
 num proficisceretur, secutus est eum A-
 lipius, quod ab amico diutius separari
 non sustineret, atque apud alios Magi-
 stratus Assessoris seu Consiliarii munere
 integerrime fungebatur. Nebridio haud
 procul Carthagine patria erat, quam, si-
 cut & Matrem, & pinguem agrum,
 quem possidebat, reliquit, ut cum Augu-
 stino viveret, & in veritatem inquire-
 ret. Nihil erat, quod tres amici arden-
 tius invenire cuperent, quam veritatem.
 Optabant quoque simul habitare, & o- c. 14.
 mnia

E e e 5

omnia

Sæculum IV. mnia habere communia; decem viris id
A. C. 386. vitæ genus placebat, & amplecti pote-

rant, nam aliqui erant opulenti, quos inter præcipuus erat Romanianus, & ipse Tagastensis civis, Alipii consanguineus, tunc rei domesticæ suæ causa aulam secutus. Hunc Augustinus Patronum re-

II. *Contr.* verebatur; is quippe juvenem, studiis
Acad. c. 2. vacantem, opibus juverat, & defuncto ejus Patre, quotiescunque opus fuisset, & consilium, & pecunias suppeditave-

Augustinus. rat. Vitæ autem communis instituendæ propositum dimiserunt, quia aliqui eorum uxores habebant, alii ducturi erant, nec credebant fieri posse, ut in ejusmodi virorum societatem mulieres consentirent. Augustinus ex illis erat,

12. 13. qui uxorem erant accepturi; Mater ejus filio puellam destinabat, huic spei parem, sed per ætatem necdum conjugio aptam, ita ut annis duobus expectandum fuisset. Interim concubina, Augustino relicto, in Africam redierat; hæc ad reliquum vitæ tempus voto castitatis se ad-

c. 15. strinxit. Discedens, Augustino ex stupri consuetudine genitum filium reliquit, quem ipse Adeodatum, id est a Deo Donatum, appellavit. Quamvis breve tempus superesset ad destinatas nuptias, interim tamen alteram concubinam sibi delegit; tam fortis erat turpis rei habitus. Prima Januarii anno 385 orationem

c. 16. inau-

inauguralem dixit Bautoni, illa die Con-
 sulatum suscipienti. Circa illud tempus
 anno ætatis 31. discussis imaginibus cor-
 poreis, quibus animum ejus Manichæi
 assuescerant, Ideas nobiliores concipe-
 re cœpit, quibus Deum, naturam spiri-
 tualem, & mali originem intelligeret;
 sed Incarnationis Mysterium necdum ca-
 piebat, Jesum Christum præcellentem
 hominem fuisse æstimans. S. Scripturæ
 autem, præsertim S. Paulus, placebant.
 Tali animi statu frequentare cœpit do-
 mum Simpliciani Presbyteri, qui a pue-
 ro in propectam senectutem pietatem co-
 luerat. Is S. Ambrosii juventutem insti-
 tuerat, qui eum ut Patrem reverebatur.
 Huic igitur viro Augustinus errorum suo-
 rum vicissitudines narravit, seque aliquos
 Platoniorum libros legisse, quos Victo-
 rinus Rhetor latinitate donaverat. Gra-
 tulabatur ei Simplicianus, quod in alio-
 rum Philosophorum libros non incidis-
 set, pervertendis hominibus aptissimos,
 cum econtra Platonici planam ad cogni-
 tionem Dei, & Verbi ejus viam sterne-
 rent. Tum Victorini conversionem, cu-
 jus pars maxima ad se spectabat, narra-
 vit. His colloquiis Augustinus vehe-
 menter commotus, Victorinum imitari
 cupiebat, non in eo tantum, ut Baptis-
 mum acciperet, sed etiam Professioni ar-
 tem Rhetoricam docendi valediceret.

§. LII.

Sæculum IV.
A. C. 386.*VI. Conf. de
vit. Beat. n. 4**VIII. Conf.
I. 2.**Sup. l. XV.
n. 6.**n. 5.*

Sæculum IV.
A. C. 386.

§. LII.

S. Augustini Conversio.

Quadam die, Augustino cum Alipio domi sedente, nobilis Afer, cui nomen Pontinianus, qui spectabili officio in aula fungebatur, ad eos venit; dum ad colloquendum confident, Pontinianus librum in mensa, quæ ante eos erat, conspexit, aperit, cernit, esse S. Pauli Epistolas; miratus hunc solum librum præmanibus esse illis, quos totos litteris humanis occupari credebat. Tum ad Augustinum conversus, & subridens, admirationem, & gaudium non dissimulabat; quippe Christianus erat, prolixas preces coram Deo prostratus in Ecclesia fundere solitus. Augustino dicente, se modo hujusmodi lectionibus serio mentem applicare, sermonem ad S. Antonium deflexerunt, cujus vitam Pontinianus narravit, Fidelibus jam tunc notissimam. Nova hæc erant Augustino, & Alipio, tam magna, & sibi hætenus inaudita mirantibus. Id ipsum quoque Pontiniano mirum videbatur, quod ista huc usque ignorassent. De multitudine Monasteriorum deinde locutus est, quibus deserta implebantur; & hæc enim nesciebant. Imo ne id quidem eis in notitiam venerat, extra muros urbis Mediolanensis Monasterium sub Ductu S. Ambrosii exstare.

re. Ultimo Pontinianus duorum aulico-
rum conversionem narravit, qui cum
Imperatore Treviris ambulantes, inven-
ta apud Monachos S. Antonii vita, ejus
lectione, eo permoti sunt, ut, sicut ibi
stabant, institutum Monasticum fuerint
amplexi.

Sæculum IV.

A. C. 386.

His colloquiis Augustini animo acu-
leus profunde infixus. Ante annos duo-
decim legendo Ciceronis Hortensium ad
studium sapientiæ excitatus fuerat, ve-
ritatem, tamdiu quæsitam, invenerat,
jam nihil deerat, quam se ipsum vincere;
nulla tergiversanti excusatio occurrebat.
Ubi Pontinianus discessit, surgens Augu-
stinus, & Alipium alloquens, turbatus,
mutato vultu, & insolito vocis sono, ait:
*Quid hoc est? quid agimus? surgunt in-
docti, & cælum rapiunt, dum nos cum
nostris scientiis insani in carne, & san-
guine volutamur? an putet istos sequi?
an non majus probrum est, istos ne quidem
audere nos sequi?* Alypius, amicum in-
tuitus, tacebat, subitam mutationem mi-
ratus, & abeuntis vestigia secutus in hor-
tum, quo fluctuantis animi impetu fere-
batur. Remotissimo, quo poterant, a
domo loco confederunt. Augustinus
frendens indignabatur, statuere se non
posse, quod unice a libera sua voluntate
dependere videbatur; tunc capillos e-
vellere, frontem pulsare, decussatis bra-
chiis

c. 7.

c. 8.

S. Augustinus
convertitur,

chiis

Sæculum IV.
A. C. 386.

c. 12.

chiis genua stringere. Alypius tam acriter æstuantem non deserebat, sed, quid post tantos motus facturus esset, tacitus expectabat. Ipse erumpentes gemitus, & lacrymas premere non valens, surrexit, ut ab eo se removeret, eoque in loco, ubi federant, relicto, tandem sub ficu procubuit; ibi libere in fletum solutus, clamabat: *Usquequo, Domine! usquequo non auferetur ira tua? Quare crux? quare non modo?* tunc ex vicina domo vox quasi infantis ad aures ejus allapsa, sæpius canendo repetere videbatur duo verba latina: *Tolle! Lege!* serio reflectere mentem cœpit, an infantes alicubi talia canere solerent, sed nunquam alias se hæc verba audivisse meminerat. Lacrymas tenuit, credens, a Deo sibi præcipi, ut librum aperiret, & quemcunque primo obvium sibi textum legeret, illius quoque memor, S. Antonium, audita Evangelii lectione, fuisse conversum. Ergo sine mora ad locum, ubi Alypius remanserat, rediens, S. Pauli librum tollit, ibi prius relicto, &, coniectis in obvium textum oculis, submisit legi hæc verba: *Non in comessationibus, & ebrietatibus, non in cubilibus, & impudiciis, non in contentione, & æmulatione; sed induimini Dominum Jesum Christum, & carnis curam ne feceritis in desideriis.*

Nec

Nec plura ! subito omnis mentis dubitatio dissipata est. Sæculum IV.
A. C. 386.

Loco notato librum clausit, & vultu tranquillo quid legerit Aypio dicit; is textum voluit inspicere, & verba, quæ sequebantur, ostendit; *infirmum autem in fide assumite*; sibi ipsi hæc applicans. Intra limina redeunt, felix nuntium ad S. Monicam deferunt, simulque summo gaudio perfundunt. Uno proposito Augustinus statuit nuptiis renuntiare, spes omnes hujus sæculi abjicere, & ante omnia Rhetoricæ scholam dimittere. Ut *IX. Conf. c. 2.* vero abesset ostentatio, tres adhuc septimanas, nam totidem usque ad vacationes, quæ vindemiarum tempore concedi solebant, propositum suum palam facere distulit; nec deerat verosimile coram mundo obtentum, nam contracta illa æstate pectoris inflammatio munere se abdicare, aut saltem aliquo tempore lectiones interrompere coegisset.

§. LIII.

Prima S. Augustini opera.

Ubi S. Augustinus liberum se a docendi *VIII. Conf. c. 6. IX. c. 3. 4.* onere vidit, in agros secessit, & locum, quem Cassiciacum dicebant, in domum amici, nomine Verecundi, civis Mediolanensis, & Grammaticæ Professoris. Illuc se Augustinus contulit cum Matre, Navigio fratre, filio Adeodato, Aly-

Sæculum IV.
A. C. 386.

Lib. I. Retr.
c. 1. III.
contr. Acad.
s. 20.

De be. vit.
n. 6. 1. Retr.
s. 2.

ibid. c. 3.

II. de ord. c. 8

Alypio, & Nebridio, duobus juvenibus suis Discipulis Trygetio, & Licentio, quorum ultimus Romaniani filius erat. In illo secessu primos libros scripsit, polite quidem, sed qui, ut ipse agnoscit, adhuc dum scholarum jactantiam redolent. Primus est contra Academicos, qui omnia obscura esse, & dubia affirmabant, nec virum sapientem oportere, quidquam ut manifestum, & certum pronuntiare. Multi his argumentis persuasum sibi habebant, veritatem inveniri non posse. Ipse S. Augustinus, in hunc errorem aliquando inductus, hunc Tractatum composuit in eum præcipue finem, ut illam opinionem destrueret. Liber secundus est de vita beata, consistens in colloquio, quo domesticam congregationem tanquam cibo spirituali die nativitatis suæ anniversary decima tertia Nov. & duobus sequentibus diebus pascere voluit. Finis hujus libri est, demonstrare, vitam beatam in nullo alio, quam in perfecta Dei cognitione reperiri posse. Tertius liber est Tractatus de Ordine, in quo hanc questionem ponit; an ordo Providentiæ divinæ omnia, nempe bona, & mala comprehendat? sed advertens, hanc materiam supra captum eorum esse, quibus loquebatur, in explicando ordine scientiarum se continuit. Librum quartum conficiunt soliloquia, in quibus S. Augustinus

stinus suo intellectui colloquitur, ac si di- Sæculum IV.
A. G. 386.
 stincta a se persona esset. In libro pri-
 mo indagat, qualem illum esse oporteat,
 qui acquirere sapientiam sperare possit? 1. Ret. c. 4.
 & in fine probat; omne id, quod revera
 est, immortale esse. In secundo de im-
 mortalitate animæ agit; sed opus imper-
 fectum reliquit. Hi sunt quatuor Tra-
 ctatus, quos S. Augustinus Cassiciaci in
 secessu suo, ad finem properante anno
 386. scripsit.

Tres primi libri sunt fructus doctissi-
 morum colloquiorum, quæ instituere cum
 amicis adfueverat, eaque notis mandari
 jubebat, ut, quæ memoria digna essent,
 conservarentur. Ex quibusdam circum- 1. cont. Acad.
c. 1. n. 4.
 stantiis, quas narrat, apparet, quam libe-
 re, & hilariter conviverent. Tryge- S. Augustini
opera.
 tius, & Licentius, ætate cæteris mino-
 res litteris humanioribus ut antea vaca-
 bant, eisque Augustinus quotidie ante
 cœnam mediam partem libri ex Virgilio
 explicabat. Licentius pro sua in Poesin I. de ord.
c. 8. n. 26.
 propensione versus concinnabat in Pyra-
 mi, & Thisbes fabulam, sed S. Augusti-
 nus leniter juvenem ab his nugis aver- II. cont.
Acad. c. 4.
ibid. c. 3. III.
c. 1. 1. de
ord. c. 3. n. 3.
 tere satagebat. Favente cœlo, in prato
 sedentes sermocinabantur, aere pluvio
 in balneo includebantur. In istis collo-
 quiis non præcoci impetu alter alteri re-
 spondebat, sed sæpius diu pensabant,
 quid respondendum esset, & si quid im-
 Hist. Eccles. Tom. IV. F f f pru-

Sæculum IV. prudenter affirmassent, bona fide retrahant. Non ostentationis causa disputabant, sed, quid verum esset, solide ad examen revocabant. Cum semel con-

A. C. 386. *I. cont. Acad. c. 3. n. 8. I. de ord. c. 10.* tigisset, ut Trygetius falleretur, nolebat, ut quæ dixerat, scriberentur; Licentius contra urgebat, ut notis traderentur, cui

S. Augustinus puerilem æmulationem exprobravit, atque Trygetio sua quoque ex parte alterius confusionem ridente, utrumque severe reprehendit, in finem subjungens, se hoc unum Minerval pro docendi labore ab ipsis exposcere, ut virtutem amarent. S. Monica plerumque colloquentibus aderat, quæcunque sublimia, si ad mores, vel Religionem spectarent, haud difficulter intelligens. S.

I. de ord. c. 3. ibid. c. 8. c. 10. n. 29. IX. conf. c. 4. Augustinus mediam fere noctem summi momenti veritates meditando infumebat; mane in preces se dabat cum lacrymis. Præcipue Psalmorum lectione movebatur.

c. 5. Finitis vacationibus, Mediolanensibus scripsit, ut alium sibi Eloquentiæ Professore providerent. Ad S. Ambrosium quoque litteras dedit, quibus errores suos præteritos, & præsentem animæ statum aperiebat, rogans, ut sibi indicaret, quinam ex SS. Scripturis libri legendi essent, ad Baptismum aspiranti utilisimi? S. Ambrosius suavit, ut Prophetam Isaiam legeret; paruit S. Augustinus;

sed,

sed, cum primam hujus Prophetæ lectio- Sæculum IV.
A. C. 386.
nem non intellexisset, ulterius legere di-

stulit, donec majorem in capiendo Stilo
Scripturæ experientiam sibi comparasset.

Ubi tempus advenit, quo nomen suum Ibid. c. 6.
cum aliis candidatis traderet, ad Baptis-
mum præparandis, ex agris Mediolanum Libri S. Au-
gustini.

rediit, nempe appropinquante quadra-
gesima, anno 387. Tunc Tractatum
scripsit de immortalitate animæ, qui erat I. Retr. c. 9.
c. 6.

quasi soliloquiorum complementum. Cir-
ca idem tempus scribere cœpit de arti-
bus liberalibus, nempe Grammatica, Dia-
lectica, Rhetorica, Geometria, Arith-
metica, & Philosophia. Tractatum de
Grammatica ad finem deduxit, sed eum
postea amisit. Sex libros composuit de
Musica, quos non nisi post annos duos ab-
solvit in Africa. Reliqua omnia, quæ c. 12.
cœpit, imperfecta reliquit, nullumque al-
ium de artibus accepimus Tractatum,
quam opusculum de Musica; in his li-
bris S. Augustinus id sibi proposuerat, ut
amicorum suorum mentes ad Deum de-
duceret, qui ejusmodi artibus delecta-
bantur, atque gradatim a sensibilibus ad
spiritualia dirigeret, quod ex libro sexto
de Musica apparet. Quippe post con- IX. Conf. 4.
n. 7.
versionem suam omnes labores, & stu-
dia Deo dedicavit. Alipius quoque ad ibid. c. 6.
gratiam Baptismi recipiendam sincera
humilitate præparabat animum; magna

Fff 2

for-

Sæculum IV. fortitudine corpus suum domans, & hye.
A C. 387. mali tempore nudis pedibus incedens,
 in illa Italiae parte, quæ hominibus, ex
 Africa venientibus, frigida est.

§. LIV.

Tractatus S. Ambrosii de Mysteriis.

IX. Aug.
Conf. c. 6.
Ambr. ep. 26
n. 15.

Amb. de
Myst.

Triod.
Græc.

vid. admo-
nit. in lib. de
Joseph.

Tandem S. Augustinus cum amico suo
 Alypio, & filio suo Adeodato, annum
 circiter decimum quintum agente, a S.
 Ambrosio baptizatus est. Id factum in
 Vigilia Paschæ, quæ festivitas hoc an-
 no 387. in septimum diem Calendas Maji,
 id est, vigesimam quintam Aprilis inci-
 debat; nam ita S. Ambrosius, quem E-
 piscopi Provinciæ Æmiliæ consuluerant,
 definiverat. Hac occasione S. Ambro-
 sius creditur Neo-baptizatis præcepta
 inscripsisse, nempe librum de Mysteriis,
 aut de iis, qui ad illa initiati sunt. Jam
 antea tempore quadragesimæ institutio-
 nes morales scripserat, quas quotidie in
 vitam Patriarcharum, & librum Prover-
 biorum componebat. Inde dispicimus,
 tunc Mediolani librum Genesin, & Pro-
 verbia Salomonis fuisse prælecta, quod
 hodieque apud Græcos in officio noctur-
 no fieri assolet. Ex his in Genesin ser-
 monibus diversa S. Ambrosii opera or-
 tum sumpsere; nempe Exameron, & li-
 bri sequentes, præsertim libri Abraham,
 Isaac, Jacob, & Joseph, qui verosimiliter
 hoc

hoc anno 387. scripti putantur; quam-
vis non sit dubitandi locus, eum singulis
Episcopatus sui annis, ubi eadem lectio-
nes recurrebant, de eadem materia dis-
seruisse.

In Libro Mysteriorum S. Ambrosius
Neo-baptizatis explicat naturam, & cæ-
remonias trium Sacramentorum, quæ
jam recepissent, nempe Baptismum, Con-
firmationem, & Eucharistiam. Quod
explicare prius non licuerat, *Quia, in- de Myst. c.1.*
quit: *hoc fuisset Mysteriorum arcana
prodere, non docere*; igitur præcipuas
baptismi caeremonias indicat; primo au-
res Catechumeni aperiri dicendo: *E-*
pheta. Tum in Sancta Sanctorum intro-
duci, id est, in Baptisterium; præsentiam
Diaconi, Presbyteri, & Episcopi, renun-
tari Dæmoni, & operibus ejus, mundo,
& pompæ ejus. Dum mundo renuntia-
bat, Catechumenus ad Occidentem se
vertebat, ut quasi in faciem resisteret;
deinde vertebatur ad Orientem, quasi
Jesum Christum aspecturus. S. Ambro-
sius deinde explicat Benedictionem fon-
tis, omnia Mysteria, in aquis perfecta,
memorans, quæ in lectionibus veteris,
& novi Testamenti fuerant audita, nam
hæc per quadragesimam, præsertim Sab-
bato Sancto legebantur, qualia sunt Crea-
tio, Diluvium, transitus maris rubri, nu-
bes, aquæ in Mara, Naaman, & Paraly-

Sæculum IV. A. C. 387. ticus apud piscinam. Egredientes e fonte Baptismi ungebantur in capite, lavabantur eorum pedes, & albis vestibus induebantur.

c. 6.

Tum Sigillum, & pignus Spiritus S. accipiebant, cum expressione septem donorum, id est, Sacramentum

c. 7.

Confirmationis. Inde progrediebantur

c. 8.

versus Altare, dicentes, quod hodieque nos dicimus, dum ad illud accedimus:

Pf. 41. 4. *Introibo ad altare Domini, ad Deum qui lætificat juventutem meam.* Altare autem præparatum inveniebant, & prima vice Sancto Sacrificio assistebant.

c. 9.

Hic S. Ambrosius Neo-baptizatis antiquas Evcharistiæ figuras exponit, nempe Sacrificium Melchisedech, (*) manna, aquam ex petra. Et subjungit: *Dicetis forte: aliud video! quomodo mihi affirmas, quod corpus Jesu Christi accipiam? probemus non esse id, quod natura formavit, sed quod Benedictio consecravit,*

(*) Mein Uebersetzer! hier verlange ich von ihm eine lutherische aber auch mit der Vernunft übereinstimmende Auslegung. Wie hat der heil. Ambrosius das Opfer Melchisedechs, das ist Brod, und Wein als eine Figur des Abendmahls im neuen Testament anziehen können, wenn im Abendmahle auch nichts anders enthalten ist, als Brod, und Wein? so wäre ja figura, und figuratum, ein Ding, und in keinem wesentlichen Stücke unterschieden? Das ist die erste Frage.

cravit, & *Benedictionem natura fortio-* Sæculum IV.
rem esse, cum ipsam naturam immutet (*). A. C. 387.

Deinde affert exemplum Virgæ Moylis
 in serpentem mutatæ, & plura alia mi-
 racula, subjungitque: *Si Benedictionis*
hominum tanta fuit potentia, ut naturam
mutaret, quid dicemus de Consecratione
divina, ubi ipsa verba Salvatoris operan-
tur? An Verbum Jesu Christi, qui ex
nibilo creare potuit, quod non erat, id,
quod est aliquid, in aliud, quod prius non
fuerat, mutare non poterit? (**). Dicit,
 populum ad verba consecrationis respon-
 dere; Amen! ex quo probatur, illa alta
 voce fuisse pronuntiata. Tandem no-
 vis Fidelibus Mysteriorum non revelan-
 da arcana mandat. (***)

Fff 4

§.LV.

(*) Hier frage ich ihn, ob der heil. Ambro-
 sius die Transsubstantiation nicht klar genug lehre?
 Das ist die zweyte Frage.

(**) Hier verlange ich, wenn es keine Trans-
 substantiation giebt, und der wahre Leib Jesu
 Christi nicht wesentlich dargestellt wird; daß er
 solle bestimmen, was denn dasjenige sey, was die
 unendliche Allmacht Gottes dabey zu thun hat?
 Das ist die dritte Frage?

(***) Nun stille! da kömmt in einer Anmer-
 kung die Antwort auf meine 3. Fragen, auf der
 507. Seite. Er schicket aber gleichsam zum Vor-
 trage

trage

Sæculum IV.
A. C. 387.

S. LV.

S. Cyrilli Catecheses.

Quinque Catecheses Mystagogicae S.
Cyrilli Jerosolymitani huic S. Ambrosii

trapp eine grobe Lüge vorans, und sagt: Der römische Pabst Innocentius hat aus dem heil. Abendmahl, aus dem Brodt, und Wein zwey besondere Sacramente gemacht, Epist. 1. ad Decret. c. 5. Es soll heißen ad Decentium Eugubinum, Risum teneatis Amici!

Hier antwortet er auf die vorgelegte Fragen: Was hier im Beschluß des S. die Worte Ambrosii, deren er sich vom heil. Abendmahl bedienet hat, betrifft, so müssen sie ohnstreitig so verstanden werden, als man zu seiner Zeit in der Kirchen gelehret, und geglaubet hat; denn sonst würde er unter die Ketzer gehören, und sein Vortrag eine Ketzerrey seyn. Nun ist aber offenbar, daß man in dem 4ten Jahrhundert von der Verwandlung des Brodtes . . . nichts gewußt. Da haben wir die Antwort. Der heil. Ambrosius lehret die Gegenwart Christi im heil. Sacrament so klar, daß es klärer nicht hätte geschehen können. Der Protestant giebet zur Antwort; Ambrosius wäre ein Ketzer gewesen, wenn er zu seiner Zeit so gelehret hätte. Gut! daß er niemandes Zeugniß aufzuweisen hat, der den heil. Ambrosius für einen Ketzer gehalten hätte. Was bringet er aber für eine Probe, daß man in diesem Jahrhundert die Transsubstan-

brofii libro plene conformes sunt, & ean- ^{Sæculum IV.}
dem traditionem tam in Oriente, quam ^{A. C. 387.}
in Occidente circa administrationem Sa-
cramentorum fuiſſe receptam. At Ca-
techeses S. Cyrilli aliquot annis antiquio-
res

ſubſtantiation nicht gelehret habe? Er machet
ſich breit mit einem Text des heil. Chryſoſtomus
in dem Schreiben ad Cæſarium, und will ſolchen
dem heil. Ambroſius entgegen ſetzen: *Panis, ante-*
quam ſanctificatur, panis nominatur, divina au-
tem illum ſanctificante Gratia, mediante Sacer-
dote, liberatur quidem ab Appellatione panis,
dignus autem habetur Domini Corporis ap-
pellatione, etſi Natura panis in ipſo permansit,
Et non duo corpora, ſed unum Filii corpus præ-
dicatur. Dieſe Stelle habe ich ſchon in meinen
Gegenanmerkungen erläutert. Man findet ſie auch
ausgelegt von den catholiſchen Gottesgelehrten,
als in der Theologia Hiſtorico Dogmatico Scho-
laſtica, und in des Cardinal Gotti Buch de vera
Jeſu Chriſti Eccleſia. De Euchariftia Artic. XII.
Aus andern Stellen, ſonderlich aus der 24. Ho-
milia des heil. Chryſoſtomus erhellet, daß er eben
dieſes geglaubet, was der heil. Ambroſius. Es
haben die heil. Väter zuweilen geſaget, quod Na-
tura remaneat. Nämlich dasjenige, was der Ge-
genſtand der menſchlichen Sinnen iſt, das iſt, die
Geſtalt. Endlich hat der Proteſtant das Sie-
gel ſeines Fleiſches, und Aufrichtigkeit dieſer An-
merkung beygedrucket, und die Worte: Tandem
novis Fidelibus &c. &c. gar ausgelassen. Unzäh-
lige Fehler melde ich nicht.

Sæculum IV. res sunt. Itaque in prima Catechesi, quæ
A. C. 387.

p. 227.

quitur: *Primo aditu in vestibulo baptisterii intraſtis, & cum ſtaretis, ad Occidentem converſi, vobis mandatum eſt, ut manum extenderetis, & ſic Satanæ tan-*

p. 228.

quam præſenti renuntiaviſtis. Et deinde: Quare ad Occidentem reſpexiſtis? Quia Occidens eſt Symbolum tenebrarum, quarum Diabolus Princeps eſt. Quibus re-

nuntiaverint, dum rejecerunt opera Satanæ, explicat, nempe peccatis; hæc ſunt enim opera ejus; pompis ejus, nempe Theatri, Circi, aliisque ſpectaculis; cultui ejus, id eſt, non ſolum Idololatriæ, ſed omnibus ſuperſtitionibus, incantationibus, Dæmonis auxilio, carminibus, divinationibus. Tunc ponit profeſſionem fidei, & proſequitur: Hæc omnia extra Eccleſiam facta; deinde Sancta Sanctorum

Catech. 2.

p. 231.

*ingreſſi eſtis; id eſt Baptiſterium. Illi-
co tunicam depoſuiſtis, in ſignum, quod
veterem hominem exueritis; oleo, per ex-
orcismum conſecrato, uncti eſtis a vertice
capitis uſque deorſum. Hic loquitur de
oleo Catechumenorum, quos Græci ho-
dieque toto corpore ungunt. His ſub-*

Euchol. fol.

63. p. 232.

*jun-
git S. Cyrillus: Ad ſacrum Baptiſmi
balneum deducti eſtis, & ſinguli veſtrum
interrogati, an credant in nomine Patris,
& Filii, & Spiritus Sancti. Profeſſio-*

nem

nem fidei ad salutem necessariam emisistis, Sæculum IV.
 ter aquæ fuistis immersi, ut tres dies, qui- A. C. 387.
 bus Salvator in sepulchro fuit, significa-
 rentur. In tertia Catechesi unctionem
 post baptismum, seu Confirmationem ex-
 plicat; *Jesus Christus*, inquit: *Jorda-*
nis aquis per suum Baptismum sanctifica-
tis, exiit, & Spiritus S. sensibiliter su-
per eum sedit; ita & vos, ex sacro Bal-
neo egressi, unctionem accepistis, quæ un-
ctionis Jesu Christi imago est. *Primo p. 235.*
in fronte uncti estis, deinde in auribus,
in naribus, & in pectore. Harum om- *Euchol.*
 nium unctionum, quas Græci adhuc dum *sol. 64.*
 observant, rationem reddit.

S. Cyrillus in Catechesi quarta Sa-
 cramentum Evcharistiæ explicat. Primo
 hujus Sacramenti institutionem enarrat
 ex S. Pauli verbis. Quibus addit: *Cum* *I. Cor. II. 23.*
ergo ipse dixerit, de pane loquens: Hoc
est corpus meum! quis hac de re dubitare *p. 237.*
audebit? Cum etiam dixerit: Hic est
sanguis meus! quis unquam effronter di-
cere non erubescet, non esse ejus sangui-
nem? () olim aquam in vinum in Cana*
Galilææ sola sua voluntate mutavit; &
aliquis sanæ mentis credere recuset, ipsum
mutasse vinum in sanguinem? Evchari-
stiam ergo accipiamus, tanquam Jesu
Christi

(*) Hoc Interpres noster, qui ænea fronte
 est, sibi dictum a S. Cyrillo putet.

Sæculum IV. Christi Corpus, & Sanguinem cum plenis-

A. C. 387. *fima fiducia. Nam sub figura panis corpus vobis datur, & sanguis sub figura vini, ut corporis, & sanguinis Jesu Christi participes, unum cum eo corpus, & unus sanguis efficiamini. Et inferius: Non te fallant sensus, nec gustu judices, sed fide, & absque ulla dubitatione persuasum tibi habeas, quod dignus sis, ut corpus, & sanguinem Jesu Christi accipias! Et iterum: Certissime teneas, id, quod panis videtur, panem non esse, quamvis ita gustus putet, sed corpus Jesu Christi, & quod vinum tibi videtur, vinum non esse, quamvis vinum esse gustus aestimet, sed*

p. 238.

S. Cyrillus de Jesu Christi sanguinem. (*) Initio quintæ Eucharistia. tæ Catechesis tria Sacramenta distincte ex-

(*) Quæ vel solus S. Cyrillus de Reali Præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia scripsit sufficiunt ad convincendum hominem nullis præjudiciis occupatum.

Unser Protestant, welcher hier die Worte: Certissime teneas, id quod panis &c. ausgelassen, und in die Worte: Vinum non esse, das Wortlein, ist nicht mehr gemeiner Wein, eingebracht, widerlegt hier in einer Anmerkung den heil. Cyrillus. Er sagt erstlich: Die Wahrheit (nämlich die lutherische) kann deswegen doch gerettet werden. Denn obgleich Cyrillus vom heil. Abendmahl als von einem Opfer redet, so sagt er doch, daß es ein geistliches und unbegreif-

exprimit, dicens: *De Baptismo, unctione, Sæculum IV.*
& receptione Corporis, & Sanguinis Jesu A. C. 387.
Christi

begriffliches Opfer (Sacrificium spirituale, & incruentum) sey, welches einem Lehrer der römischen Kirche gar nicht zu statten kommen kann.

Was für einen Begriff muß doch dieser Mensch von der Lehre der Catholiken haben. Man siehe wohl, daß die Gottesgelehrtheit bey ihm niemah das Quartier genommen. Ferner weil er seine Lehre in der deutschen Sprache nicht mehr fortzubringen weiß, so fänget er Griechisch an, und will den heil. Cyrillus besser verdeutschten als die Alten. Ich frage ihn aber, wenn der heil. Cyrillus, und die andern heil. Väter für die Lehre der Catholiken nichts erweisen, warum hat er sie, sonderlich in dem Stücke des heil. Abendmahls, so schändlich verfälschet? nämlich damit er von seinen Glaubensbrüdern nicht gar versteiniget würde. Er schwäget noch etwas: Der Begriff, den das Wort *Transsubstantiatio* in sich faßet, ist der ganzen abendländischen, sonderlich aber der morgenländischen Kirche, unbekannt gewesen; welches unter andern daraus zu ersehen, da es bey dieser letzten üblich gewesen, daß die Ueberreste von den *Elementis panis, & vini* ins Feuer geworfen worden, hätten sie nun eine solche μεταβολή geglaubet, die das barbarische Wort *Transsubstantiatio* ausdrücket, so würden sie sich einer eben so grossen Sünde theilhaftig gemacht haben.

Sæculum IV. *Christi sufficienter locuti sumus.* Dein-
A. C. 387. de omnes S. Sacrificii cæremonias expli-

Psal. 25. 26. cat. Diaconus aquam manibus lavandis
 affundit Episcopo, & Presbyteris, qui al-
 tare circumdant, & illa Psalms 25. ver-
p. 240. ba applicantur: *Lavabo inter innocentes*
manus meas. Et cœtera. Diaconus cla-
 mat: *Alter alterum complectamur!* &
 datur osculum pacis. Celebrans dicit:
Sursum corda! & reliqua de Præfatione,
 sicut & hodie dicimus. Petit a Deo, ut
 sibi

haben, als die Juden, da sie Jesum gecren-
 ziger. Das ist sehr einfältig hingeschmieret. Wir
 glauben wie die ersten Christen, daß Christi Fleisch
 und Blut wesentlich im heil. Sacrament zugegen
 sind, und dennoch wenn etwas vom heil. Blut ver-
 gossen wird, ist uns vorgeschrieben, dasjenige was
 nicht kann genossen werden, zu verbrennen. Endlich
 saget er: Ueberhaupt kann es einem Lehrer
 der römischen Kirche kein rechter Ernst seyn
 sich dieser Stelle Cyrilli zu bedienen. Warum
 nicht? Der heil. Cyrillus hat gezeigt, daß
 man zu seiner Zeit den Christen das gesegnete
 Brodt, und den Kelch gereicht, aber nicht das
 Brodt allein. Ergo kann man aus dem heil.
 Cyrillus die Transsubstantiation nicht erweisen.
 Wie reimet sich dieses? Jetzt verweist er seine
 Leser an den Herrn D. Deyling. Wenn er diese
 angeführte Einwürfe aus dem Herrn D. Deyling
 herausgezogen, so verstehen sie beyde die Lehre des
 heil. Abendmahls von Herzen schlecht.

sibi placeat Spiritum S. super hæc dona Sæculum IV.
A. C. 387.
præsentia mittere, qui panem in Jesu

Christi corpus, & vinum in sanguinem
ejus convertat. Postquam Sacrificium
hoc spirituale, & incruentum comple-
tum est, oratur pro pace totius Ecclesiæ,
pro mundi tranquillitate, pro Regibus,
pro militibus, & omnibus, quibus auxi-
lium necessarium est. Fit memoria De- p. 241.

functorum, primo Sanctorum, ut per i-
psorum preces Deus nostras exaudiat;
deinde oratur pro omnibus aliis, & pre-
ces, quæ tremendum Sacrificium comi-
tantur, animabus eorum magnum auxi-
lium afferre creduntur. Dicitur oratio
Dominica, & populus respondet: *A-*
men! Sacerdos dicit: *Sancta Sanctis!* p. 242.

Et itur ad Communionem. Dum acce-
dis, inquit S. Cyrillus: *non extendas ma-*
nus, nec digitum a digito distrahas, sed
manum sinistram dextræ suppone, ut
eam sustentet, quia manu tua Regum
omnium maximum accepturus es; & in
ejus concavo corpus Jesu Christi exci-
pe, dicens: Amen! sanctifica oculos tuos,
hoc sanctum corpus manu tenens, com-
munica, & cave, ne quidquam decidat.
Si pulveres aureos manu teneres, quam
solicite custodires? hoc autem multo
pretiosius auro, & gemmis est; summa
ergo cura attende, ne minima particu-
la pereat! postquam corpus Jesu Chri- p. 245.
sti

Sæculum IV. A. C. 387. *sti sumpseris, etiam ad Calicem accede, nec manus extendas, sed inclina te, tanquam adoraturus, dicens: Amen! & communionem sanguinis Jesu Christi sanctifica te! dumque adhuc labia tua sacro sanguine humida sunt, ea manu tange, ut frontem tuam, oculos tuos, & alia sensuum organa consecres. Has traditiones puras retinete, & nunquam per peccata vestra sanctis Mysteriis vos ipsos private!*

§. LVI.

S. Monicæ obitus.

IX. Conf. c. 6 Sanctus Augustinus, accepto Baptismo, cum secum perpenderet, quo in loco utilius Deo esset serviturus, statuit cum Matre, filio, fratre, & juvene, cui nomen Evodius, in Africam redire. Evodius eadem urbe Tagaste natus, cum esset Imperatoris Procurator, ad fidem se convertit ante S. Augustinum, & munus dimisit, ut Deo serviret. Ubi omnes simul Ostiam pervenerunt, longo itinere fatigati, aliquot diebus quieverunt, & omnia ad navigationem parabant. Quadam die S. Augustinus, & S. Monica, Mater ejus, fenestræ innixi, qua in hortum domesticum prospiciebatur, suavissime colloquebantur, præteritorum omnium obliti, & mente in ea, quæ futura sunt defixa. Qualis vita Sanctorum æterna esset,

Sæculum IV.
A. C. 387.

esset, meditabantur, jamque super omnem sensuum voluptatem elevati, per gradus omnia corpora sublimia, cælum etiam, & astra cogitationibus percurrerant; inde ad animas elati, & omnes Creaturas spirituales prætergressi, ad Sapientiam æternam ascenderunt, per quam omnia cœtera facta, & quæ sola semper sine temporis volubilitate existit; hanc igitur supremam mentem per brevissimum instans intellectus sui acie affecuti, cum suspirio ad vocis humanæ, & verborum transeuntium strepitum revolvuntur. Tunc S. Monica ait: *Fili mi! quantum ad me pertinet, nihil in hac vita est, quod delectet. Nescio, quid tam diu hic faciam, aut quare hic sim! unica causa, propter quam vivere optabam, erat, ut te, antequam migrarem, bonum Christianum Catholicum scirem; vota excessit Deus, & te, spretis bonis terrestribus, totum Deo dicatum video.*

Post quinque circiter dies in febrem incidit. In hoc morbo quadam die animi deliquium passa, ubi mens rediit, S. Augustinum, & fratrem ejus Navigium intuita, dixit: *Ubi eram? & videns eorum mœrorem, adjunxit: Hic sepelietis matrem vestram.* Navigius optare se dicebat, ut Mater in patria diem obiret; sed eum, vultu ad severitatem composito, aspiciens, ad S. Augustinum

Hist. Eccles. Tom. IV. G g g ait:

C. II.

S. Monica.

Sæculum IV. ait: *vides, quid dicat?* tunc ad utrum-
A. C. 387. *que: ponite corpus hoc, ubi libuerit, nulla*
de loco vobis cura sit, hoc solum vos rogo,
ut mei ad altare Domini, ubicunque sitis,
memineritis. Obiit die nona, ex quo
 ægrotaret, anno ætatis suæ quinquagesi-
 mo sexto, & S. Augustini 33. id est, eo-
 dem, quo baptizatus est anno 387.

6. 12. Mox ut exspiraverat, S. Augustinus ex-
 animi oculos clausit; Adeodatum nepo-
 tem flentem pueriliter, & ejulante, om-
 nes adstantes cohibuerunt, quod nulla in
 tali morte plangendi causa esset. S. Au-
 gustinus lacrymas, ne invito erumperent,
 tunc quidem fortiter repressit. Evodius,
 sumpto Psalterio, canere cœpit psalmum
 centesimum: *Misericordiam, & iudicium*
cantabo. Domestici omnes respondebant;
 moxque piorum hominum concursus fuit.
 Elatum est corpus, oblatum pro defuncta
 Redemptionis nostræ Sacrificium. (*)
 Apud sepulchrum præsentem corpore, ante-
 quam deponeretur, pro consuetudine per-
 actæ præces. S. Augustinus durante tota
 6. 13. cæremonia lacrymas tenuit, sed nocte,
 ut dolorem mitigaret, in fletus solutus
 est.

(*) Die Worte: *oblatum pro Defuncta Re-*
demptionis nostræ Sacrificium. hat der uns-
 verschämte Uebersetzer auf seiner 511. Seite aus-
 gelassen. Ein außerlesener Beweis für die Luthers-
 rische Lehre!

est. Pro Matre sua oravit, sicut & diu ^{Sæculum IV.}
 post hæc faciebat, dum in libro suarum ^{A. C. 387.}
 Confessionum omnes hujus fati circum-
 stantias descripsit, rogatque lectores, ut
 ad aram Matris suæ Monicæ, & Patricii
 patris sui memores sint.

§. LVII.

*Altera S. Ambrosii ad Maximum
Legatio.*

Quamvis Imperatrix Justina S. Ambro- ^{de ob. Va-}
 sium ferociter fuisset persecuta, ni- ^{lent. n. 28.}
 hilominus virum rogare ausa est, ut se-
 cundo ad Imperatorem Maximum se con-
 ferret, quam etiam legationem S. Episco-
 pus, injuriarum immemor, in se suscepit.
 Legationis causa erat, ut Gratiani Impe-
 ratoris corpus peteret, & pacis confirma-
 tionem; nam non immerito timebatur,
 ne angustæ nimis Galliæ Maximi ambitio-
 nem satiare non possent, & in Italiam mo-
 veret, exuturus Imperio Valentinianum.
 Ubi S. Ambrosius Treviris fuit, Maximus
 Episcopum ad alloquium admittere re- ^{ep. 24.}
 cusavit, nisi publice in suo Prætorio,
 quamvis illuc accedere Episcopi non so-
 lerent. S. Ambrosius maluit sustinere,
 aliquid Dignitati suæ detrahi, quam ut
 Legati munere male functus diceretur.
 Ergo Prætorium ingressus, invenit Maxi-
 mum sedentem, qui surrexit, ut venien-
 tem osculo salutaret; ipse inter Consi-
 liarios

G g g 2

Sæculum IV.

A. C. 387.

liarios substitit; illi monere, thronum
 Imperatoris conscenderet; ipse Impera-
 tor ad se vocabat; S. Ambrosius respon-
 dit: *quare osculari vis virum, quem Epis-
 copum non agnoscis? si enim agnosceret,
 non in hunc locum venire iussisset.* Post
 mutuos sermones Maximus, ira abreptus,
 cum Ambrosio iurgari cœpit, quod se lu-
 sisset, & in Italiam properantem, tunc
 cum nemo potuisset resistere, moratus
 fuisset. S. Ambrosius leniter respondit:
*ideo veni, ut ab hac accusatione me pur-
 gare; quamvis id ipsum gloriæ mibi
 ducendum existimem, si ideo accusor, quod
 puerum, & Orphanum ab interitu libera-
 verim. Ubi vero me tuis Legionibus op-
 posui, quo minus eas in Italiam effunderes?
 an aditus alpium corpore meo occlusi? aut
 quomodo te decipere potui? cum diceret,
 velle te, ut Valentinianus ad te veniret;
 respondi, vix notam crudelitatis fugitu-
 rum, qui infantem cum Matre sua summo
 hyemis rigore iter per alpes facere coge-
 ret, aut vellet, Matris auxilio privatum
 longissimæ viæ periculis exponi. Tandem
 peremptum Gratianum objecit, petiit-
 que, ut saltem occisi corpus redderet.*
 Post quædam alia Maximus dixit, se su-
 per his deliberaturum, & S. Ambrosius,
 antequam recederet, declaravit, nolle
 sibi cum eo communionem Ecclesiasti-
 cam intercedere, monuitque, ut poenit-
 entiam

n. 9.

tentiam ageret Parricida Imperatoris, ^{Sæculum IV.}
 Domini sui, & innocentis! ab eorum ^{A. C. 387.}

quoque Episcoporum communione absti-
 nuit, qui cum Maximo communicabant,
 vel Priscillianistas ad mortem perseque-
 bantur. Maximus his omnibus irritatus,
 Ambrosium sine mora abire jubet, qui ^{Sup. n. 29.}
 lubenti animo iter ingressus est, quam-
 vis Imperator ei malum fuisset commi-
 natus, & plurimi crederent, ipsum in cer-
 tissimum vitæ discrimen ruere. Disce-
 dentem, & de sua fortuna minime solli-
 citum, aliena ærumna ad commiseratio-
 nem movit, quod videret in exilium de-
 vehi Episcopum senem, nomine Hygi-
 num, tanta vi morbi pressum, ut jam jam
 cum morte conflictaretur. S. Ambrosius
 amicos Maximi sollicitabat, ut saltem ve-
 stimentum, & lectus plumarius moribun-
 do concederetur; sed frustra, nam & ipse
 e conspectu abire jussus. In via ad Im-
 peratorem Valentinianum litteras dedit,
 ut legationis rationem redderet, timens,
 ne essent, qui calumniosa delatione ani-
 mum Cæsaris occuparent. ^{ep. 24. n. 1.} Ultima epi-
 stolæ verba hæc sunt: *cave tibi a viro,*
qui pacis specie bellum tegit, & parat.

Nemo mirabitur, si S. Ambrosius cum
 illis communicare noluerit, qui hæreti-
 corum sanguinem exposcebant, si quis
 perpendat, quantum Ecclesia etiam alio-
 rum facinorosorum hominum effundere

G g g 3

sangu-

Sæculum IV. sanguinem horruerit. Judex aliquis, cui
 A. C. 387 nomen Studius, circa id tempus a S. Ambrosio consilium expetiit, hac super quaestione, an liceat quemquam ad mortem condemnare. S. Ambrosius laudat Studii pietatem, & statim pronuntiat, id licere, cum S. Paulus dicat, Judicem non frustra gladium gerere. Fatetur deinde, a quibusdam a Communione Sacramentorum excludi illos, qui sententiam mortis in hominem tulissent; sed adjungit, qui ita sentirent, extra Ecclesiam esse. Hi Novatiani fuisse creduntur. Dicit plerosque judices in dicto casu ultro a Communionem abstinere, hosque sibi maxima laude dignos videri. *Si ad communionem accedis, inquit: excusari, si accedere non audes, laudari debes. Multi Gentiles summam laudem meritos se arbitrati sunt, quod tempore sui Magistratus fasces non cruentaverint; si hæc inter Gentiles laudabile, quid Christianos facere oportet?* Tum adducit exemplum JESU CHRISTI, mulierem adulteram absolventis, & causam reis ignoscendi affert sequentem; spem emendationis esse posse; si baptismo abluatur reus, crimen elui Sacramento; si baptizatus jam sit, forte poenitentiam acturum, & corpus suum JESU CHRISTO in satisfactionem oblaturum. Nempe tunc temporis tantus erat poenitentiarum canonicarum rigor, ut gravis supplicii vi-

ces supplere posset. *Patres nostri*, inquit: *Sæculum IV. A. C. 387.*
judicibus indulserunt, ne si eis communio-
nem subtraherent, impiorum hominum de-
fensionem suscipere, & sceleribus impuni-
tatem præstare viderentur.

Eandem quæstionem in alia epistola *ep. 26. n. 3.*
 tractat, & dicit, hanc præfervide in
 utramque partem moveri, ex quo aliqui
 Episcopi in publico judicio delinquen-
 tes usque ad ultimum supplicium perse-
 cuti fuissent, atque id factum aliis fuisse
 probatum. *Quando occiditur peccator,* *n. 20.*
inquit: homo magis, quam crimen tolli-
tur, si vero persuaseris, ut peccatum dese-
rat, servatur homo, & crimen destruitur.
 Alibi quoque consuetudinem pro reis *in Psalm.*
 mortis intercedendi commendat, eisque *118.*
 vitam conservandi; *si tamen*, inquit: *boc Serm. 8. n.*
sine tumultu fieri possit, ne ostentatione 41. in Offic.
potius, quam cbaritate moveri videamur, *c. 21.*
aut, dum minora mala sublata volumus,
majora committamus. Hæc ideo dicit,
 quod non nunquam vitam damnatis ser- *Lib. 15. 16.*
 vandi imprudens ardor, seditionibus oc- *C. Theod. de*
 casionem dedisset. *pæn.*

§. LVIII.

S. Martinus Maximi mensæ assidet.

Circa idem tempus S. Martinus Trevi- *Sev. Sulp.*
 ris agebat. Et ipse ægerrime induci *vit. n. 23.*
 potuit, ut cum Maximo communicaret,
 unde colligitur, id sapienter S. Ambrosium

G g g 4

recu-

Sæculum IV.
A. C. 387.

reculante, cum subditus ejus, sicut Episcopi Galliæ, non esset. Non nulli Episcopi ex diversis Provinciis in aula Maximi versabantur, serviliter adulantes; at S. Martinus in omnibus auctoritatem Apostolicam retinuit. Ad aulam venerat pro quibusdam miseris hominibus supplicaturus; invitatus, ut ad mensam Imperatoris accumberet, diu facere renuit, dicens, non posse sibi mensam communem esse cum eo, qui uni Imperatori Imperium, alteri vitam abstulisset. Maximus asseverabat, se quidem non sua voluntate purpuram sibi rapuisse, sed a militibus compulsus. Armarum suorum successum, qui omnem spem superasset, & inexpectatam victoriam, signa haud ambigua videri, Imperium sibi a Deo factis destinatum; neminem vero inimicorum suorum, nisi in acie stantem, fuisse oppressum. S. Martinus, sive argumentis, sive precibus vinci se passus condixit, ingensque Cæsari gaudium dedit, qui ad illud convivium, tanquam singularem Solemnitatem, viros aulae suae principuos, fratrem, Patrum, ambos Comitum Dignitate fulgentes, & Evodius, Praetorio Praefectum, convocavit. Quidam Presbyter, S. Martini socius, honorationis loco inter duos Comites eodem in lecto collocatus est; S. Martinus in sellula penes Imperatorem confedit. Sub mensa m,
ut

ut mos erat, pincerna poculum Maximo ^{Sæculum IV}
 tradidit, qui illud prius S. Martino dari A. C. 387.
 innuit, haud dubius, quin illud deinde
 ex ejus manu primus omnium esset ac-
 cepturus; cum vero S. Episcopus bibis-
 set, poculum Presbytero suo, tanquam
 omnium præsentium dignissimo, propi-
 navit. Imperatori, omnibusque accum-
 bentibus placuit rara simplicitas; om-
 nium in Curia ore factum laudabatur,
 dicebaturque Martinus assidente Impe-
 ratore fecisse, quod Episcoporum nullus
 in præsentia minorum gentium Judicis
 auderet. S. Episcopus Maximo prædixit,
 si in Italia, ut mens erat, Valentiniano
 bellum inferret, primo quidem Victorem
 fore, at paulo post periturum. Maximus
 in Palatium sæpius vocato familiariter *Sev. Sulp.*
 colloquebatur; omnium autem sermo- *Dialog. 2.*
 num materia erat vita præsens, futura, & *n. 7.*
 æterna Sanctorum gloria.

Imperatrix, dies noctesque S. Episco-
 pi sermones auscultans, ante ejus pedes
 in terra sedebat, nec avelli poterat. Cum
 suo nomine S. viro convivium parare cu-
 peret, Maritum rogavit, ut id sibi liceret,
 atque Imperatore uxoris precibus suas
 jungente, Martinus recusare non potuit.
 Hæc quidem non sine magna animi re-
 pugnatione admisit, nunquam enim sæ-
 minam propius ad se accedere patieba-
 tur, sed, in Regia deprehensò, tota sua

G g g 5

liber.

Sæculum IV. libertate uti non expediebat; quippe in
A. C. 387. aulam advenerat liberandis captivis, exu-
 libus revocandis, bonorum suorum usu
 privatis, quæ fisco adscripta fuerant, gra-
 tiam impetraturus. Imperatricis mag-
 nam fidem mirabatur; concedere hoc
 poterat; quin maledicentiæ pateret, ut-
 pote vir tunc temporis annum ætatis
 septuagesimum agens. Imperatrix qui-
 dem non simul cibos capienti assedit, sa-
 tis ei fuit, famulæ vices subire. Ipsa
 sellam admovit, mensam instruxit, aquam
 manus lavanti affudit, cibos, manibus
 suis coctos, apposuit. Martino mandu-
 cante, remotius stabat, immota, mode-
 stia ancillæ speciem præbens. Potum
 quoque propinavit, & post parcissimam
 refectionem, panis ejus reliquias, & mi-
 nimas etiam micas sollicite asservavit.

§. LIX.

*S. Martinus cum Ithacianis commu-
 nicat.*

Sev. Sulp. Dialog. 3. Sanctus Martinus, sicut & S. Ambrosius,
n. 15. cum Ithacio non communicabat, nec
 cum Episcopis, qui cum illo communi-
 cantes, eodem se odio oneraverant. Hos
 Episcopos Maximus tuebatur, ejusque
 auctoritas oberat, ne quis eos condemna-
 re auderet; unicus Episcopus, nomine
 Theognostus, publice contra eos senten-
 tiam pronuntiavit. Cum iidem Episco-
 pi

pi Ithaciani Treviris essent congregati, Sæculum IV.
A. C. 387.
Episcopum electuri, ab Imperatore obti-

nuerunt, ut Tribunos cum summa potestate in Hispaniam mitteret, qui in hæreticos inquirerent, eisque & bona, & vitam adimerent. Nemo sane dubitabat, multos Catholicos in hac persecutione involvendo, quippe illa tempestate hæretici judicabantur ex conspectu, ex pallore vultus, ex vestitu potius, quam ex accurato fidei examine. Impetrato hoc mandato, die altera comperiunt, quod omnino non expectassent, S. Martinum Treviros propediem adventurum. Sæpius vir Sanctus urgente charitate proximi illuc profectus est. Hujus viri adventu illi Episcopi vehementer turbati, quod scirent, ea, quæ modo fecissent, ipsi minime probari. Ad capiendum in re subita consilium cum ipso Imperatore coierunt, ubi decretum, ut aulici S. Martino obviam mitterentur, qui jussu Imperatoris prohiberent, latum unguem propius ad urbem progredi, nisi prius promitteret, se Episcopis ibi præsentibus pacem daturum. Hæc dicentes S. Martinus solerter elusit, respondens, se cum Jesu Christi pace venturum.

Noctu urbem ingressus, in Ecclesiam se contulit, ut oraret; altera die ad Regiam ivit. Publica adventus sui causa erat, ut pro Comite Narsete, & Præfecto Leuca-

Sæculum IV. Leucadio, qui Gratiani partibus devoti,
 A. C. 387. Maximi iracundiam provocaverant, vitæ

S. Martinus.

gratiam supplex peteret; id vero maxime viro Sancto cordi erat, efficere, ne Tribuni in Hispaniam mitterentur, vitæ, necisque arbitri; atque sincerissima ejus charitas non modo Catholicis timebat, hac occasione periclitaturis, sed hæreticis etiam, quibus vitam conservare aebat. Supplicantem Imperator expectatione suspendit; sive ut ipsa mora gratiæ, quæ petebatur, pretium accederet, sive quia inimicis suis ignoscere grave erat, aut avaritia, qua bonis damnatorum inhiabat, retinebatur. Interim Episcopi, cum S. Martinus eorum Communionem abstinere, Imperatorem ad eunt, dicentes, actum de sua auctoritate, si Theognosti obstinatio Martini, viri in opinione Fidelium potentissimi, suffragio fulciretur. Hunc virum ab urbis ingressu fuisse arcendum; nihil profuturum, quod Priscillianus fuisset occisus, si Martinus, id injuria factum, populis persuaderet. Denique prostrati ad Cæsaris pedes obtestabantur, ut Martini conatus sua potentia reprimeret.

Quamvis Maximus in hos Episcopos esset propensissimus, tamen Martino, celebratæ Sanctitatis viro, vim inferre noluit. Secreto ad se vocatum, leniter affatus memorat, hæreticos ad mortem damna-

damnatos iusta Iudicum sententia magis, quam Episcoporum persecutione; non esse causam, cur Ithacium, & socios ejus a sua Communione excluderet; solum Theognostum, non ratione sed odio impulsus, se ab iis separasse; in Concilio, paucos ante dies actio, Ithacium innocentem fuisse declaratum. Cum S. Martinus his omnibus non moveretur, iratus Imperator, eo relicto, illico Ministros misit, qui illos interficerent, quibus ut vitam impetraret, Martinus supplex aderat. Hæc viro Sancto ingruentibus jam noctis tenebris non nemo nuntiavit; tunc vero ad Regiam properat, cum illis Episcopis se communicaturum promittit, si damnatis venia concedatur, atque Tribuni, in Hispaniam missi, redire juberentur. Statim Maximus in omnia, quæ petebat, consensit.

Dies altera ordinationi Episcopi Felicis ab Ithacianis erat destinata; hac igitur S. Martinus cum eis communicavit, satius esse ratus, si ad breve tempus flecteretur, quam carnificis gladium a miserorum jugulis, cum posset, non removeret. Quamvis autem Episcopi omnem conatum impenderent, ut his actis in communionis signum subscriberet, id obtinere non potuerunt. Sequenti die celeriter Treviris egressus, per viam lamentabatur, quod vel una die impiorum commu-

Sæculum IV. communioni interfuisset. In oppido,
A. C. 387. quod tunc Andethauna, hodie Echternæ,
 cum dicitur in Ducatu Luceburgensi,
 duobus milliariis Treviris distito, paulisper
 in Sylvis moratus, socios præcedere
 sinebat. Ibi culpam, quam ipsi conscientia
 objiciebat, perpendenti, apparuit Angelus,
 dicens: *justa est tibi penitentia causa, sed alia via non patuit, qua te peccandi periculo expedires. Resume animum, ne tua salute pericliteris!* Exinde
 illius factionis communionem sollicitè
 semper vitavit, & sedecim, quibus supervixit,
 annis, nulli Concilio interfuit, omnes
 Episcoporum conventus fugiens. Hæc ita S. Severus
 Sulpitius narrat, & subjungit: *Cæterum, cum minorem Dei gratiam sibi adesse sentiret, quam antea, & difficilius Energumenos liberari, sapius cum lacrymis nobis fatebatur, experiri se, minus in Dæmones posse, ob illius communicationis infelicem culpam, quam brevissimo tempore invitatus admisisset.* Felix,
 qui illa occasione ordinatus est, Episcopus
 Trevirensis, magnorum meritorum vir, & inter Sanctos relatus,
 fuisse creditur.

Martyr.

Rom. 26.

Mart.

HISTO-